

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
OM
UTDELNINGSTOPP OCH SPÄRR-
KONTOAVSÄTTNING FÖR
AKTIEBOLAGEN

AVGIVET AV

*Utredningsmän tillkallade inom
Finansdepartementet*

S T O C K H O L M

1 9 4 7

Statens offentliga utredningar 1947

Kronologisk förteckning

1. Kollektiv tvätt. Betänkande med förslag att underlätta hushållens tvättarbete. Heggström. xv. 284 s. S.
2. Betänkande angående fiskerirenings efterkrigsproblem samt den prisreglerande verksamheten på fiskets område. Antonsons, Göteborg. 325 s. Jo.
3. Elkraftutredningens redogörelse nr 1. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Inledande översikt. Sv. Tryckeri AB. 84 s. K.
4. Betänkande med förslag till standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft. Heggström. 126 s. K.
5. 1944 års militärsjukvårdskommittés betänkande. Del 2. Beckman. 170 s. F6.
6. Betänkande med förslag till geofysiskt observatorium i Kiruna m. m. Idun. 64 s. K.
7. Betänkande med förslag angående lantmåteripersonalens organisation samt avlöningsförhållanden m. m. Marcus. 132 s. Jo.
8. Betänkande med förslag angående fiskets administration m. m. Kihlström. 155 s. Jo.
9. Betänkande om tandläkarutbildningens ordnande m. m. Del 3. Tandläkarinstitutens organisation m. m. Beckman. 166 s. E.
10. Betänkande med förslag rörande civilförsvarets organisation m. m. Beckman. 262 s. S.
11. 1940 års skolutredningens betänkanden och utredningar. 8. Utredning och förslag rörande vissa socialpedagogiska anordningar inom skolväsendet. Idun. 148 s. E.
12. Ungdomens fritidsverksamhet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 4. V. Pettersson. 392 s. Ju.
13. Betänkande med utredning rörande riksräkenskapsverkets organisation. Marcus. 114 s. Fi.
14. Handeln med olja. Betänkande med förslag avgivet av oljeutredningen 1945. Heggström. 343 s. 4 pl. Fo.
15. 1941 års lärarlönesakunniga. Betänkande med förslag till lönerogering för övningslärare. Sv. Tryckeri AB. 370 s. Fi.
16. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark och Norge om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m. Norstedt. 24 s. Ju.
17. Stöd åt utvecklingshämmande ungdom. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 5. V. Pettersson. 144 s. Ju.
18. Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande. 2. Förslag angående yrkesvägledning och yrkesutbildning för partiellt arbetsföra m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 324 s. S.
19. Kompetensordningar för statliga, vissa halvstatliga och kommunala tjänster samt sådana yrken och befattningar, för vilkas utövande kräves av statlig myndighet utfärdad behörighetsförklaring eller legitimation. V. Pettersson. 288 s. S.
20. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 15. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Älvsborgs län. Beckman. 48 s. K.
21. Socialvårdskommitténs betänkande. 15. Utredning och förslag angående särskilda barnbidrag och bidragsförskott m. m. V. Pettersson. 114 s. S.
22. Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning angående handel med skrot, lump och begagnat gods. Sv. Tryckeri AB. 125 s. H.
23. 1945 års lönekommitté. 2. Betänkande med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente m. m. Marcus. 289 s. Fi.
24. Betänkande rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan. Norstedt. 220 s. S.
25. 1945 års akademikerutredning. Norstedt. 64 s. E.
26. Slutbetänkande avgivet av bostadssociala utredningen. Del 2. Saneringen av stadssamhällebens bebyggelse. Organisationen av läne- och bidragsverksamheten för bostadsändamål. Idun. 593 s. S.
27. Betänkande med förslag till ändrad ordning beträffande vissa helgdagar. Katalog och Tidskriftstryck. 75 s. E.
28. Stuveriverksamheten i svenska hamnar. Heggström. 110 s. H.
29. Valfärdsanordningar för sjöfolk hamn. Heggström. 118 s. H.
30. Betänkande med förslag till lag om regionkommuner m. m. Beckman. 214 s. S.
31. Betänkande med förslag angående utbildning av befäl för handelsflottan m. m. Idun. 264 s. H.
32. Utredning med synpunkter på sågverksdriften i Norrland och förslag angående inrättande av en central sågverksskola. V. Pettersson. 150 s. 1 karta. Jo.
33. Redogörelse i sammandrag för utredning rörande planering av jordbruket och skogsbruket i Neder-torneå kommun. V. Pettersson. 177 s. 6 pl. 1 karta. Jo.
34. 1940 års skolutredningens betänkanden och utredningar. 9. Gymnasiet. Idun. 622 s. E.
35. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 12. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Malmöhus län. Beckman. 43 s. K.
36. Vid andra riksskogstaxeringen av Norrland åren 1938—42 använd metodik och härom vunna erfarenheter. Redogörelse avgiven av 1937 års riksskogstaxeringsnämnd. V. Pettersson. 205 s. Jo.
37. 1945 års skogshärbärgesutredningens betänkande. Del 1. Utredning rörande bostads- och levnadsförhållandena på hemmansskogarna med förslag till åtgärder för bostadsbeståndets komplettering och förbättrande. Idun. 301 s. S.
38. Lagberedningens förslag till jordabalk. 1. Norstedt. 313 s. Ju.
39. Supplement nr 7 till Sveriges familjenamn 1920. Statens Reproduktionsanstalt. 112 s. Ju.
40. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 11. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Kristianstads län. Beckman. 40 s. K.
41. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdde krisen. Del 7. Tiden juli 1945—juni 1946. Idun. 449 s. Fo.
42. Betänkande angående organisationen av försöksverksamheten på jordbrukets område. Katalog och Tidskriftstryck. 252 s. Jo.
43. Betänkande med förslag om upphävande av äldre giftermålsbalken. Norstedt. 72 s. Ju.
44. Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande. 3. Statens sjukhusutredningens av år 1943 betänkande. 3. Utredningar och förslag angående sysselsättnings- och arbetsterapi vid vissa sjukhus och vårdanstalter m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 176 s. 3 pl. 1.
45. Polisen och allmänheten. Betänkande med förslag till tjänstereglemente för polisväsendet. Idun. 126 s. 1.
46. Betänkande angående familjeliv och hemarbete. Beckman. 320 s. S.
47. Fiskerättskommitténs förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar. V. Pettersson. 558 s. 2 pl. Jo.
48. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 8—10. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Kalmar län, Gotlands län och Blekinge län. Beckman. 68 s. K.
49. 1940 års skolutredningens betänkanden och utredningar. 10. Flikskolan. Idun. 253 s. E.
50. Sysselsättningsförhållandena inom varuhandeln. Beckman. 197 s. E.
51. Betänkande om granskning och antagning av läroböcker. Heggström. 137 s. E.
52. Möbler. Betänkande avgivet av 1946 års möbelutredning. Stockholms Bokindustri AB. 368 s. H.
53. Kommunallagskommitténs betänkande 1 med förslag angående ändringar i kommunallagarnas bestämmelser om borgerlig primärkommuns kompetens och om kvalificerad majoritet. Idun. 216, 72* s. 1.
54. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 25. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Norrbottens län. Beckman. 41 s. K.
55. Utredning med förslag angående utbildning av lärare för industri och hantverk vid anstalter för yrkesundervisning m. m. Heggström. 173 s. E.

(Forts. å omslagets 3:e sida.)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1947:84
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
OM
UTDELNINGSTOPP OCH SPÄRR-
KONTOAVSÄTTNING FÖR
AKTIEBOLAGEN

AVGIVET AV

*Utredningsmän tillkallade inom
Finansdepartementet*

STOCKHOLM 1947

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

474272

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET
PÅ CAROLINEN 1874

REKONSTRUKTIONENS FÖRSLAG

1874

REKONSTRUKTIONENS FÖRSLAG

KONTORETS RÄKNING

ÅR 1874

Rekonstruktionens förslag

År 1874

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET

PÅ CAROLINEN 1874

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1947 tillkallade Herr Statsrådet den 29 i samma månad ledamoten av riksdagens första kammare J. A. Forslund, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren N. G. Hansson, redaktören C.-H. Hermansson, statssekreteraren I. A. Lindell, filosofie kandidaten R. Meidner, professorn F. Schmidt, ledamoten av riksdagens andra kammare G. F. Thapper, direktören M. E. Waldenström, disponenten S. Wedén samt ledamoten av riksdagens andra kammare, direktören J. Å. T. Wiberg med uppdrag att verkställa utredning i fråga om ny lagstiftning om dispositionen över aktiebolagens vinstmedel. Tillika uppdrog Herr Statsrådet åt Lindell att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete.

Till utredningen har överlämnats en den 3 december 1947 dagtecknad skrivelse till Herr Statsrådet från svenska cellulosaföreningen, svenska trämasseföreningen och svenska trävaruexportföreningen.

Till sekreterare åt utredningen har Herr Statsrådet förordnat hovrättsassessorn G. A. Björklund. Utredningen har vidare anlitat ett antal experter, däribland byråchefen i priskontrollnämnden O. Karleby samt taxeringsrevisorn S. Crabo.

Sedan utredningens arbete slutförts, får utredningen vördsamt överlämna betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m.

Särskilt yttrande har avgivits av undertecknad Hermansson.

Stockholm den 20 december 1947.

INGVAR LINDELL

ALBERT FORSLUND
RUDOLF MEIDNER
M. WALDENSTRÖM

NILS G. HANSSON
FOLKE SCHMIDT
SVEN WEDÉN

C.-H. HERMANSSON
FRIDOLF THAPPER
ÅKE WIBERG

Allan Björklund.

Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m.

1 KAP.

Om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag.

1 §.

Utdelning till aktieägarna av aktiebolags vinst enligt fastställd balansräkning för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949, må högst uppgå till antingen ett belopp, motsvarande utdelningen för det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1947, eller ett belopp, motsvarande medeltalet av utdelningarna för de tre sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1946 (medeltalsbeloppet).

Har under något av de tre sista räkenskapsår, som utgått tidigare än den 1 oktober 1946, aktiekapitalet ökats genom ny aktieteckning eller nedsatts, skall medeltalsbeloppet motsvara den procent av aktiekapitalet som, i medeltal, utdelningsbeloppen för vart och ett av nämnda år utgjorde i förhållande till aktiekapitalet vid utgången av det räkenskapsår utdelningen avsåg.

Där under räkenskapsår, som utgått den 1 oktober 1947 eller senare, aktiekapitalet ökats genom ny aktieteckning, må den enligt vad förut stadgats tillåtna vinstutdelningen för detta och följande räkenskapsår höjas med fem procent av det belopp som tillförts bolaget på grund av aktieteckningen. Har under räkenskapsår, som utgått den 1 oktober 1947 eller senare, nedsättning av aktiekapitalet skett genom återbetalning till aktieägarna, skall från utdelningsbeloppet för räkenskapsår, då återbetalning skedde, och för följande räkenskapsår avdragas så mycket som svarar mot återbetalningens andel av aktiekapitalet före nedsättningen, dock högst fem procent av det återbetalade beloppet.

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § är stadgat må vinstutdelning för räkenskapsår uppgå till fem procent av aktiekapitalet, dock att i detta icke må inräknas

belopp, varmed aktiekapitalet på grund av beslut den 1 november 1947 eller senare ökat genom överföring av besparade vinstmedel eller på grund av uppskrivning av anläggningstillgångar.

3 §.

Om vid vinstutdelningens bestämmande enligt vad ovan sägs icke erhålles ett procenttal i förhållande till aktiekapitalet, som utgör en fjärdedels, en halv eller tre fjärdedels procent eller ett helt procenttal eller ett helt procenttal jämte en fjärdedels, en halv eller tre fjärdedels procent, må procenttalet höjas intill närmaste dylikt procenttal.

4 §.

Finnas i bolag aktier, utgivna på grund av beslut före den 1 november 1947 och med företrädesrätt till vinstutdelning jämte rätt att, därest under föregående år sådan utdelning ej till fullo lämnats, av följande års utdelningsbara vinst bekomma vad som brustit, innan utdelning å andra aktier må äga rum (företrädesrätt till ackumulativ utdelning), skall i den enligt 1—3 §§ tillåtna vinstutdelningen icke inräknas belopp, som tillkommer sådana preferensaktier för tidigare år.

5 §.

Bestämmelserna i detta kapitel skola icke äga tillämpning, där vinstutdelning från aktiebolag ej överstiger åttatusen kronor, och ej heller i fråga om vinstutdelning från bolag (dotterbolag, dotterdotterbolag), vars aktier till mer än nittiofem procent ägas av annat aktiebolag (moderbolag) eller ock av ett eller flera sådana dotterbolag eller av moderbolaget och ett eller flera sådana dotterbolag tillsammans.

6 §.

Konungen äger medgiva aktiebolag med avseende å dess särskilda förhållanden undantag från bestämmelserna i detta kapitel samt därvid föreskriva de villkor för undantaget som prövas nödiga.

2 KAP.

Om insättning av medel på spärkonto.

7 §.

I enlighet med vad i detta kapitel stadgas åligger det aktiebolag att för räkenskapsår som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949, på särskilt för bolaget upplagt konto i riksbanken (spärkonto) insätta ett belopp, motsvarande summan av

a) sjutton procent av bolagets beslutade vinstutdelning och

b) tjugusju procent av årsvinsten, i den mån denna överstiger vinstutdelningen.

Vid fastställande av spärrkontoinsättning enligt första stycket a) skall icke tagas i beräkning inkomst av utdelning för räkenskapsår som i första stycket sägs på aktier från andra svenska aktiebolag. Har aktiebolag dylik aktieinkomst som till beloppet överstiger dess vinstutdelning, skall spärrkontoinsättning enligt första stycket b) ske för den överskjutande delen med allenast tio procent.

Aktiebolag (dotterbolag), vars aktier till mer än nittiofem procent ägas av annat svenskt aktiebolag (moderbolag), är icke pliktigt att göra insättning på spärrkonto för vad som utdelas till moderbolaget och av detta redovisas såsom inkomst för räkenskapsår varom i första stycket förmåles, för såvitt moderbolaget för ett belopp av sin årsvinst som motsvarar aktieinkomsten icke tillämpar bestämmelserna i andra stycket.

8 §.

Med årsvinst enligt detta kapitel förstås årsvinst enligt fastställd balansräkning med de avvikelser som i 9 § sägs.

Har balansräkning icke fastställts inom sju månader efter räkenskapsårets utgång, skall årsvinsten beräknas på grundval av styrelsens redovisning för året eller, där sådan redovisning ej föreligger, uppskattas av den i 10 § omnämnda nämnden.

9 §.

1 mom. Har som kostnad under räkenskapsåret bokförts allmänna skatter med belopp som överstiger vad som skäligen kan beräknas belöpa på räkenskapsårets vinst eller eljest enligt bokföringsmässiga grunder bör uppföras som kostnad under året, skall tillägg ske för det överskjutande beloppet.

2 mom. Har i räkenskaperna avdrag skett för avskrivning på tillgång avsedd för stadigvarande bruk eller på värdet å rättighet till leverans av dylik tillgång med högre belopp än som kan beräknas bli godkänt vid taxering enligt kommunalskattelagen, skall tillägg ske med det överskjutande beloppet, i den mån avskrivningen icke betingats av att tillgången avsevärt förlorat i värde.

3 mom. Har i räkenskaperna tillgång avsedd för omsättning eller förbrukning i rörelse — såsom lager av råvaror, halv- och helfabrikat samt handelslager — eller rättighet till leverans av dylik tillgång upptagits till lägre värde än som kan beräknas bli godkänt vid taxering enligt kommunalskattelagen, skall tillägg ske med ett belopp svarande mot skillnaden.

4 mom. Har vid bokförandet av årets kostnader gjorts sådan avsättning till nybyggnadsfond, rationaliseringsfond eller underhåll av tillgångar, som avser framtida utgifter, eller vidtagits annan åtgärd jämställd med dylik vinstdisposition, skall tillägg ske med ett mot avsättningen svarande belopp. Som åtgärd varom nyss sagts skall dock ej anses sådan avsättning till investeringsfond eller till pensions- eller annan personalstiftelse, för vilken avdrag medges vid taxering enligt kommunalskattelagen.

10 §.

För att handlägga ärenden rörande spärrkontomedel skall finnas en av Konungen utsedd nämnd (spärrkontonämnden), bestående av fem ledamöter med suppleanter för envar av dem. Av ledamöterna skall en vara eller hava varit innehavare av domarämbete. Övriga ledamöter skola utses så att i nämnden komma att företrädas insikt och erfarenhet i aktiebolagsförvaltning samt i anställdas arbetsförhållanden och därmed förbundna avtalsfrågor. Vad sålunda stadgats skall jämväl gälla suppleanterna.

Såsom nämndens beslut gäller den mening varom de flesta ledamöterna förena sig.

Mot nämndens beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till finansdepartementet sist på tjugonde dagen efter den dag klaganden erhållit del av beslutet. Ändå att klagan föres går beslutet i verkställighet, där Konungen icke annorlunda förordnar.

11 §.

Från skyldighet varom i 7 § sägs fritagas bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag samt aktiebolag, som avses i förordningen angående försäljning av rusdrycker. Detsamma gäller annat aktiebolag beträffande räkenskapsår för vilket varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger åttatusen kronor.

Där så ur allmän synpunkt finnes påkallat, äger Konungen eller, efter Konungens bestämmande, spärrkontonämnden medgiva aktiebolag undantag från bestämmelserna i 7 §. Samma lag vare, såframt ett fullgörande av nämnda bestämmelser kan väntas medföra avsevärda betalningssvårigheter för bolaget eller särskilda skäl eljest föreligga som böra föranleda undantag.

12 §.

Till ledning för bedömandet av aktiebolags skyldighet att verkställa insättning på spärrkonto skall till spärrkontonämnden avlämnas deklaration, som skall avfattas å blankett som fastställas av Konungen.

Deklaration skall lämnas för aktiebolag, vars aktiekapital vid räkenskapsårets utgång uppgår till mer än femtiotusen kronor eller för vilket vinstutdelningen för året eller årsvinsten överstiger åttatusen kronor.

Deklarationen skall på heder och samvete avgivas av styrelsen eller, där verkställande direktör är utsedd, av denne sist en månad efter det balansräkningen för räkenskapsåret blivit fastställd eller, där balansräkningen ej fastställts på bolagsstämma som i 121 § första stycket lagen om aktiebolag sägs, sist en månad efter denna eller, om stämma ej hållits inom tid som i nämnda lagrum stadgas, inom sju månader efter räkenskapsårets utgång.

13 §.

Aktiebolag åligger att efter anmaning av spärrkontonämnden hålla bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning.

Styrelseledamot och verkställande direktör äro skyldiga att lämna de uppgifter som erfordras för tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel och av nämnden påfordras.

14 §.

Inom den för avlämnande av deklaration fastställda tiden skall aktiebolag på spärrkonto insätta minst hälften av det belopp, som bolaget på grundval av deklarationen har att inbetala.

Sist tre månader efter den för avgivande av deklaration fastställda tiden skall bolaget insätta återstoden av beloppet.

Spärrkontonämnden må när synnerliga skäl därtill föranleda medgiva anstånd med insättning till senare tidpunkt än i denna paragraf stadgas.

15 §.

På medel insatta på spärrkonto skall bolaget av statsverket tillgodoföras ränta efter två procent för år. Räntan skall vid kalenderårets slut läggas till kapitalet.

16 §.

1 mom. Har bolag insatt högre belopp än vederbort, skall spärrkontonämnden förordna om återbetalning av överskjutande belopp. Å nämnda belopp gottgöres ej ränta.

2 mom. Har i deklaration beräknat spärrkontobelopp på grund av oriktiga uppgifter eller av annan anledning upptagits till för lågt belopp, skall nämnden, där så finnes påkallat, fastställa det belopp som därutöver skall insättas på spärrkonto. Nämnden skall tillika meddela erforderliga föreskrifter rörande tiden för insättningen, dock att längre anstånd än tre månader från dagen för beslutets delgivande icke utan synnerliga skäl må medgivas.

3 mom. Har vederbörlig deklaration för aktiebolag icke avlämnats, skall nämnden med ledning av tillgängliga uppgifter fastställa spärrkontobeloppet och därvid meddela föreskrifter i enlighet med vad i 2 mom. sägs.

17 §.

Medel på spärrkonto må ej av riksbanken utbetalas före den dag medlen enligt särskilt förordnande frigjorts från spärren.

Efter medels frigörande tillgodoföres icke ränta.

18 §.

Spärrkontonämnden må efter framställning förordna, att aktiebolags medel frigöras från spärr, såframt avsevärda betalningssvårigheter föreligga för bolaget eller eljest särskilda förhållanden böra föranleda dylikt förordnande. Om skäl därtill äro, äger nämnden förordna, att medlen senare åter skola insättas på spärrkonto.

Medel som icke frigjorts på sätt i första stycket sägs eller återbetalats jämlikt 16 § 1 mom. skola frigöras efter förordnande av Konungen i den ordning som må komma att bestämmas i en av Konung och riksdag gemensamt stiftad lag.

19 §.

Har under spärrtiden avtal träffats eller annan utfästelse gjorts om överlåtelse, pantsättning eller annan rätt till spärrade medel, vare avtalet eller utfästelsen ej gällande.

Utan hinder av vad nu sagts övergå spärrade medel till bolag som i den ordning i 174—176 §§ lagen om aktiebolag föreskrives övertager ett annat bolags tillgångar och skulder.

Med spärrkontonämndens medgivande må ock ett bolags spärrade medel överföras till annat bolag, som genom att övertaga egendom från bolaget eller genom att bereda anställning åt bolagets arbetstagare fortsätter dess rörelse.

3 kap.

Särskilda bestämmelser.

20 §.

Spärrkontonämnden äger i den utsträckning Konungen bestämmer från taxeringsmyndigheter inhämta uppgifter angående sådana förhållanden som kunna tjäna nämnden till ledning för fastställande av spärrkontobelopp.

21 §.

Vad som framkommit genom deklARATION enligt denna lag eller vid granskning enligt 13 § eller genom uppgifts inhämtande enligt 13 och 20 §§ må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av syftet med deklARATIONEN, granskningen eller uppgiften.

22 §.

Har aktiebolag försummat att inom tid som i 14 § avses insätta spärrkontobelopp, skall bolaget till statsverket gälda avgift på det felande beloppet efter åtta procent för år, där spärrkontonämnden icke prövar skäligt att helt eller delvis befria bolaget från avgift.

Sedan avgift påförts bolaget, skall indrivning av avgiften ske i den ordning som om indrivning av kronoutskylder finnes stadgat; dock skall indrivningsavgift icke erläggas.

23 §.

Sker vinstutdelning i strid mot vad i 1 kapitlet stadgas, skola bestämmelserna i 73 § 2 mom. lagen om aktiebolag rörande återbäring av uppuren utdelning och ansvarighet för den brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Vid försummelse att avlämna deklARATION enligt 12 § eller att hörsamma anmaning eller lämna uppgift enligt 13 § eller att insätta spärkkontobelopp äger spärkkontonämnden förelägga den försumlige lämpligt vite.

25 §.

1 mom. Styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, som uppsåtligen eller av vårdslöshet låter verkställa vinstutdelning i strid mot vad i 1 kapitlet stadgas, straffes med dagsböter eller fängelse.

2 mom. Med dagsböter eller fängelse straffes ock den som vid fullgörande av deklaraTIONS- eller uppgiftsplikt enligt bestämmelserna i 2 kapitlet uppsåtligen lämnar oriktig uppgift, ägnad att för aktiebolag han företräder leda till frihet från insättning på spärkkonto eller till för låg sådan insättning. Samma lag vare, där någon bryter mot tystnadsplikt som stadgas i 21 §.

3 mom. Den som underlåter att fullgöra deklaraTIONS- eller uppgiftsplikt enligt bestämmelserna i 2 kapitlet eller som vid fullgörande av sådan skyldighet av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift, ägnad att för aktiebolag han företräder leda till frihet från insättning på spärkkonto eller till för låg sådan insättning, straffes med dagsböter.

4 mom. Brott mot tystnadsplikt må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsägande.

Brott varom i övrigt i 2 och 3 mom. sägs må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av spärkkontonämnden.

26 §.

Böter och viten som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

27 §.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter som må finnas erforderliga beträffande tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Har för räkenskapsår, som i 1 § avses, på grund av beslut före lagens ikraftträdande utdelning skett med högre belopp än som enligt 1 kapitlet medgives, skall skillnaden avdragas från det belopp, som eljest skulle ha kunnat utdelas för följande räkenskapsår.

Har, när lagen träder i kraft, balansräkning för räkenskapsår som avses i 7 § blivit fastställd eller bolagsstämma varom förmåles i 121 § första stycket lagen om aktiebolag hållits utan att balansräkningen därvid fastställts, skall den i 12 § stadgade deklaraTionen avgivas sist en månad efter det lagen trätt i kraft.

Enligt denna lag på spärkkonto insatta medel skola vara fria från spärk från och med den 1 januari 1951, såvitt ej dessförinnan annorledes förordnas i en av Konung och riksdag gemensamt stiftad lag.

Utredningens uppdrag.

I det yttrande till statsrådsprotokollet den 17 oktober 1947, varmed chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, motiverade tillkallandet av utredningen, anfördes följande.

Efterkrigsåren ha kännetecknats av en kraftig stegring av företagens vinster. Främst gäller detta aktiebolagen. Även om den vinstökning, som enligt taxeringsresultatet förelåg under år 1946, får bedömas med hänsyn till vissa speciella omständigheter, såsom arbetskonflikten inom metallindustrien 1945, det ökade antalet bolag samt förhållanden i samband med avvecklingen av krigskonjunkturskatten och källskattereformens genomförande, måste man dock räkna med att en avsevärd, icke förutsedd vinstökning förelagat i förhållande till tidigare år. I nuvarande ekonomiska läge, som ställer krav på återhållsamhet från alla samhällsgruppers sida för att hindra ytterligare prisstegringar, måste ökad uppmärksamhet ägnas också frågan om företagens ökade vinster. Dessa medföra nämligen ett ökat tryck på prisnivån, vare sig de få tjäna som underlag för löneökningar eller de stanna hos företagen för att användas till nya investeringar eller till höjda utdelningar åt aktieägarna.

Under de senaste åren ha olika åtgärder vidtagits i syfte att hindra företagen att dela ut alltför stora vinster eller för att förmå företagen att reservera viss del av vinsten för framtida behov. Främst märkas de bestämmelser, som infördes 1943 om begränsning av aktiebolagens vinstutdelning och som nu finnas i 1946 års lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Denna lagstiftning kan dock icke anses tillräcklig i nuvarande situation. Frånsett att viss ökning av vinstutdelningen varit möjlig inom lagens ram, hindrar vinstbegränsningen icke bolagen att använda sina överskott till investeringar.

Till utredning bör omedelbart upptagas frågan om en ny lagstiftning om disposition över aktiebolagens vinstmedel, som bygger på andra grunder än den nuvarande lagstiftningen. Den nya lag, som sålunda kan komma att avlösa 1946 års lag, bör avse, att en viss del av bolagens vinster skall tillfälligt steriliseras. Den närmast till hands liggande metoden att åstadkomma detta synes vara att göra bolagets rätt att lämna utdelning till aktieägarna beroende av att medel insätts å spärkonto. Man kan tänka sig, att utdelning överhuvud icke får ske utan samtidig avsättning till spärkonto, eller att utdelningen är fri rörande ett visst minimibelopp, motsvarande en skälig kapitalränta, men att ytterligare utdelning medges först under villkor om avsättning till spärkonto. Avsättningens storlek kan tänkas stå i proportion till utdelningen eller till årsvinsten. Utredningen bör emellertid vara obunden att pröva även andra lösningar.

I likhet med vad som gäller avsättningar enligt 1947 års förordning om investeringsfonder, böra medel, som avsätts till spärkonto, vara avdragsgilla vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Vid ett återförande till bolaget, skola medlen upptagas som intäkt av rörelse för det beskattningsår medlen kommit bolaget till godo.

För spärkontomedel torde böra utgå skälig ränta.

Utredningens syfte är icke att söka nå fram till någon lagstiftning om andel i vinst för de anställda i företagen. Frågan om fördelningen av produktionens avkastning mellan företagare och anställda bör liksom hittills lösas genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Avgörande ur allmän synpunkt med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen är att medlen under viss tid förbli spärrade i riksbanken och icke under denna tid ge upphov till ökad efterfrågan på varor och tjänster.

Vid sidan av föreskrifter om spärrkontoavsättning torde erfordras bestämmelser om absolut maximering av vinstutdelning i förhållande till tidigare år.

Utredningen bör vidare kunna behandla frågan om de s. k. skattereservernas ställning. Det bör övervägas, huruvida skattereserv bör på en gång kunna överföras till spärrkonto eller avföras på annat sätt eller om särskilda bestämmelser i ämnet bli överflödiga. Utredningen får även taga ställning till frågan, om det alltjämt kan vara skäl att behålla den särskilda regel, som infördes i samband med bestämmelserna om skattereserven, att bolag i vissa fall icke må njuta avdrag vid taxering för överföring av medel till pensionsstiftelse.

Det är nödvändigt, att den nya lagstiftningen förses med effektiva sanktionsregler, så att ett kringgående av lagstiftningen icke blir möjligt.

Utredningen kommer att få taga ställning till en serie detaljproblem såsom frågorna, huruvida spärrkontomedel under särskilda omständigheter må tagas i anspråk redan under spärrtiden, vilka regler, som kunna bli nödvändiga med hänsyn till förhållandena mellan dotterbolag och moderbolag eller för bolag, som väsentligen ha till uppgift att äga och förvalta aktier. Några särskilda direktiv rörande dessa frågor anser jag icke erforderliga.

Den blivande lagstiftningen om disposition av aktiebolagens vinstmedel bör vara provisorisk och icke gälla för längre tid än två år. Frågan om spärren å insatta medel alltjämt skall bestå bör underkastas prövning senast vid 1950 års riksdag.

Utredningen bör bedrivas med sådan skyndsamhet, att proposition i ämnet kan framläggas vid början av 1948 års riksdag.

Med bifall till föredragandens hemställan bemyndigades denne av Kungl. Maj:t att tillkalla utredningsmännen med uppdrag att verkställa utredning i fråga om ny lagstiftning om dispositionen över aktiebolagens vinstmedel.

Gällande lagstiftning.

Aktiebolagslagens bestämmelser.

Från begreppet aktiebolags *årsvinst* — den vinst som uppkommer på ett bolags rörelse under ett räkenskapsår — är att skilja begreppet *vinst enligt balansräkningen*. Vinst enligt balansräkningen är vinst, som föreligger på bolagets verksamhet under hela den gångna verksamhetstiden och som ej utdelats eller överförs till reservfonden eller skuldregleringsfonden. Vinst enligt balansräkningen är således det överskott — efter täckning av bolagets skulder — som senaste balansräkningen utvisar utöver aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden samt, där i stället för avskrivning å bolagets tillgångar avsättning skett till värdepapperskonton (föryelsefonder), jämväl behållningen å dessa konton.

Vinsten enligt balansräkningen är den gräns, intill vilken utdelning lagligen må äga rum. Och det tillkommer ordinarie bolagsstämma att, sedan fastställelse skett av balansräkningen för föregående räkenskapsår, besluta huruvida och i vilken utsträckning utdelning av vinst enligt balansräkningen skall utbetalas till aktieägarna.

Vid bedömandet av huru stor del av vinsten enligt balansräkningen som lämpligen bör utdelas måste beaktas det behov av frivillig reservering av vinstmedel, som med hänsyn till bolagets förhållanden föreligger för dess konsolidering och utveckling. Vid den frivilliga reserveringen av vinstmedel kunna bolagen framgå på två vägar. Dels kan reserveringen ske öppet genom frivillig ökning av reservfond eller skuldregleringsfond eller genom uppläggande av andra fonder, såsom dispositionsfond, vinstregleringsfond o. s. v., eller genom balansering av besparade vinstmedel. Dels kan reservering ske dolt därigenom att nedskrivning företages å värdet av bolagets tillgångar i vidsträcktare omfattning än som erfordras för tillgodoseende av föreliggande avskrivningsbehov; bolaget bildar s. k. dolda reserver. I dylika fall, liksom då dolda reserver uppkommit genom värdestegring å bolagets tillgångar, ger bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen — summan av bolagets tillgångar enligt balansräkningen efter avdrag för bolagets skulder och i balansräkningen upptagna värdepappersposter — icke ett riktigt uttryck för bolagets verkliga förmögenhetsställning.

I flera lagar och förordningar återfinnas bestämmelser, som begränsa bolagens möjligheter att utdela vinst eller avse att uppmuntra eller tvinga fö-

retagen att reservera vissa delar av vinsten för framtida behov. Först må nämnas *aktiebolagslagens bestämmelser om fondering av vinst*, vilka väsentligen skärpts genom den nya aktiebolagslagen, som träder i kraft den 1 januari 1948. Enligt 71 § nya aktiebolagslagen skall av ett aktiebolags årsvinst minst 10 procent avsättas till *reservfond*. Dessförinnan får dock från årsvinsten avdragas vad som åtgår för att täcka eventuell från föregående år balanserad förlust. Avsättningen skall fortsätta ända till dess att reservfonden uppgår till 20 procent av aktiekapitalet eller det högre belopp som är föreskrivet i bolagsordningen. Reservfonden är bunden och får icke minskas genom vinstutdelning.

Den nya aktiebolagslagen innehåller ävenledes bestämmelser om särskild fondering i bolag som arbeta med stort främmande kapital. Ändå att reservfonden uppgår till det i 71 § aktiebolagslagen eller bolagsordningen föreskrivna beloppet skall avsättning av minst 10 procent av årsvinsten alljämt ske till reservfond eller till en *skuldregleringsfond*, därest bolagets skulder överstiga summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden (72 §). Vid beräkning av skuldbeloppet inräknas dock icke vissa genom inteckning tryggade skulder. Medel som avsatts till skuldregleringsfond äro liksom medel avsatta till reservfonden bundna i företaget. Skulle bolagets skulder komma att nedgå, så att det bundna kapitalet överstiger skulderna, kan skuldregleringsfonden dock avvecklas. Detta skall i så fall ske successivt med högst en femtedel av överskottet om året.

För bolag med stort främmande kapital gäller jämväl en utdelningsbegränsning. Så länge bolagets skulder överstiga det bundna kapitalet, får bolaget icke utdela större vinst än 5 procent av den behållna förmögenheten, med mindre ett lika stort belopp som det vilket därutöver utdelas ytterligare avsättes till reservfonden eller ock, då den uppgår till föreskrivet belopp, till skuldregleringsfonden. För att kunna utdela 7 procent av förmögenheten måste bolaget således binda ett belopp motsvarande 2 procent.

Särskild lagstiftning om vinstutdelningsbegränsning.

Särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag infördes genom en särskild lag därom den 5 februari 1943 (nr 28). Frågan hade väckts av fullmäktige i riksbanken genom en skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 november 1941. Fullmäktige framhöllo, att det ur penningpolitiska synpunkter var önskvärt att begränsa penningtillförseln till marknaden. Det var angeläget, att en ökning av aktieutdelningarna icke skedde, utan att bolagen i stället för att ställa disponibla medel till aktieägarnas förfogande såvitt möjligt företoge konsolidering av sin ekonomiska ställning. En återhållsamhet i fråga om aktieutdelningarna skulle också utgöra ett viktigt stöd för strävandena att hålla tillbaka en ökning av de avtalsreglerade penninginkomsterna.

Genomförandet av en lagstiftning om vinstbegränsning kom sedermera att sammankopplas med det allmänna inkomststopp som genomfördes på hösten 1942. Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anförde till statsrådsprotokollet den 18 december 1942 vid motiveringen av sin hemställan om lagförslagets framläggande för riksdagen, att en utdelningsbegränsning infogats som en integrerande del i det allmänna inkomststoppet. Efter den reglering av arbetslöner och jordbrukspriser som vunnits borde en lagstiftning om vinstbegränsning utan dröjsmål träda i kraft.

1943 års lag avsåg vinstutdelning för räkenskapsår som utgått den 31 december 1942 eller senare, dock före den 31 december 1944. Bestämmelserna om vinstbegränsning ha senare förlängts, sist genom lagen den 22 mars 1946 (nr 77) med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Denna lag avser utdelning till aktieägarna av vinst enligt fastställd balansräkning för räkenskapsår som utgått den 31 december 1945 eller senare, dock före den 31 december 1947. Lagen gäller alltså icke för räkenskapsår som utgår den 31 december 1947, vilket med hänsyn till att räkenskapsåret vanligen överensstämmer med kalenderåret innebär att lagen i stort sett ej är tillämplig å vinst som influtit år 1947 och blir föremål för vinstdisposition år 1948.

Huvudregeln i lagen är, att utdelningen till aktieägarna av aktiebolags vinst enligt fastställd balansräkning icke får överstiga 6 procent av bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen (2 § första stycket). Med bolagets behållna förmögenhet avses bolagets tillgångar efter avdrag för skulder och värdeminskningposter. I vissa fall får dock utdelning utgå med högre belopp än som följer av huvudregeln. Har i ett bolag för de tre sista räkenskapsår, som utgått före den 1 januari 1940, vinstutdelning skett med belopp som i medeltal överstiger 6 procent av bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen för vart och ett av dessa år, må nämligen utdelning fortfarande ske med belopp motsvarande högst nämnda medeltalsprocent av den behållna förmögenheten enligt balansräkningen för det räkenskapsår utdelningen avser (2 § andra stycket). Ett bolag som under dessa tre räkenskapsår utdelat i medeltal 10 procent av den behållna förmögenheten, kan således fortsätta med denna utdelningsprocent. Grunden till detta stadgande har varit att, såsom förut nämnts, förefintligheten av dolda reserver, uppkomna genom långt gående nedskrivningar av värdet å bolagets tillgångar eller genom värdestegring å dessa, kan medföra, att bolagets behållna förmögenhet enligt balansräkningen icke utgör ett riktigt uttryck för bolagets verkliga förmögenhetsställning. En bättre måttstock för bedömning av denna förmögenhetsställning ansågs icke kunna fastställas än en procentsats bestämd i relation till utdelningarna från bolaget under en viss tidsperiod. Från huvudregeln gäller ännu ett undantag, betingat av önskemålet att undvika, att något bolag skulle tvingas att sänka sin utdelning. Ett bolag som för det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 31 december 1941 utdelat en högre procent av den behållna förmögenheten än som tillåtes enligt huvudregeln eller enligt regeln om medel-

talsprocent för tre räkenskapsår kan fortsätta med den högre vinstutdelningen. Bolaget äger alljämt utdela högst den procent av den behållna förmögenheten, vartill vinstutdelningen uppgick det åsyftade räkenskapsåret (2 § tredje stycket). Bolaget är dock icke berättigat att höja det procenttal i förhållande till aktiekapitalet, som den sålunda medgivna vinstutdelningen utgör.

Därest vid utdelningens bestämmande enligt förenämnda regler erhålles ett procenttal i förhållande till aktiekapitalet som innehåller ett bråktal, må enligt 3 § fjärde stycket procenttalet höjas till närmast högre halva eller hela procenttal.

Nu nämnda bestämmelser överensstämma med motsvarande bestämmelser i 1943 års lag om vinstutdelningsbegränsning. Genom 1946 års lag infördes emellertid även en regel, som avsåg att binda hos företagen *fonderade skattereserver*, vilka eljest skulle ha blivit frigjorda i samband med uppborädsreformens genomförande. Bolag som i fastställd balansräkning för räkenskapsår som utgått den 31 december 1944 eller senare, dock före den 31 december 1945, redovisat skattefond eller annan post avseende ogulden skatt (skattereserv) får icke höja sin utdelning utöver utdelningen nämnda år, med mindre skattereserven redovisas oförminskad (3 §). En underlåtenhet att bibehålla skattereserven medför även den påföljden att bolaget icke får rätt att lägga till grund för sin utdelning de speciella reglerna i 2 § andra och tredje styckena (regeln om medeltalsprocent för tre räkenskapsår och regeln om oförändrad vinstutdelning för det sista räkenskapsår, som utgått tidigare än den 31 december 1941). I skattereserven skall anses ingå, förutom reservens belopp enligt fastställd balansräkning, jämväl belopp som bolagsstämman vid balansräkningens fastställande beslutat överföra till skattereserven.

I 4 § 1946 års lag gives en särskild undantagsregel för bolag i vilka finnas aktier med företrädesrätt till vinstutdelning jämte rätt att, därest under föregående år sådan utdelning ej till fullo lämnats, av följande års utdelningsbara vinst bekomma vad som brustit, innan utdelning å andra aktier må äga rum (företrädesrätt till ackumulativ utdelning). Belopp, som tillkommer sådana preferensaktier för tidigare år, skall icke inräknas i den enligt 2 och 3 §§ tillåtna vinstutdelningen. — Enligt 5 § skola lagens bestämmelser icke äga tillämpning, där vinstutdelning från aktiebolag understiger 10 000 kronor och ej heller skola bestämmelserna i 2 § äga tillämpning i fråga om vinstutdelning från bolag (dotterbolag, dotterdotterbolag), vars aktier till mer än 95 procent ägas av annat aktiebolag (moderbolag) eller ock av ett eller flera sådana dotterbolag eller av moderbolaget och ett eller flera sådana dotterbolag tillsammans. I 6 § har stadgats, att Konungen äger medgiva aktiebolag med avseende å dess särskilda förhållanden undantag från bestämmelsern i 2 och 3 §§ samt därvid föreskriva de villkor för undantaget som prövas nödiga. I 7 § har upptagits ett stadgande att vid vinstutdelning i strid med lagen bestämmelserna i 54 § första stycket aktiebolagslagen rörande återbäring av uppbyren utdelning och ansvarighet för den

brist, som kan uppkomma vid återbäringen, skola äga tillämpning. De åsyftade bestämmelserna innehålla att, därest viss enligt aktiebolagslagen otillåten vinstutdelning beslutas och verkställs, de som uppburit sådan utdelning äro skyldiga att återbära densamma, varjämte de som deltagit i beslutet, en för alla och alla för en, ansvara för den brist som kan uppkomma vid återbäringen. I 8 § 1946 års lag stadgas slutligen straff för styrelseledamot eller likvidator som uppsåtligen eller av vårdslöshet låter verkställa vinstutdelningen i strid med lagens föreskrifter.

Skatterättsliga m. fl. bestämmelser.

Utöver vad nyss anförts om aktiebolagens fonderade skattereserver må här lämnas en redogörelse för vissa skatterättsliga förhållanden som sammanhännga med eller eljest belysa de för utredningen aktuella problemen.

Till en början må understrykas att 3 § av 1946 års utdelningsbegränsningslag icke innebär något hinder för bolag, som varken utdela mer än 6 procent av den behållna förmögenheten eller höja utdelningen i förhållande till tidigare år, att taga sina skattereserver i anspråk. Därest sådana bolag överföra sina skattereserver till vissa slag av *pensionsstiftelser* skulle de, jämlikt stadgandet i punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskatte-lagen och därtill anslutande praxis, ha ägt rätt att vid taxeringen åtnjuta avdrag för överföringen. Genom en särskild förordning den 22 mars 1946 (nr 78) med vissa bestämmelser angående aktiebolags rätt att vid taxering njuta avdrag för överföring av medel till pensionsstiftelse har emellertid stadgats att, därest skattereserv som avses i 3 § 1946 års utdelningsbegränsningslag icke redovisas oförminskad, aktiebolag icke må vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt — såvitt angår räkenskapsår som utgått den 31 december 1945 eller senare, dock före den 31 december 1947 — njuta sådant avdrag för överföring av medel till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse varom i förenämnda punkt 2 stadgas. Konungen äger dock medgiva aktiebolag med avseende å dess särskilda förhållanden undantag och därvid föreskriva de villkor för undantaget som prövas nödiga. Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anförde i propositionen med förslaget till förordningen (1946 nr 75 sid. 20) att, även om det i och för sig vore önskvärt att bolagen överförde medel till pensionsstiftelser, bolagen likväl knappast syntes kunna framställa befogade anspråk på avdragsrätt i det fall att överföringen avsåge medel, som frigjorts genom den av uppbördsreformen föranledda skatteeftergiften. Vid sådant förhållande och med hänsyn till den minskning i skatteunderlaget för stat och kommun, som skulle bli följderna om aktiebolagen i större utsträckning verkställde överföring av medel från skattereserverna till pensionsstiftelser, finge det anses motiverat att meddelade särskilda bestämmelser med avseende å avdragsrätten i nu förevarande fall.

De bestämmelser om *ersättningsskatt*, som lämnats i förordningen den 26 juni 1933 (nr 395) om sådan skatt, äro i viss mån ägnade att förmå bolag att verkställa vinstutdelningar som eljest ej skulle äga rum. Svenskt aktiebolag (liksom även svensk ekonomisk förening och vissa juridiska personer med säte i utlandet), vars verksamhet väsentligen består i förvaltning av fastighet eller av värdepapper eller annan därmed likartad lös egendom, skall i vissa fall erlægga ersättningsskatt. Förutsättningarna äro att bolaget vid disponerandet av vinsten för visst räkenskapsår underlåtit att besluta utdelning, ehuru sådan underlåtenhet icke skäligen kan anses påkallad av bolagets ställning, eller ock beslutat utdelning med belopp som med hänsyn till ställningen må anses mer än skäligt ringa. Omständigheterna skola vidare göra sannolikt att ett väsentligt syfte härvid varit att bereda fysiska personer, vilka ägt del i bolaget, lindring i deras beskattning i riket. Såsom beskattningsbart belopp fastställles vad som av vinsten för verksamhetsåret utöver utdelat belopp skäligen kunnat utdelas till aktieägare. Skatten utgår med 25 procent av det beskattningsbara beloppet. Yrkande om taxering till ersättningsskatt skall framställas senast andra året efter det år då bolaget rätteligen skolat taxeras till statlig inkomstskatt för den ifrågavarande inkomsten. Utdelar bolaget före augusti månads utgång året efter det då ersättningsskatt påförts sålunda beskattat belopp, må restitution ske av därå belöpande ersättningsskatt. Med anledning av motioner vid 1943 års riksdag uttalade första lagutskottet i sitt utlåtande (nr 1) rörande 1943 års utdelningsbegränsningslag, att stadgandet i förordningen om ersättningsskatt bör så förstås, att ersättningsskatt må utgå allenast i den mån utdelning på grund av utdelningsbegränsningslagens bestämmelser icke är förbjuden.

Vid skattelagstiftningens utformning har på flera sätt hänsyn tagits till intresset, att företagen använda sin vinst till att genom avskrivningar å tillgångar eller genom fondering konsolidera sin ställning. Av betydelse äro de bestämmelser om *fri avskrivning*, som infördes 1938 i punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen och som medge aktiebolag och vissa andra juridiska personer att efter särskilt beslut erhålla fri avskrivning å maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Huvudsyftet med den fria avskrivningen var att bringa den skattemässiga värdesättningen i närmare anslutning till den affärsmässiga. Vid lagstiftningens genomförande framhölls emellertid även den konjunkturutjämnande effekten. Chefen för finansdepartementet anförde sålunda i propositionen med förslag till lagstiftningen (1938 nr 258 sid. 256), att det kunde förväntas, att förslagets genomförande skulle verksamt bidra till näringslivets konsolidering och dess förmåga att vid sämre konjunkturer bereda sysselsättning åt sina anställda.

I detta sammanhang må även nämnas bestämmelserna i punkt 1 i anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen, enligt vilka, där ordnad bokföring föreligger, den i räkenskaperna gjorda *värdesättningen å tillgångar, avsedda för omsättning eller förbrukning* i rörelse, i regel skall frångås vid inkomstberäkningen allenast om särskilda förhållanden föranleda därtill.

Direkt konjunkturutjämnande syfte ha de bestämmelser om avsättning till *investeringsfonder*, som infördes första gången 1938 och som numera återfinnas i förordningen om investeringsfonder den 2 maj 1947 (nr 174). Enligt denna förordning må bl. a. aktiebolag vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt njuta avdrag för avsättning till vissa investeringsfonder. Avdraget må enligt huvudregeln ej överstiga 20 procent av årsvinsten, men kan under vissa villkor uppgå till 35 procent. Förordningen förutsätter, att investeringsfond skall tagas i anspråk först efter särskilt medgivande av statlig myndighet. Komma de fonderade medlen icke till användning för sitt ändamål, skola medlen återföras till beskattning. Skatteförmånen blir således definitiv endast om fondmedlen användas på avsett sätt.

Slutligen må här omnämnas *de överenskommelser som träffats i april och maj 1947 mellan statens bränslekommission, å ena, samt svenska trävaruexportföreningen, svenska cellulosaföreningen och svenska trämasseföreningen, å andra sidan*. Enligt dessa överenskommelser skola vid export av trävaror eller leverans av kemisk och mekanisk massa intill den 1 februari 1948 vissa avgifter uppbäras av föreningarna och inlevereras till särskilda branschstiftelser. Avgifterna uppgå för trävaror till 100 kronor per exporterad standard, för kemisk massa till 50 kronor per ton och för mekanisk massa till 20 kronor per ton. Stiftelses medel skola användas dels för forsknings- och andra ändamål som äro av samfällt intresse för branschen, dels för utbetalning till medlemmar i branschföreningen m. fl. Utbetalning till medlemmarna må ske när Kungl. Maj:t medgiver detta med hänsyn till ändrade konjunkturförhållanden. Ha stiftelsens medel ej tidigare disponerats, skall slutlig utbetalning till medlemmarna ske under åren 1951—1953. Inbetalningar till dessa branschstiftelser äro enligt förordningen den 30 juni 1947 (nr 339) avdragsgilla vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. När medel återbetalas till medlemmarna, skola de hos medlemmarna upptagas som intäkt av rörelse för det beskattningsår medlen komma medlemmen till godo.

De medel, som inbetalas till branschstiftelse, skola vara utlånade till staten i den mån de icke erfordras för täckande av de med förvaltningen förenade kostnaderna. Å de utlånade medlen utgår ränta. Räntans storlek för de medel som utlånats av stiftelsen cellulosaindustriens konjunkturutjämningsfond och stiftelsen trämasseindustriens konjunkturutjämningsfond har i överenskommelse med riksgäldskontoret vilken godkänts av Kungl. Maj:t bestämts med hänsyn till den tid medlen äro bundna. Belopp som innestå tre till sex månader tillgodoföras en ränta av 0,50 %, varefter räntan för varje halvt år ökas med 0,25 %. För tidsperioden 1½ till 2 år är räntan alltså 1,25 %. För tiden därefter äro räntesatserna 2 till 3 år 1,60 %, 3 till 4 år 1,90 %, 4 till 5 år 2,20 % och 5 till 5½ år 2,35 %. För insättningar,

som ske efter eventuell diskontoförändring, skall ny överenskommelse träffas om räntesatserna. Röntan öfverföres första gången den 1 oktober 1948 och sedan den 1 oktober varje år till ett särskilt konto. Å detta konto kapitaliseras röntan årsvis efter en räntesats av 1 % vid nuvarande ränteläge. Anpassning av denna räntesats efter förändrat ränteläge kan ske efter överenskommelse. Avsikten torde vara att träffa överenskommelse om avgiftsinbetalningar till nyssnämnda stiftelser jämväl för export av trävaror och leveranser av massa, som äga rum under tiden efter den 31 januari 1948.

Vid Kungl. Maj:ts meddelande den 17 oktober 1947 av bestämmelser om reglering av handeln med vissa slag av virke under avverkningsåret 1947/48 har förutsatts, att frivillig överenskommelse enligt förda förhandlingar träffades mellan bränslekommissionen och svenska cellulosa-föreningen respektive svenska trämasseföreningen om uttagande efter den 1 februari 1948 av en avgift vid export av massa eller vid försäljning till svenska pappersbruk för tillverkning av exportpapper, motsvarande 75 kronor för ton kemisk och 30 kronor för ton mekanisk massa, samt att av dessa avgifter 25 kronor respektive 10 kronor för ton massa skulle tillföras två särskilda fonder. Av dessa fonder skulle den ena, som vore avsedd att disponeras för förbättrande åtgärder inom det enskilda skogsbruket, erhålla en tredjedel av beloppen i fråga och den andra, som skulle disponeras för sociala ändamål till förmån för de inom skogsindustrien och skogsbruket anställda, återstående två tredjedelar av samma belopp.

Utländsk lagstiftning.

Utredningen har införskaffat uppgifter från vissa andra länder om lagstiftningsåtgärder varigenom aktiebolags rätt att utdela vinst begränsats med hänsyn till det rådande ekonomiska läget.

I England, Finland, Frankrike, Italien och Schweiz synas sådana bestämmelser icke för närvarande vara i kraft.

I Danmark har vinstutdelningen från aktiebolag begränsats genom en lag den 30 juni 1941, senast ändrad genom en lag den 3 juni 1947. För räkenskapsår, som utlöper före den 1 januari 1948, må icke under någon form fastställas högre vinstutdelning till aktieägarna än som svarar mot medeltalet av utdelningsprocenten på det inbetalade aktiekapitalet för de tre sista, före den 1 september 1939 avslutade räkenskapsåren. Uppkommer bråktal, höjes det till närmast högre halvprocent. Utgör årsvinsten mer än ett belopp motsvarande nämnda genomsnittsutdelning med 50 procent tillägg, kan högst hälften av den däröver liggande delen av överskottet dock användas till suppling av utdelningen med högst $\frac{1}{4}$ av denna. Av årsvinsten skall extraordinärt avsättas ett dubbelt så stort belopp som det, vilket utbetalas utöver genomsnittsutdelningen. Avsättningen skall ske till en särskild konjunkturfond. Denna kan icke användas till annat än täckning av brist, som ej kan täckas av årets vinst eller av bolagets övriga reserver ut-

över den legala reservfonden. Särskilda bestämmelser finnas för bolag som icke avlagt redovisning för ovannämnda tre år. Utan hinder av nu berörda stadganden kan alltid utdelas högst 6 procent av det inbetalade aktiekapitalet. Utdelningsbegränsningen gäller ej bolag som stiftats efter den 21 maj 1940, såvida ej bolaget helt eller delvis är att anse som fortsättande av ett annat bolag, för vilket begränsningen skulle ha gällt. Under inga omständigheter må fastställas högre utdelning än som är försvarlig med hänsyn till bolagets ekonomiska ställning och de rörelseförhållanden man har att räkna med vid tiden för utdelningens fastställande. Arvodena till styrelsemedlemmar ha även begränsats. Dispensrätt finnes ej angiven i lagen. Enligt ett den 10 december 1947 framlagt förslag skall lagen utsträckas att gälla t. o. m. räkenskapsår som utlöper före den 1 januari 1949 och jämväl äga tillämpning å bolag, som stiftats under tiden den 21 maj 1940—31 december 1944. Vidare föreslås, att å belopp, varmed aktiekapital höjes under år 1948, högst 6 procent må utdelas.

I Norge har vinstutdelningsbegränsning senast påbjudits genom Prisdirektoratets kungjöring den 1 april 1947. Vinstutdelning må tillsvidare icke utan Prisdirektoratets medgivande ske med mer än 5 procent av aktiekapitalet vid räkenskapsårets början. Om aktiekapitalet höjts efter den 1 januari 1937 utan motsvarande inbetalning från aktieägarna, skall blott aktiekapitalet per nämnda dag läggas till grund för beräkningen av vinstutdelningen, med mindre Prisdirektoratet bestämmer annorlunda. Andra utbetalningar än vinstutdelning få icke ske utan samtycke av Prisdirektoratet. Därmed avses bland annat utskiftning av tillgångar, inlösen av preferensaktiekapital, annan utbetalning till aktieägarna i samband med nedsättning av aktiekapitalet, erläggandet av överpriser till aktieägare för varor som levererats till bolaget ävensom försträckningar till aktieägare eller övertagande eller garanterande av förpliktelser som åvila dessa. Arvoden till styrelsemedlemmar äro jämväl underkastade begränsning. Bestämmelserna, utom de om arvodesbegränsning, gälla endast bolag med aktiekapital eller behållen förmögenhet om minst 25 000 kronor. I intet fall må dock utdelas mer än som är försvarligt med hänsyn till bolagets ekonomiska ställning, rörelsens behov av återuppbyggnad, modernisering och utvidgning och till de rörelseförhållanden man har anledning att räkna med, när utdelningen fastställs. Bestämmelserna om förbud mot försträckning till aktieägare och garanterande av deras förpliktelser ha närmast tillkommit för att hindra att böter och skadestånd, som påförts s. k. landssvikere, överföras på bolag. — Löner till direktörer, disponenter och andra med ledande ställning i aktiebolag äro underkastade reglering, senast genom Riksmeklingsmannens kungjöring den 28 januari 1946.

I Holland läser i princip högst 9 procent av det inbetalda aktiekapitalet få utdelas till aktieägarna. Emellertid har finansministern befogenhet medgiva undantag, därvid dock den del av utdelningen som överstiger 9 procent skall erläggas i form av aktier i bolaget.

Vissa ekonomiska uppgifter om aktiebolagen.

Aktiebolagens vinster.

Efterkrigsåren ha som bekant kännetecknats av en kraftig stegring av aktiebolagens vinster. De *till statlig inkomstskatt taxerade beloppen* voro enligt från statistiska centralbyrån lämnade uppgifter vid taxeringarna för åren 1943—1946 i miljoner kronor resp. 1 019, 956, 1 180 och 2 027. Vinstökningarna voro, i procent på närmast föregående år, enligt taxeringsutfallen för åren 1945 och 1946 resp. 23,4 och 71,8. Särskilt anmärkningsvärda äro de höga vinstbelopp som redovisades för år 1946. Dessa höga belopp torde, såsom ock i direktiven för utredningen påpekats, till viss del ha framkommit såsom en följd av särskilda omständigheter av engångsnatur, särskilt förhållanden i samband med källskattereformens genomförande. Å andra sidan är den stora vinstsiffran uppenbarligen även uttryck för en ökad lönsamhet av bolagens verksamhet.

Inom *priskontrollnämnden* har på begäran av utredningen gjorts en sammanställning av bland annat nettovinsterna och eget kapital för 333 industriaktiebolag, större och mindre, för vilka priskontrollnämnden fört en fortlöpande speciell statistik. Dessa företags salutillverkningsvärde uppgår till omkring en tredjedel av hela industriens salutillverkningsvärde. I bilaga 1 till detta betänkande har sammanställningen återgivits dels för samtliga i undersökningen ingående företag dels för olika huvudgrupper, därvid fyra större bolag, vilka av särskilda skäl icke ansetts böra föras till viss huvudgrupp, sammanförts till en särskild grupp, benämnd »Särskilda gruppen». Med eget kapital avses aktiekapital, fonder och balanserade vinstmedel, dock icke skattefonder, värdeminskningfonder och årsvinsten.

Av bilagan framgår att nettovinsten för samtliga de i undersökningen ingående företagen från 1938 till 1945 ökat från 139 till 196 miljoner kronor och för år 1946 utgjorde 275 miljoner kronor. Nettovinsten i procent av bolagens egna kapital utgjorde nämnda tre år 7,6, 9,1 och 11,9. Spridningen mellan olika huvudgrupper med avseende å avkastningen på eget kapital är betydande. År 1946 är sålunda procenttalet för jord- och stenindustrien 9,1 och för läder-, sko- och gummivaruindustrien 14,9. Vid bedömandet av angivna procenttal bör uppmärksammas att någon korrigerings för undervärdering av det bokförda egna kapitalet icke skett, varför avkastningen i förhållande till det »verkliga» kapitalet är lägre än tabellens siffror utvisa.

Av bilagan framgår även att den stora vinstökningen för 1946 främst faller på sådana industrigrupper vilka ha särskild betydelse för exporten.

Industriens utredningsinstitut har i en år 1946 tryckt skrift »Vinster, utdelningar, skatter och löner inom större industriföretag 1937—1945» framlagt resultatet av sammanställningar av ett antal större industriföretags nettovinster och utdelningar för nämnda år. Utredningen har även varit i tillfälle att taga del av en liknande, ännu icke utgiven sammanställning för år 1946. Utredningsinstitutets undersökning omfattar 188 industriföretags bokslut. Sammanlagda arbetarantalet vid de i undersökningen ingående företagen uppgick år 1942 till drygt 25 procent av det i industristatistiken redovisade antalet i hela industrien. Detta i förhållande till antalet företag höga representativitetstal är ett uttryck för att inom varje bransch i främsta rummet utvalts de större företagen. Storleken hos de »större» växlar dock betydligt från bransch till bransch.

Företagen ha utvalts i syfte att visa vinstutvecklingen inom den inhemska industriproduktionen. Företag av holdingtyp eller sådana, som ha dominerande utländska intressen, ha icke medtagits. Vidare ha sådana företag uteslutits, där staten har dominerande intressen, eller där prissättningen skett enligt speciella avtal med staten. När flera företag varit sammanslutna i en koncern, har antingen moderföretagets eller de större dotterbolagens bokslut bearbetats. Det senare alternativet har valts i de fall, då innehav av aktier i dotterbolag dominerat bland moderföretagets tillgångar.

Såsom bilaga 2 till detta betänkande har fogats en tabell över nämnda företags eget kapital, vinster, utdelningar, bruttoinkomster och lönesummor, grundad på utredningsinstitutets undersökning. De av utredningsinstitutet begagnade bearbetningsprinciperna ha varit följande: En korrigeringsring av de redovisade nettovinsterna för den växlande bokföringen av skatteposterna har kunnat ske genom att från företagen inhämta upplysningar angående »skattebelastningen», d. v. s. angående alla belastningar för skatteändamål av vinst- och förlusträkningen. »Skatteuttaget» har beräknats såsom de skatter, vilka belöpa på respektive års vinster. På grundval av nämnda uppgifter har »vinst före skatt» och »vinst efter skatt» kunnat beräknas på följande sätt: »Vinst före skatt» = på vinst och förlusträkningen redovisad nettovinst för räkenskapsåret (= redovisad vinst) + alla skattebelastningar på vinst- och förlusträkningen. »Vinst efter skatt» = »Vinst före skatt» — »skatteuttag». — På grund av uppbördsreformen och de i samband med denna utfärdade övergångsbestämmelserna äro åren 1945 och 1946 i skattehänseende exceptionella år. Ur 1945 års vinst uttages endast halva egentliga kronoskatten, halva landstingsskatten för inkomst samt fastighets-skatten, medan år 1946 — med undantag för fastighetsskatt — är helt skattefritt. Däremot torde dessa år komma att i ännu obekant utsträckning drabbas av skatt på merinkomst enligt de nämnda övergångsbestämmelserna. Då »skatteuttaget» sålunda ej kunnat beräknas för åren 1945 och 1946, ha siffrorna för »vinst efter skatt» måst utelämnas dessa år. — Fonderingen har beräknats genom att från »vinst efter skatt» draga utdelningarna. Vinst-

utvecklingen samt utdelningarna ha ställts i relation till eget kapital, d. v. s. aktiekapital, årets redovisade vinst samt egna fonder. Till dessa räknas icke skattefonder och pensionsstiftelser.

Av bilaga 2 framgår, att den redovisade vinsten för samtliga i undersökningen ingående företag åren 1937, 1938, 1945 och 1946 var resp. 124, 108, 167 och 226 miljoner kronor. Vidare kan uträknas, att nettovinsten i relation till eget kapital samma år uppgick till resp. 7,7, 6,6, 8,6 och 10,5 procent.

För att erhålla en fullt verklighetstrogen bild av bolagens reella vinster under ett antal år vore det nödvändigt att jämval taga hänsyn till den konsolidering av bolagens ställning som skett i form av avskrivningar, undervärdering av tillgångar och sådana avsättningar till fonder vilka skett före redovisning av årsvinst och uppskattning till taxerat belopp. En undersökning i detta syfte skulle kräva ett omfattande utredningsarbete som den för kommittén tillmätta tiden icke medgivit.

Inom *priskontrollnämnden* ha emellertid sedan flera år tillbaka företagits undersökningar, vid vilka man genom en intensiv bearbetning av boksluten för ett antal industriföretag — något över 300 stycken — sökt nå fram till en bedömning av de faktiska vinsternas utveckling. Nämnden har därvid sökt komma fram till en mellan de olika åren jämförbar bruttovinst. Denna har beräknats som redovisad nettovinst + förändring av dold förkrigslagerreserv + skatter + avskrivningar + vinstdispositioner — extraordinära förvärv. Vinstdispositionerna omfatta i huvudsak före bokslut gjorda reserveringar, gåvor samt kostnader av mer eller mindre extraordinär karaktär.

Bruttovinsten skulle enligt undersökningen för åren 1945 och 1946 ha utgjort 542 och 780 miljoner kronor. Denna vinstökning har sin tyngdpunkt förlagd till exportindustri och metallindustri. Undersökningen visar även att för åren 1945 och 1946, vilka äro de sista år för vilka bearbetning gjorts, bruttovinsten i procent fördelar sig på följande sätt:

	1945	1946
Avdrag för extra ordinära förvärv	— 8	— 5
Vinstdispositioner	19	21
Avskrivningar	34	34
Skatter	18	14
Förändring av dold förkrigslagerreserv	2	3
Nettovinst	35	34

Vid bedömandet av siffrorna för dessa bruttovinstberäkningar är särskilt att märka att avskrivningarna i de flesta fall måste betraktas som varierende med resultatet av rörelsen och speciellt då av den orsaken att fri avskrivningsrätt numera tillämpas av flertalet aktiebolag. Om det »verkliga» avskrivningsbeloppet — d. v. s. kostnaden för förslitning och föråldring — hade kunnat fastställas borde enbart den överskjutande summan ingått i den beräknade bruttovinsten.

Aktiebolagens vinstutdelningar.

Vid den utredning som verkställdes under förarbetena till 1943 års lag om begränsning av bolagens vinstutdelningar utfördes en summarisk statistisk undersökning rörande de å A: 1 resp. A: 2 listan under åren 1937—1940 fondbörsnoterade aktiebolagens *utdelningar i procentuellt förhållande till bolagens behållna förmögenhet*. (SOU 1942: 2 s. 16.) Undersökningen visade att de medeltalsprocent, som utdelningen motsvarade, utgjorde för perioderna 1937—1939 och 1938—1940 resp. 4,96 och 4,83.

I bilaga 1 till detta betänkande återfinnas uppgifter om utdelningens relation till eget kapital och nettovinst för de i priskontrollnämndens undersökningar ingående företagen. Uppgifterna visa, att utdelningsprocenten på eget kapital för samtliga de i undersökningen ingående företagen uppgick till:

1938	1942	1943	1944	1945	1946
4,98	4,75	4,79	4,75	4,93	4,98

Spridningen mellan de olika grupperna av företag är betydande, eller för år 1946 från 3,79 för läder-, sko- och gummivaruindustrien till 6,13 för livsmedelsindustrien. Spridningen för de olika företagen under åren 1938, 1945 och 1946 framgår av följande uppställning.

%	1938	1945	1946
0	127	102	101
0,1— 1,0	1	1	1
1,1— 2,0	4	7	11
2,1— 3,0	21	16	12
3,1— 4,0	31	31	38
4,1— 5,0	40	58	47
5,1— 6,0	40	52	45
6,1— 7,0	30	27	36
7,1— 8,0	14	16	20
8,1— 9,0	8	12	8
9,1—10,0	3	3	6
10,1—15,0	12	4	5
15,1—	2	4	3

Ehuru utdelningens relation till eget kapital åren 1938 och 1946 är oförändrad, har det utdelade beloppet stigit från 91 till 115 miljoner kronor.

Utdelningen var i procent av nettovinsten för samtliga bolag:

1938	1942	1943	1944	1945	1946
65	66	65	64	54	42

I bilaga 2 återfinnas uppgifter om utdelningen i förhållande till eget kapital för de av industriens utredningsinstitut undersökta 188 företagen. Denna relation var i procent åren 1937—1946:

1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
4,8	4,6	4,4	4,1	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,7

En undersökning har jämväl gjorts om *utdelningen i förhållande till aktiekapitalet* för de i priskontrollnämndens utredningar ingående 333 företagen. Denna undersökning visar att i förhållande till 1938 resp. 1945 följande förändringar år 1946 ägt rum.

	Minskning	Ej ändring	Ökning	Totalt
1938/1946	63	129	141	333
1945/1946	23	256	54	333

Utdelningsprocenten i förhållande till aktiekapitalet utgjorde för samtliga 333 företag i genomsnitt åren 1938, 1945 och 1946 resp. 4,80, 5,65 och 5,92.

Investeringskontrollen.

Ökade vinster hos bolagen medföra ett ökat tryck på prisnivån, ej endast om de få tjäna som underlag för löneökningar eller höjda utdelningar till aktieägarna, utan även om de av bolagen användas till nya investeringar. Investeringarna omfatta främst dels byggnader- och anläggningar dels maskiner, apparater, redskap o. d. och dels rörligt realkapital såsom lager av råvaror, hel- och halvfabrikat. En del av dessa investeringsobjekt äro emellertid underkastade kontroll från det allmännas sida. För att bedöma farligheten ur inflatorisk synpunkt av de vinstmedel, som fonderas hos bolagen, torde därför något närmare bära belysas omfattningen av den investeringsverksamhet som ligger under och utanför den offentliga kontrollen.

I kommersiella meddelanden för mars 1947 redogöres för en av kommerskollegium verkställd statistisk undersökning av den svenska industriens kapitalinvesteringar åren 1945—1947 omfattande 4 100 industriföretag, varvid den undre gränsen i regel satts till företag med minst omkring 50 sysselsatta arbetare. Sammanlagt ingå 77 procent av hela industrien, efter arbetarantalet räknat, i undersökningen. Dessa företags sammanlagda investeringar i industribyggnader, andra driftsanläggningar, maskiner och apparater, bostäder m. m. för personal samt skyddsrumbyggnader, uppgingo år 1945 till 598 miljoner kronor och enligt uppgifter per omkring den 1 november 1946, år 1946 till 918 miljoner kronor. För år 1947 beräknades investeringarna till 1 293 miljoner kronor. Av dessa belopp utgjorde investeringarna i maskiner och apparater (omfattande maskinell utrustning och apparatur, varaktiga större redskap och verktyg, kontorsmaskiner, bilar och andra transportmateriel) resp. 261, 413 och 481 miljoner kronor eller 43,7, 45 och 37,2 procent. I början av december 1947 har kommerskollegium bearbetat inkomna uppgifter per den 1 november 1947. Denna undersökning avser dock ett något mindre antal företag, varför siffrorna icke helt kunna jämföras med tidigare undersökningar. Enligt den senast upprättade statistiken uppgingo investeringarna år 1946 till 862 miljoner kronor och år 1947 till 1 138 miljoner kronor, därav i maskiner och apparater resp. 393 och 485 miljoner

kronor (45,6 och 42,6 procent). Vid infordrandet av de uppgifter, som ligga till grund för sistnämnda undersökning, begärdes även uppgift om de för år 1948 planerade investeringarna. Totala beloppet av sådana investeringar uppgår till 1 288 miljoner kronor, därav i maskiner och apparater 506 miljoner kronor (39,3 procent). Dessa siffror äro allenast ungefärligt uppskattade, vartill kommer att i många fall uppgifter icke kunnat lämnas, då företagens nybyggnadsprogram ännu icke tagit fastare form eller kostnadsberäkningar icke förelegat.

Beträffande investeringarna i byggnader och anläggningar utövas statlig kontroll via byggnadstillståndsgivningen. Genom inventering av antalet byggnadsarbetare sysselsatta viss dag vid arbeten bedrivna med byggnadstillstånd samt jämförelse mellan detta antal och det av fackförbunden uppskattade antalet samma dag vid byggnads- och anläggningsarbeten anställda arbetare kan ungefärligen bedömas i vad mån byggnadsverksamhet förekommer vid sidan av regleringen. En sådan bedömning per den 1 augusti 1946 har återgivits i Bil. 1 till 1947 års statsverksproposition, Bihang 4 s. 4—6. Enligt där anförda siffror skulle 80 procent av hela byggnadsverksamheten då legat under reglering. Det framhålls att inventeringen av arbeten bedrivna med tillstånd icke varit fullständig, i det att kommunalanställda byggnads- och anläggningsarbetare endast ofullständigt redovisats. Tillika anmärkes, att de icke redovisade arbetarna huvudsakligen torde ha sysselsatts vid underhålls- och reparationsarbeten.

Arbetsmarknadskommissionen har tillhandahållit utredningen siffror från en liknande inventering och jämförelse per den 1 augusti 1947. Enligt dessa siffror skulle av totalt 215 000 arbetare omkring 13 000 varit sysselsatta i byggnads- och anläggningsarbeten vid sidan av regleringen. Med denna beräkning skulle alltså 94 procent av hela byggnadsverksamheten ha legat under reglering. Under den allra sista tiden har som bekant en ytterligare skärpning genomförts beträffande byggnadstillståndsgivningen.

Beträffande den statliga kontrollen såvitt angår investeringar under 1948 må framhållas, att byggnadstillstånd i stor utsträckning redan ha lämnats. Vid kommerskollegii senaste undersökning visade det sig att av totala investeringsbeloppet 1 288 miljoner kronor blott investeringar för 318 miljoner kronor voro beroende på ytterligare byggnadstillstånd.

Investeringar i maskiner o. d. äro föremål för statlig kontroll allenast i den mån fråga är om import och i viss utsträckning då byggnadstillstånd samtidigt erfordras.

Importandelen av industriens maskininvesteringar har tidigare icke kunnat utläsas ur investeringsstatistiken. Konjunkturinstitutet har emellertid lagt upp en statistisk serie, som visar inhemsk produktion, import och export av sådana maskiner som användas inom industrien. Nettot eller den inhemska försörjningen erhålles enligt formeln produktion + import — export. Importens andel i den inhemska försörjningen utgjorde i procent åren 1937—1939 44, 1944 18, 1945 13 och 1946 (preliminärt) 25. I kommerskollegii senaste investeringsstatistik har även importandelen av maskininvestering-

arna för de undersökta företagen redovisats, nämligen för år 1947 med 140 miljoner kronor (28,9 procent) och uppskattningsvis för år 1948 med 144 miljoner kronor (28,5 procent).

Man finner alltså av den anförda statistiken, att de av undersökningen berörda företagen beräkna att omkring 71 procent av deras maskininvestering avse maskiner av inhemskt ursprung.

Reparationer och underhåll av maskiner ligga utanför statlig kontroll. De företag som lämnat uppgifter till investeringsstatistiken ha beräknat totala kostnaderna år 1945 för reparation och underhåll till 268 miljoner kronor, därav $\frac{1}{3}$ torde kunna beräknas avse byggnader och anläggningar samt $\frac{2}{3}$ eller 179 miljoner kronor maskiner.

Beträffande anskaffningen av handelsfartyg visar tillgänglig statistik (t. o. m. år 1945) att den övervägande delen av anskaffningen sker vid svenska varv och så tillvida är oberoende av importregleringen. Varvens försörjning av visst material, t. ex. grovplåt, är dock i hög grad beroende av importregleringen.

Såsom en *sammanfattning* av det anförda torde kunna sägas, att industriens investeringar i byggnader och anläggningar i stort sett helt ligga under statlig kontroll. Genom importregleringen är detsamma indirekt även förhållandet med investeringarna i importerade maskiner och apparater. Den övervägande delen av maskiner och apparater äro emellertid tillverkade inom landet och investeringen därvidlag är i allmänhet icke underkastad offentlig kontroll. Över investeringen i rörligt realkapital finnes ingen statistik och utredningen har icke ansett sig kunna ingå på någon bedömning av denna; dock vill utredningen påpeka att i vad avser importerade varor kontroll förekommer i samband med importlicensieringen.

Aktiebolagens likviditet.

Utredningen har låtit verkställa en undersökning av *likvida tillgångar och kortfristiga skulder* för de å fondbörsens A-lista noterade bolagen utom bankbolagen, tre investmentbolag och ett fastighetsbolag. Därvid ha såsom likvida tillgångar upptagits summan av kassa samt bank- och girotillgodohavanden med tillägg för obligationsinnehav och tillgångar i form av varufordringar. För ett flertal bolag äro varufordringar ej särskilt specificerade utan redovisas under rubriken diverse debitorer. I dessa fall har denna post medtagits. Kortfristiga skulder ha beräknats som summan av leverantörs-skulder, upplupna löner, räntor o. d., hälften av reserverade skattemedel samt innestående utdelning till aktieägare.

De likvida tillgångarna, de kortfristiga skulderna och skillnaden mellan dessa tillgångar och skulder voro, i miljoner kronor:

	1938	1942	1945	1946
Likvida tillgångar.....	631	1 242	1 526	1 594
Kortfristiga skulder	351	752	789	763
Skillnad	280	490	737	831

Denna undersökning utvisar alltså en fortlöpande likviditetsförbättring för berörda bolag.

Industriens utredningsinstitut har verkställt en undersökning per den 1 oktober 1946 och den 1 oktober 1947 av likviditeten hos 123 företag, av vilken undersökning utredningen beretts tillfälle att taga del. Undersökningens syfte har varit, att bedöma utvecklingen av relationen mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder. Denna relation har kallats likviditetskvoten. Med kortfristiga skulder avses: varuaccepter, varuskulder, skatteskuld, oinlösta kuponger och obligationer, upplupna ej förfallna räntor, löneskulder, o. d. Med omsättningstillgångar avses: kassabehållning, postgiro, banktillgodohavanden, varuväxlar, varufordringar, börsnoterade aktier och obligationer (om de äro avsedda att omsättas). Omsättningstillgångarna uppgingo per den 1 oktober 1946 till 887 miljoner kronor och per den 1 oktober 1947 till 841 miljoner kronor, medan skulderna uppgingo till resp. 355 och 454 miljoner kronor. Tillgångarna ha alltså minskats med 46 miljoner kronor (ca 5 %) och skulderna ökats med 99 miljoner kronor (ca 28 %). Skillnaden mellan tillgångar och skulder har nedgått från 532 till 387 miljoner kronor. Om likviditetskvoten per den 1 oktober 1946 sattes till 100, skulle den per den 1 oktober 1947 för samtliga berörda företag vara omkring 75. Likviditeten har försämrats inom alla branscher som berörts av undersökningen. Av de enskilda företagen visa 86 försämrat och 37 oförändrat eller förbättrat läge.

Den försämring i likviditetsläget som denna undersökning utvisar torde i icke ringa omfattning sammanhånga med den livliga investeringsverksamheten under den senaste tiden. Utredningen vill i detta sammanhang lämna några uppgifter om de obligations- och förlagslån som av industri- och trafikbolag upptagits med utgivningsdagar dels under 1946 och dels under 1947 intill den 15 november. De emitterade beloppen uppgingo till 40 resp. 335 miljoner kronor. Av lånebeloppen skulle enligt låneprospekten ca 10 resp. 76 miljoner kronor användas till inlösen av äldre lån. I övrigt har såsom huvudsakligt låneändamål angivits finansiering av nyanläggningar och rationaliseringar. Endast i ett par fall har ändamålet även angivits vara att tillgodose ökat behov av rörelsekapital.

Enligt bankstatistiken per den 31 oktober 1946 och den 31 oktober 1947 har bankernas beviljade utlåning till allmänheten ökats med ca 1 186 miljoner kronor. Största ökningen hänför sig till växeldiskonteringen, ca 600 miljoner kronor, in-teckningsbelåningen, ca 250 miljoner kronor, och kredit mot namnsäkerhet, ca 300 miljoner kronor. I vilken omfattning denna utlåning hänför sig till aktiebolag såsom låntagare kan icke bedömas.

Vad angår näringslivets fordringar hos bankerna kunna de förekomma under såväl check- och uppsägningsräkning som depositions- och kapitalräkning. Per den 31 oktober 1947 visa dessa inlåningsräkningar en ökning med ca 130 miljoner kronor i förhållande till den 31 oktober 1946.

Allmänt uttalande av utredningen.

Huvuduppgifterna för utredningen äro dels att överse gällande bestämmelser om begränsning av vinstutdelningarna från aktiebolagen, dels att uppgöra förslag till föreskrifter om sterilisering — genom insättning på spärrkonto i riksbanken — av en del av aktiebolagens vinster. Genom utdelningsbegränsning och vinststerilisering avses att på skilda vägar motverka de inflationsdrivande krafterna.

En snävare och mera absolut begränsning av vinstutdelningarna än som lämnas i den nuvarande lagen och en sterilisering av en del av vinstbeloppen påverkar arbetsmarknadens parter vid deras bedömning av det lönepolitiska läget. En lagstiftning i denna riktning torde för arbetarparten framstå som en naturlig förutsättning för den återhållsamhet i lönerörelserna, som ansetts önskvärd med hänsyn till den nuvarande spänningen mellan köpkraft och efterfrågan. Man kan icke förvänta, att den ena parten skall finna sig i att avstå från en höjning av lönenivån, som i och för sig skulle ha varit möjlig med hänsyn till vinstutvecklingen hos aktiebolagen under de senare åren, utan att den andra parten också bringar vissa offer.

Utdelningsbegränsning och vinststerilisering ha även direkta penningpolitiska verkningar. Utdelningsbegränsningen träffar närmast aktieägarna, som därigenom förhindras öka sin konsumtion. Då en avsevärd del av aktierna kan antagas ligga i händerna på den grupp av inkomstagare, som ej konsumerar hela sin inkomst, är utdelningsbegränsningens effekt i detta hänseende dock icke betydande. Vinststeriliseringens penningpolitiska verkningar framträda tydligare. Genom att medel, som normalt skulle ha använts till att finansiera nya investeringar, dragas ur marknaden, sker en allmän åtstramning inom kreditlivet, som kan väntas framtvinga en strängare sovring av nya investeringsobjekt. En avsevärd sektor av investeringsverksamheten är, som den tidigare redogörelsen visar, redan underkastad kontroll från det allmännas sida, men detta synes hittills icke ha hindrat en relativt stark nyinvesteringsverksamhet.

I det följande kommer utredningen att i första hand dryfta frågan om begränsningen av utdelningarna varefter steriliseringsspörsmålet upptages. Vissa speciella problem, såsom angående bolagens skattefonder, behandlas därpå. Slutligen kommer utredningen att motivera de speciella bestämmelserna i de av utredningen framlagda författningsförslagen.

Utredningens förslag måste ses som en enhet, framkommen genom ömsesidiga, mot varandra svarande eftergifter och medgivanden på olika punkter. Ett gemensamt ståndpunktstagande har, bortsett från den särmering i vissa hänseenden som framförts av en ledamot, varit möjligt, trots att några av utredningens ledamöter hysa en principiell inställning, som delvis avviker från den som kommit till uttryck i utredningens direktiv. Utan att ge avkall på sin principuppfattning ha dessa ledamöter sett som sin skyldighet att inom den ram, som anvisas i direktiven, åstadkomma det bästa möjliga resultatet.

Utredningen önskar framhålla att utredningen haft att fullgöra sin uppgift på en knappt tillmätt tid.

Begränsningen av aktiebolagens vinstutdelningar.

Enligt den hittillsvarande särskilda lagstiftningen om begränsning av aktiebolagens vinstutdelning har gällt att — om man bortser från de inskränkningar i utdelningsmöjligheterna som sammanhängt med redovisningen av skattefonderna — aktiebolagen kunnat vid bestämmandet av utdelningens storlek välja den för aktieägarna förmånligaste av tre olika spärregler. Därest man för lättöverskådlighetens skull håller sig till sådana bolag, vilkas räkenskapsår sammanfaller med kalenderåret, innebära reglerna i stort sett att ett aktiebolag alltid ägt utdela 1) 6 procent av det egna kapitalet (= den behållna förmögenheten enligt balansräkningen); 2) samma utdelning som för år 1940; eller 3) lika mycket som genomsnittsutdelningen för åren 1937—1939.

Redan i samband med tillkomsten vid årsskiftet 1942/43 av denna lagstiftning anmärktes från olika håll, att den lämnade ganska stora möjligheter till höjning av utdelningarna. Fullmäktige i riksbanken påpekade bl. a., att av de 51 aktiebolag, vilkas aktier då noterades på börsens A: 1 eller A: 2 lista, icke mindre än 45 under år 1940 lämnat utdelning understigande 6 procent av den behållna förmögenheten. I propositionen i ämnet till 1943 års riksdag framhöll även föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, att lagstiftningen i ett stort antal fall lämnade öppen en icke obetydlig marginal för höjning av utdelningarna. Han förväntade emellertid, att aktiebolagen, med hänsyn till de krav på återhållsamhet som läget reste, icke skulle utnyttja nämnda marginal. Huvudmotivet för den vid 1946 års riksdag antagna lagstiftningen om bindning av aktiebolagens skattereserver var också att hindra att dessa fonder användes till ökad vinstutdelning.

Utredningen har i det föregående redovisat vissa uppgifter om vinstutdelningarnas storlek under det senaste decenniet. För de av priskontrollnämnden undersökta 333 bolagen ha såsom närmare framgår av bilaga 1 utdelningsbeloppen och deras relation till företagens egna kapital (behållna förmögenhet) för åren 1938 och 1942—1946 varit, i tusental kronor.

	1938	1942	1943	1944	1945	1946
Utdelningsbelopp	91 112	93 972	96 862	98 355	106 452	115 093
% av eget kapital	4,98	4,75	4,79	4,75	4,93	4,98

Av bilaga 2 framgår att för de av industriens utredningsinstitut undersökta 188 bolagen utdelningarna i procent av bolagens eget kapital för åren 1937—1946 utgjort resp. 4,8, 4,6, 4,4, 4,1, 4,4, 4,4, 4,5, 4,5, 4,5 och 4,7. De anförda siffrorna visa att de genomsnittliga utdelningarna i förhållande till det egna kapitalet varit högst i början och i slutet av tioårsperioden. Under de första åren för giltigheten av utdelningsbegränsningslagen ha utdelningarnas belopp såväl absolut som i relation till det egna kapitalet hållits i stort sett oförändrade, varemot de under senaste åren, särskilt för år 1946, undergått en stegring. Stegringen, som givetvis sammanhänger med de redovisade höga vinsterna för sistnämnda år, är dock icke större än att vinstutdelningen i relation till det egna kapitalet för år 1946 uppgick till ungefär samma storlek som för åren omedelbart före kriget, eller till något under 5 procent av bolagens egna kapital.

Även om de anförda sifferuppgifterna visa, att aktiebolagen i gemen icke i högre grad utnyttjat de möjligheter till ökad vinstutdelning, som stått öppna enligt den hittillsvarande utdelningsbegränsningslagstiftningen, synes den allvarliga ekonomiska situation vari vårt land råkat påkalla en åtstramning av spärreglerna för aktieutdelningarna. Utdelningsstoppet torde böra göras mera absolut genom en fastlåsning av utdelningarna till den nuvarande storleken. Detta låter sig lagtekniskt göra på det sättet att de hittillsvarande jämförelseåren 1940 resp. 1937—1939 utbytas mot basår, som ligga så nära de nu aktuella åren som möjligt, samt att i samband därmed den nu gällande regel, som ger bolagen rätt att utdela 6 procent av det egna kapitalet, upphäves. Väl kan en dylik anordning innebära en viss orättvisa för exempelvis ett bolag som, till efterföljd av de lämnade parollerna om återhållsamhet, uppskjutit en önskad utdelningshöjning. I fortsättningen får detta bolag mindre rörelsefrihet än det skulle ha haft, om det utnyttjat de möjligheter till utdelningshöjning som funnits enligt nuvarande lagstiftning. Ett mera absolut utdelningsstopp medför också för aktieägaren, att han icke nu kan utnyttja värdestegringen av det realkapital, vari han äger andelsrätt. Det må emellertid påpekas, att innehavare av obligationer, inteckningar och penningtillgodohavanden alltid bli lidande vid en försämring av penningvärdet och att den av kommittén förordade lagstiftningen är en bland andra åtgärder till penningvärdets upprätthållande. Avsikten är, för övrigt, att den ifrågasatta lagstiftningen skall få karaktären av ett provisorium. Med hänsyn härtill böra därför omständigheter av oförmälda art icke få utgöra hinder för ett genomförande av den erforderliga skärpningen av utdelningsspärren.

Det senaste räkenskapsår, vid vars utdelning fastlåsningen skulle kunna äga rum, är år 1946. Emellertid är att märka att, såsom förut påpekats, vinsterna under år 1946 av olika anledningar voro höga i förhållande till tidi-

gare år samt att även utdelningarna för 1946 föredde en viss om än icke mera betydande höjning. Utredningen har därför övervägt, om icke i stället räkenskapsåret 1945 borde väljas till basår för utdelningssparren. Detta skulle givetvis medföra att en del bolag bleve tvungna att, utan att åtgärden vore påkallad av ekonomiska skäl, sänka sina kommande utdelningar i förhållande till 1946 års. Då aktier i dylika bolag kunna ha förvärvats eller belånats till värden, baserade på antagandet att bolaget skulle kunna bibehålla sin utdelning vid 1946 års storlek, måste valet av år 1945 som basår anses innebära en viss retroaktivitet i lagstiftningen, helst som den höjning av utdelningen, som i ifrågavarande fall ägt rum för år 1946, skett inom ramen för en lagstiftning om utdelningsbegränsning. I förbigående kan påpekas att en utdelningshöjning, som till äventyrs ägt rum i strid mot de hittillsvarande lagreglerna, givetvis icke får åberopas till stöd för en där emot svarande höjd på utdelningen enligt den nya lagen. Med hänsyn till det sagda och då utredningen velat söka att vid uppställandet av sina förslag i görligaste mån lämna de hittillsvarande utdelningarna oantastade, har utredningen slutligen stannat för att förordna år 1946 som basår. Varje bolag skall alltså enligt utredningens förslag äga rätt att även i fortsättningen verkställa utdelning av samma storlek som den vilken lämnats för räkenskapsåret 1946.

Trots den nyss angivna generella tendensen i fråga om utdelningarna kan det inträffa att året 1946 icke är rättvisande för utdelningskapaciteten hos ett bolag. Särskilda omständigheter kunna nämligen ha föranlett, att vissa bolag för år 1946 verkställt en utdelning, som avsevärt understigit den för bolaget sedvanliga. En supplerande regel, innebärande rätt för bolaget att tillämpa genomsnittsutdelningen för en period av ett par tre år, synes därför, såsom ock skett i den hittillsvarande lagstiftningen, böra uppställas jämväl i den nya. Det närmast till hands liggande är att låta denna basperiod omfatta de tre åren närmast före 1946 eller åren 1943—1945.

För att en mera absolut fastläsning av utdelningarna skall kunna ernås erfordras, såsom förut påpekats, att den hittills gällande regel som lämnat bolagen rätt att i varje fall utdela 6 procent av den behållna förmögenheten undanröjes. De utdelningshöjningar som skett under giltighetstiden för utdelningsbegränsningslagstiftningen ha väsentligen kunnat genomföras med stöd av nämnda regel. Att — om regeln bibehölles — icke obetydliga möjligheter till utdelningshöjningar skulle föreligga, framgår av det förhållandet att, enligt de förut omnämnda undersökningarna av vissa representativa företag, den genomsnittliga utdelningen icke översteg 5 procent av det egna kapitalet. Vid bedömandet av denna siffra bör dock uppmärksammas att ett antal familje- och därmed jämförliga mindre bolag, som lämna ingen eller mycket obetydlig vinstavkastning i form av utdelning, även ingå i undersökningarna. I de av priskontrollnämnden granskade 333 företagen ha sålunda omkring 100 icke alls lämnat någon utdelning; procentsiffran för de återstående bolagen är 5,56.

För sådana nybildade bolag som icke kunna redovisa utdelning eller

allenast obetydlig sådan under de av utredningen förordade jämförelseåren liksom för sådana äldre bolag som under en följd av år lämnat ringa eller ingen utdelning måste uppställas en hjälpregel. Utredningen anser att denna bör innehålla, att varje bolag alltid skall äga rätt att utdela 5 procent av aktiekapitalet. Härvidlag är särskilt att märka att procentsatsen satts i relation, icke såsom enligt den hittills gällande 6-procentsregeln till bolagets behållna förmögenhet, utan till dess aktiekapital. I sistnämnda avseende innebär bestämmelsen alltså att andra fonder hos bolaget än aktiekapitalet, såsom reservfond, dispositionsfond och vinstregleringsfond, icke få beaktas i förevarande avseende.

Mot de föreslagna reglerna, som närmast innebära för äldre bolag ett utdelningsstopp och för nya möjlighet till förräntning efter 5 procent på aktiekapitalet, kunna erinringar göras. Genom en sådan anordning bli de hopsparade medel, som fonderas under lagstiftningens giltighetstid, i viss mån lämnade utan förräntning. Detta kan i sin tur medföra, att benägenheten att genomföra en såväl för bolaget som för det allmänna önskvärd konsolidering minskas. I en del utländska stater, som genomfört en lagstiftning av förevarande art, synes man emellertid ha baserat beräkningen på aktiekapitalet. Att märka är vidare, att nybildade företag under sina första år i allmänhet befinna sig på ett stadium av pågående konsolidering. En regel, som ger dessa bolag rätt att utdela 5 procent av aktiekapitalet, synes därför i de flesta fall lämna dem ett skäligt utrymme för önskvärd höjning av utdelningen under den begränsade tid för vilken här ifrågavarande lagstiftning är avsedd att gälla. För ett bolag, som även efter en väl genomförd konsolidering bedrivit en osedvanligt försiktig utdelningspolitik, kan emellertid den föreslagna regeln stundom leda till obillighet. För dylika enstaka fall bör därför öppnas en möjlighet till dispens från lagens bestämmelser.

Emot den nu förevarande av utredningen förordade spärregeln kan även anföras, att densamma kan komma att försvåra anskaffandet av erforderligt kapital till nybildade aktiebolag, måhända av stort allmänt intresse. Den tillåtna högsta avkastningen på det tillskjutna kapitalet kan nämligen synas alltför ringa vid en jämförelse med den med investeringen förenade risken. Att hålla tillbaka nyinvesteringar är dock i viss mån den blivande lagstiftningens syfte. I detta sammanhang vill utredningen påpeka att antalet aktiebolag vuxit mycket snabbt under de senaste åren. Medan antalet bestående aktiebolag den $\frac{1}{1}$ 1944 utgjorde 22 923, hade det den $\frac{1}{1}$ 1947 stigit till icke mindre än 27 868 och den $\frac{1}{10}$ 1947 till 29 289. Utredningen vill även understryka, att avsikten är att den ifrågavarande lagstiftningen skall gälla under kortvarig tidsperiod. Slutligen vill utredningen redan här omtala att den har för avsikt att föreslå att de minsta aktiebolagen — och de nybildade företagen höra ofta till denna grupp — helt undantagas från lagstiftningens tillämpningsområde.

Utredningen vill redan här omnämna att en sådan skärpning av spärreglerna för aktieutdelningarna som utredningen i det föregående förordat

skapar den erforderliga förutsättningen för ett lösgörande av bolagens skattereserver. Kunnat dessa reserver icke längre eller allenast i mycket obetydlig omfattning användas till förhöjning av utdelningarna, bortfaller nämligen huvudmotivet för den lagstiftning varigenom skattereserverna bundos; utredningen kommer också i det följande att föreslå, att lagstiftningen om skattereserverna upphäves.

Av redogörelsen för gällande rätt framgår, att under vissa förutsättningar ersättningsskatt skall utgå på belopp, som bolag underlåter att utdela, ehuru sådan underlåtenhet icke är påkallad av bolagets ställning, samt att första lagutskottet vid 1943 års riksdag uttalat, att detta stadgande bör så förstås att ersättningsskatt må utgå allenast i den mån utdelning på grund av lagen om utdelningsbegränsning icke är förbjuden. Detta uttalande torde ha blivit normgivande i praxis. Utredningen, som icke ansett sig kunna ingå på en närmare prövning av ändamålsenligheten i bestämmelserna i förordningen om ersättningsskatt, inskränker sig till att framhålla att utredningen, såvitt gäller den av utredningen föreslagna lagen, ansluter sig till första lagutskottets uttalande. Utredningen vill dock erinra, att genom den skärpning av bestämmelserna som utredningen föreslår, tillämplighetsområdet för förordningen om ersättningsskatt, så som denna nu lyder, kommer att beskäras.

Avsättning av medel till spärrkonto.

Syftet med steriliseringen.

Insättning av aktiebolagens medel på spärrkonto innebär att medel dragas ur marknaden för att ligga oanvända hos riksbanken. Regler i ämnet kunna givetvis, vid sidan av en sådan steriliserande effekt, jämväl verka mer eller mindre begränsande på bolagens vinstutdelningar. I det föregående har utredningen förordat särskilda lagregler, som direkt sikta på att ernå ett i möjligaste mån absolut stopp för höjning av aktieutdelningar. Vid dylikt förhållande anser utredningen att steriliseringsreglerna böra uppställas uteslutande med syfte att hålla tillbaka alltför stora nyinvesteringar. Utredningen avser alltså icke att framlägga förslag till steriliseringsregler varigenom möjligheten skulle beskäras för aktiebolagen att, inom ramen för den av utredningen förordade lagstiftningen om utdelningsstopp, verkställa utdelning av sina vinstmedel. En annan sak är att de steriliseringsregler, som utredningen anser sig böra föreslå, likväl faktiskt i ett eller annat fall kunna medföra en dylik effekt.

Jämfört med andra inkomstillflöden representera aktiebolagens vinster betydande belopp. Det är likväl i nuvarande läge tydligt att en lagstiftning om sterilisering avseende dessa vinster icke ensam kan få en avgörande betydelse för bekämpandet av en hotande inflation. Utan att rubba den nuvarande ekonomiska organisationens grundvalar kan man icke sterilisera mer än en jämförelsevis ringa del av aktiebolagens vinster. Vidare må framhållas, att enligt direktiven utredningen begränsats att avse aktiebolagen och således icke kommer att beröra exempelvis de ekonomiska föreningarna. En sterilisering som endast avser vinsterna hos aktiebolagen får i främsta rummet betydelse för den egentliga industrien, medan exempelvis handeln och jordbruket, där som bekant andra företagsformer än aktiebolaget äro förhärskande, lämnas i stort sett oberörda. Det sagda hindrar emellertid icke, att den tilltänkta lagstiftningen kan, i kombination med åtgärder insatta på andra punkter av det ekonomiska fältet, bidraga till att hålla priserna nere. Man kan då först erinra om den primära effekten av steriliseringen av ett aktiebolags medel, nämligen att bolaget undan drages den fria dispositionsrätten över en del av sina tillgångar. Därigenom minskas dess likvida medel med bland annat den verkan, att för-

mågan och benägenheten att göra nya investeringar eller nya utgifter i viss utsträckning komma att hämmas. Särskilt torde detta äga tillämpning på sådana investeringar och utgifter som visserligen äro affärsmässigt försvarbara men beträffande vilka dock tveksamhet om deras ekonomiska värde på längre sikt kan föreligga. Häremot skulle kunna invändas att ett väl konsoliderat bolag, trots minskningen av de likvida medlen, dock alltid kan fullfölja eventuella investeringsplaner genom upptagande av lån, varför steriliseringen i realiteten icke skulle få någon verkan. En sådan invändning är emellertid icke helt hållbar. Ett bolags investerings- och utgiftspolitik är beroende på tillgången på likvida medel samt de möjligheter bolaget har att vid behov upptaga lån. Genom steriliseringen har summan av dessa båda faktorer minskats, en omständighet som bolagsledningen förvisso icke underlåter att taga i betraktande vid beslut om nyinvesteringar.

Denna tankegång leder till ett understrykande av hur steriliseringen kommer att verka på samhällsekonomin i dess helhet. Sker steriliseringen med belopp av icke alltför ringa storleksordning, kommer den att medföra en allmän åtstramning på penningmarknaden genom att penningmedel dragas ur densamma. Denna indirekta följd kommer icke att enbart drabba de av steriliseringslagstiftningen berörda aktiebolagen utan kan spridas ut över hela det ekonomiska fältet. Detta medför att en kreditåtstramning uppnås även vid en sterilisering hos sådana bolag där det vid första påseendet kunde te sig som om föga vore vunnet med en dylik åtgärd. För exempelvis ett bolag med mycket riklig tillgång på likvida medel och små investeringsbehov kan inbetalning av en viss del av vinsten till ett spärrkonto i många fall icke sägas vara ett ingrepp som nämnvärt betungar bolaget. Den indirekta verkan av inbetalningen — alltså sugningen av medel ur den allmänna marknaden — kan dock bli av ett obestridligt värde ur penningpolitisk synpunkt.

I anslutning till det i direktiven därom gjorda uttalandet kommer utredningen att föreslå steriliseringsregler, avsedda att i stort sett omfatta aktiebolagens vinster för åren 1947 och 1948. Utredningen vill i detta sammanhang understryka att den steriliseringsmetod, utredningen förordar, av naturliga skäl kommer att innebära generella normer, vilka kunna drabba de enskilda aktiebolagen ganska olika. Även investeringar, vilka ur allmän produktionssynpunkt kunna anses önskvärda, kunna komma att försvåras genom steriliseringsåtgärderna. Den olägenhet, som följer härav och vilken kan i särskilda fall undanröjas genom utnyttjande av en dispensmöjlighet, förminskas givetvis genom att lagstiftningen får den starkt tidsbegränsade karaktär som nyss nämnts.

Fondering av spärrbeloppet eller ej.

Kravet på sterilisering av ett aktiebolags vinstmedel kan anses uppfyllt därest en del av bolagets tillgångar placeras — i stället för exempelvis i realkapital eller i tillgodohavanden i affärsbanker — på spärrkonto i riksbanken. Inom utredningen har från något håll den tanken framförts, att det måhända kunde vara lämpligt att kombinera skyldigheten att verkställa inbetalning till spärrkonto med en föreskrift att ett mot inbetalningen svarande belopp skall avsättas från bolagets vinst, som alltså därigenom skulle i motsvarande mån minskas. Bokföringsmässigt skulle detta innebära, att å balansräkningens skuldsida upptoges en fond motsvarande det belopp bland tillgångarna som utgjordes av spärrkontotillgodohavande. I direktiven för utredningen har icke ifrågasatts att steriliseringen skulle förbindas med en dylik fondering. Utredningen anser emellertid frågan vara av sådan betydelse, att utredningen vill något närmare belysa densamma.

Att steriliseringsavsättningen kombineras med en fondavsättning skulle betyda en tvångsmässig konsolidering. Vid sidan av aktiekapital, reservfond och skuldregleringsfond skulle då ställas ytterligare en fond motsvarande spärrkontotillgodohavandet. Ehuru detta, liksom all konsolidering, vid viktiga konjunkturer skulle kunna vara av visst värde icke endast för bolaget utan även för det allmänna, ligger denna sak vid sidan av frågan om steriliseringen. Därjämte vore en del olägenheter förenade med anordningen, och vill utredningen därom anföra följande.

Därest det påfordras att en motpost till steriliseringsbeloppet införes på balansräkningens passivsida, medför detta, att utdelning blott kan ske med det belopp, varmed vinsten enligt balansräkningens eller, i enlighet med av bolagen i regel tillämpad utdelningspolitik, årsvinsten överstiger summan av spärrkontobeloppet och de övriga belopp som lagenligt skola avsättas till reservfond eller skuldregleringsfond. Härigenom kan spärrkontobeloppets storlek komma att utöva inverkan på utdelningens storlek. Visserligen har, såsom av bilaga 1 framgår, utdelningen i de av priskontrollnämnden undersökta representativa företagen under de senaste båda åren i genomsnitt icke uppgått till mer än 40 à 50 procent av nettovinsten, varför gott utrymme skulle kunna tyckas föreligga för även ganska betydande steriliseringsavsättningar utan att aktiedividenderna behövde nedsättas. Av bilagan framgår emellertid även att utdelningens relation till årsvinsten företer väsentliga variationer år från år och mellan olika branscher. Ett närmare studium av nämnda relation för särskilda bolag ger vid handen att i åtskilliga fall utdelningarna regelmässigt konsumera den övervägande delen av vinsten. Krav på redovisning av en fond såsom motpost till spärrkontomedlen skulle i dylika fall ej sällan kunna framtvinga utdelningssänkningar, åtminstone om icke den andel av vinsten som skall inbetalas till spärrkontot gjordes mycket låg.

I detta hänseende må även erinras om, att bolagens skyldighet att göra avsättningar till reservfond skärpts i den nya aktiebolagslagen, vilken som

bekant träder i kraft den 1 januari 1948. Avsättningar till reservfonden skola i fortsättningen ske intill dess denna uppnått tjugo procent av aktiekapitalet mot tio procent enligt hittillsvarande lag. Därutöver har i den nya lagen införts skyldighet att verkställa avsättning till reservfond eller skuldreruleringsfond till dess visst förhållande vunnits mellan det bundna kapitalet och skulderna. I vilken mån aktiebolagen kunna vara tvungna att göra dessa avsättningar — maximalt om tillhoppa 20 procent av årsvinsten — är givetvis svårt att bedöma; även härvidlag torde det ställa sig mycket olika inom skilda branscher och för skilda företag. Uppenbart är emellertid att även nu berörda omständigheter skulle, därest krav på fondering av steriliseringsbeloppet uppställdes, nödvändig göra synnerlig varsamhet vid bestämmandet av storleken av spärrkontobeloppen. Detta skulle i sin tur medföra en begränsning av möjligheterna att vinna den åsyftade investeringshämmande effekten.

Med hänsyn till vad som sålunda anförts har icke heller utredningen ansett sig böra ifrågasätta att till plikten att verkställa inbetalning till riksbanken av steriliseringsbeloppet skulle fogas en legal skyldighet för bolaget att verkställa en motsvarande fondering. Skyldigheten att göra avsättning till spärrkonto kommer således enligt utredningens förslag enbart att innebära en föreskrift om viss placering av en del av bolagets tillgångar.

Metoder för bestämmandet av spärrkontoavsättningarnas storlek.

Eftersom syftet med steriliseringsåtgärderna är att åstadkomma en infrysning av köpkraften, borde dessa åtgärder givetvis närmast rikta sig mot aktiebolagens likvida tillgångar eller möjlighet att skapa dylika tillgångar. Att bestämma storleken av spärrkontoavsättningarna efter dylika grunder synes emellertid uteslutet. Eftersom likviditeten är helt olika hos ett bolag och hos ett annat, skulle nämligen en sådan metod förutsätta en omständlig individuell prövning av de särskilda företagen. En dylik anordning skulle icke heller te sig tillfredsställande ur rättvisesynpunkt. En annan väg måste därför anlitas för att bestämma storleken av spärrkontoavsättningen. Utredningen, som övervägt ett stort antal tänkbara metoder för steriliseringsuttaget, vill här redogöra för några av dem.

Den tanken har uppkommit att storleken av steriliseringsavsättningarna skulle kunna sättas i relation till bolagens lönekonton. Därvid har framhållits, att en sådan lösning skulle särskilt för de hos bolagen anställda giva en tydlig anvisning om lagstiftningens syfte att åvägabringa den samhällsekonomiska balans, som ansetts som en förutsättning för återhållsamhet från deras sida. Vidare har påpekats att, därest de genom lagstiftningen avsatta medlen framdeles komme att bli föremål för förhandlingar mellan parterna å arbetsmarknaden, det skulle vara till fördel om till grund för

diskussionen kunde läggas steriliseringsbelopp som vore bestämda i relation till lönekontona.

Emot denna metod talar i första hand att den icke på något sätt tager hänsyn till bolagens förmåga ur likviditetssynpunkt att bära steriliseringsavsättningen. Metoden stöter också på tekniska svårigheter. Lönerna inom olika industrigrenar växla icke obetydligt. Den ökning i lönerna som uppnått i förhållande till förkrigslönerna varierar jämväl. Dessa omständigheter skulle närmast föranleda till att relationstalet finge sättas till olika belopp för olika industrigrenar. Vidare är att märka att lönekontots andel i totalomkostnaderna och kontots förhållande till vinstresultatet är högst skiftande i olika aktiebolag. Anordningen skulle därför icke heller innebära en ur rättvisesynpunkt lämplig avvägning bolagen emellan. Metoden med avsättningar grundade på bolagens lönekonton kan därför icke gärna läggas till grund för en lagstiftning.

Vad som nu sagts synes i stort sett gälla också för en steriliseringsmetod, som grundade sig på en relation till ett mera allmänt löneindex. Icke heller en sådan kvotberäkning synes därför böra ifrågakomma.

Att välja bolagens vinstökning till bas för steriliseringsavsättningarna kunde synas ligga nära till hands. Den särskilda fara ur inflations-synpunkt som ligger i förhöjda vinster — dessa äro ju i viss mån ett kännetecken på inflationen — skulle i större eller mindre grad neutraliseras. Emellertid är även denna metod förenad med påtagliga nackdelar.

Till en början kan mot denna metod göras en erinran som också riktats mot lönekontometoden, nämligen att den icke innebär en ur rättvisesynpunkt lämplig avvägning bolagen emellan. Att ett bolag under de senaste åren haft ökade vinster behöver ju i det särskilda fallet icke bero på konjunkturläget. Anledningen kan lika väl vara en annan, t. ex. förefintligheten av en förutseende och skicklig bolagsledning.

Metoden skulle också vara tekniskt svår att genomföra. Det må till en början anmärkas, att 1946 års vinster uppenbarligen icke enbart skulle kunna läggas till grund för framräknandet av senare vinstökningar. Någon meningsskiljaktighet råder nämligen icke om att vinstsiffran för 1946 i viss mån var en följd av särskilda omständigheter. Man bör därför som utgångspunkt för jämförelsen välja ett tidigare år eller genomsnittsvinsten för en följd av år. Men resultatet skulle då ur rättvisesynpunkt bli synnerligen otillfredsställande. Man måste nämligen räkna med, att en del bolag på grund av de speciella förhållanden, som rått under krigsåren, genom en sådan bas skulle bli försatta i ett ogynnsammare läge än andra. Detta skulle i synnerhet gälla bolag som sedan gammalt haft sin verksamhet inriktad på vissa länder med vilka kommunikationerna varit försvårade under kriget men till vilka de nu kunnat återknyta sina gamla förbindelser.

Det skulle också vara förenat med vanskligheter att fastställa ett vinstbegrepp. Den faktiska vinsten skulle på något sätt mätas i förhållande till en normal vinst för bolaget. Man skulle här möta samma svårigheter som när det gällde att bestämma underlaget för krigskonjunkturskatten. Att

märka är att, även om möjligheterna för bolagen att genom särskilda bokföringsåtgärder undvika att redovisa vinst eller att i väsentlig grad minska densamma i syfte att undkomma spärrkontoavsättning kunna begränsas, detsamma icke i lika grad gäller den — som man som regel måste antaga — mindre del av vinsten som motsvarar vinstökningen. Även om man med vissa korrigeringar skulle kunna anknyta spärrkontoavsättningar till den aktiebolagsrättsliga eller skattetekniska årsvinsten som helhet betraktad, komme därför icke ett sådant vinstbegrepp att vara till fyllest för fastställande av vinstökning. Man bleve, om man ville använda vinstökningsmetoden, tvungen att för denna lagstiftning uppställa ett nytt, mera i detalj preciserat, inkomstbegrepp. Lagbestämmelserna skulle komma att lämna stort utrymme för subjektiva avgöranden av enskilda och myndigheter. För att lagstiftningen skulle bli någorlunda effektiv, skulle det erfordras en stor kontrollapparat. Även metoden att sätta spärrkontoavsättningarna i relation till vinstökningarna har därför avvisats av utredningen.

I detta sammanhang kan omnämnas en framkommen tanke att steriliseringen, utan hänsynstagande till de blivande vinstresultaten, skulle anknyta till den faktiska vinstredovisningen under ett gånget tidsskede, exempelvis åren 1938—45. Avsättningen till spärrkontot skulle då bestämmas till en viss kvot av den årliga genomsnittsvinsten under nämnda period. Metoden erbjuder ögonskenligen fördelen att vara enkel. Att märka är emellertid att åtskilliga svårigheter kunna uppkomma därigenom, att basperioden i det särskilda fallet ofta icke är representativ för vederbörande företag; detta kan nämligen under perioden ha utvidgats eller lagt om produktionen, produktionsbetingelserna inom olika företagsområden kunna ha växlat, etc. Över huvud kan mot metoden erinras att den innebär en schablon som, om den utan vidare godtages, måste leda till orättvisa resultat i ett stort antal fall men vilken, om möjlighet till korrigeringar medgives, måste föranleda inrättandet av besvärande administrativa anordningar.

Utredningen övergår härefter till att bedöma lämpligheten av att lägga bolagens årsvinst till grund för spärrmedelsavsättningen. Denna metod äger ett företräde framför de förut behandlade därigenom att den i någon mån anknyter till bolagens likvida resurser. Visserligen lämnar icke förefintligheten av en viss vinst i och för sig någon närmare upplysning om ett bolags likviditetsförhållanden; vinsten kan nämligen ha nedlagts i anläggningar och andra illikvida tillgångar. Emellertid är vinsten ofta ett indicium på förekomst hos bolaget av likvida medel av viss storleksordning eller möjlighet för bolaget att efter hand lösgöra dylika medel.

Metoden är, liksom de förut omtalade, förenad med vissa tekniska svårigheter, främst sammanhängande med vanskligheten att bestämma årsvinstbegreppet. Bolagen använda som bekant ofta en del av sin vinst för att genom särskilda dispositioner före framräknandet av vinsten eller genom avskrivning på sina tillgångar — utöver vad som svarar mot normal förslitning eller föråldring — konsolidera sin ställning. Väljes den affärs-

mässigt redovisade årsvinsten till utgångspunkt för steriliseringsavsättningen, kan det därför vara önskvärt att beakta åtminstone vissa reserveringar av nyssnämnda slag genom att i motsvarande mån öka vinstsiffran. Även i andra avseenden kunna dylika korrigeringar vara påkallade. Att, i en provisorisk lagstiftning av förevarande slag, i detta hänseende gå längre än i skattelagstiftningen synes dock icke kunna ifrågakomma. Ett i allo oantastligt vinstbegrepp förutsätter nämligen invecklade och i praktiken svårtillämpade regler; det oaktat skulle utrymmet för subjektiva värderingsomdömen hos bolagen bli betydande. För kontroll och övervakning skulle krävas en stor administrativ apparat. Utredningen kommer att närmare behandla dessa spørsmål i den följande framställningen.

Det vinstbegrepp varom här är fråga — avseende den av bolaget redovisade årsvinsten med tillägg av vissa korrigeringsposter — skulle sålunda komma att lämna visst utrymme för bolagsledningarna att under de år lagstiftningen är i kraft redovisa lägre vinster än vad som skolat ske om lagstiftningen ej funnits. Farhågorna härför böra dock icke överdrivas. Av andra företagsekonomiska skäl har man att räkna med att bolagsledningarna de kommande åren, liksom tidigare, vilja uppvisa vinster som stå i rimlig proportion till ett faktiskt rörelseresultat. Då spärrkontoavsättningen endast kommer att svara mot en mindre del av vinsten och då avsättning blott innebär en tillfällig sterilisering och icke ett avhändande från bolagen av medlen i fråga och därjämte spärrkontomedlen skola löpa med ränta, synes man kunna utgå ifrån att lagstiftningen i regel icke skall i större mån influera på bolagens redovisningar i nyssnämnda riktning. För räkenskapsår som utgå före den 1 mars 1948 föreligger för övrigt en omständighet ägnad att motverka för låga vinstredovisningar. Den av 1947 års riksdag beslutade skattehöjningen å bolagsinkomster gäller nämligen icke på vinster belöpande å sådant räkenskapsår.

Sättes avsättningen i relation till den korrigerade årsvinsten, ernås icke någon steriliseringseffekt för bolag som visst år icke redovisar vinst. Att märka är härvidlag att den omständigheten att årsvinst icke redovisats enligt aktiebolagslagen icke i och för sig utgör något hinder mot utdelning. Denna kan nämligen tagas från besparade vinstmedel från tidigare år. Bolag med tillräckliga fonder skulle alltså under den begränsade tid, för vilken ifrågavarande lagstiftning är avsedd att gälla, kunna underlåta att redovisa vinst — i den mån detta enligt de nyssberörda reglerna vore möjligt — men lika fullt verkställa utdelning till betydande belopp utan att någon spärrkontoavsättning sker. I den mån den uteblivna eller låga vinstredovisningen beror på att rörelsen faktiskt gått med förlust eller lämnat dåligt vinstutbyte samt vinstutdelningen möjliggöres genom en under årens lopp försiktigt förd utdelningspolitik, borde egentligen spärrkontoavsättning ej påfordras. Svårigheter förefinnas dock att utmönstra dessa fall från de övriga.

Att anknyta spärrkontoavsättningarna till beslutad vinstutdelning vore att välja en metod som vore överlägsen alla andra därutinnan att den

bleve den enklaste och lättast tillämpbara. Den skulle vidare, i likhet med metoden med årsvinsten som bas för steriliseringen, i viss mån anknyta till något som vore ett indicium på bolagets likviditetsförhållanden.

Metoden skulle basera sig på den i bolagen i allmänhet rådande strävan att lämna aktieägarna en i förhållande till vinstresultaten skälig utdelning och den i samband därmed i allmänhet förhärskande inställningen att i gör-ligaste mån undvika utdelningssänkningar, som icke framtvingas av en försämring i bolagens ekonomiska ställning. Såsom i direktiven för utredningen antytts, låge det vid en sådan metod nära till hands att tillåta en viss minimiutdelning utan att förbinda den med någon spärrkontoavsättning. Man skulle då anse att den som har placerat kapital i aktier har befogat anspråk på åtminstone en viss utdelning, motsvarande kapitalränta, utan att krav ställes på avsättning till ett spärrkonto.

Metoden med vinstutdelningen som bas för steriliseringskvoten har dock betydande nackdelar. Utdelningen för olika bolag utgör en mycket skiftande del av årsvinsten. Vissa bolag utdela år efter år kanske mer än 90 procent av årsvinsten medan andra regelmässigt stanna vid något som 30—40 procent av vinsten. En stor grupp bolag verkställa överhuvud icke någon utdelning. Då vinstbelopp som stanna hos bolagen och där användas för investeringsändamål kunna utöva lika stort tryck på prisnivån som de till aktieägarna utdelade beloppen, är det tydligt att metoden icke lämnar den åsyftade steriliseringseffekten. Vidare är att märka, att spärrkontoavsättningens storlek skulle helt bli beroende av bolagens utdelningspolitik. Särskilt som lagstiftningen är avsedd att vara starkt tidsbegränsad skulle kunna befaras att i vissa bolag utdelningarna inställdes eller sänktes och att motsvarande belopp i stället fonderades. Frestelsen härför skulle bli särskilt stark om, såsom synes nödvändigt för att spärrkontoavsättningarna totalt skola bli av den önskvärda storleksordningen, avsättningskvoten göres relativt stor i förhållande till utdelningsprocenten.

Den av utredningen förordade metoden.

Vid vägande av olika tänkbara steriliseringsmetoder mot varandra har utredningen stannat för att föreslå en kombinerad metod, innebärande att avsättningen till spärrkonto skall ske i relation till dels bolagens vinstutdelning och dels deras årsvinst utöver utdelningen.

På sätt förut omnämnts utgår utredningen från att vinsten skall beräknas med utgångspunkt från den av bolaget redovisade årsvinsten, till vilken skola läggas vissa korrigeringsposter. Utredningen kommer att nedan i ett särskilt avsnitt av detta betänkande närmare redogöra för den av utredningen härvidlag förordade beräkningsmetoden.

Flera av de fördelar som, enligt vad ovan sagts, äro förenade med de båda delmetoderna vinnas genom denna kombinerade metod. Särskilt är att märka, att metoden ur effektivitetssynpunkt synes överlägsen de andra

metoder som kunna ifrågakomma. Avsättningskyldigheten drabbar även bolag som icke redovisa vinst men dock genom användande av fonder och andra disponibla medel lämna utdelning.

Om man utgår från att ett bolag i regel, om det vinnlägger sig därom, kan presentera årsvinsten eller större delen därav i likvida medel, böra några särskilda svårigheter att verkställa även en ganska betydande steriliseringsinbetalning i allmänhet icke föreligga för ett bolag vilket — liksom genomsnittet av de av priskontrollnämnden undersökta företagen — brukar utdela allenast 40—60 procent av vinsten. Annorlunda ställer det sig däremot för ett bolag, som brukar utdela exempelvis 90 procent av vinsten. Även vid en mycket måttlig steriliseringskvot kan ett sådant bolag, om det icke har andra likvida möjligheter, nödgas sänka utdelningen för att kunna klara spärrkontoinbetalningen. På grund härav har utredningen — vilken såsom förut nämnts icke genom steriliseringen åsyftar att framtvinga en sänkning av utdelningarna — funnit det önskvärt att vid bestämmandet av steriliseringsuttagningen en mindre kvot beräknas på utdelningen än på vinsten i övrigt. Procentsatsen på årsvinsten över utdelningen får å andra sidan icke göras så stor att bolaget frestas att, till förfång för steriliseringsresultatet, redovisa en årsvinst som icke eller blott obetydligt överstiger det samfällda utdelningsbeloppet. Vid övervägande av denna fråga har utredningen, givetvis under hänsynstagande jämväl till det samfällda steriliseringsuttag som kan komma i fråga och som skall närmare angivas i det följande, funnit lämpligt att förhållandet mellan avsättningskvoterna blir sådant att avsättningskvoten för utdelningen kommer att utgöra omkring $\frac{2}{3}$ av kvoten för den del som fonderas.

Som en utgångspunkt för bedömandet av de lämpliga procentsiffrorna för spärrkontoavsättningen bör man söka få en uppfattning om den totala storleken av de vinstbelopp varå steriliseringsuttaget skall uträknas. Vidare måste man göra ett antagande om huru stor del av vinstbeloppet som kommer att utdelas. Vid beräkningarna torde man kunna bortse från de fall då utdelning sker av tidigare fonderade vinstmedel och utgå enbart från årsvinsterna.

Vad först beträffar det totala vinstbeloppets storlek har utredningen inhämtat att aktiebolagens totala taxerade vinst för år 1946 utgjorde 2 027 miljoner kronor. Enligt riksräkenskapsverkets i dagarna offentliggjorda prognoser för beräkning av statsinkomsterna under kommande budgetår har ämbetsverket kommit till den uppfattningen att taxeringsresultaten för samtliga aktiebolag för verksamhetsåret 1947 kan beräknas komma att understiga resultatet för 1946 med 10 procent; den taxerade totalvinsten skulle alltså för nämnda år kunna beräknas till 1 824 miljoner kronor. För år 1948 kommer, enligt riksräkenskapsverkets antaganden, taxeringsutfallet att understiga resultatet för 1946 med 20 procent; utredningen vill emellertid understryka att det givetvis är synnerligen vanskligt att ställa någon prognos för vinstutvecklingen under 1948.

Utredningen anser sig böra för sina beräkningar godtaga det av riks-

räkenskapsverket angivna inkomstbeloppet för år 1947. Detta utgör, såsom nämnts, det belopp som kan antagas framkomma vid taxeringen. Utredningen avser emellertid, såsom förut omtalats, att de av bolagen redovisade årsvinsterna, vilka framkomma efter avdrag av bl. a. skatt, skola utgöra bas för beräkning av steriliseringsavsättningarna. Dessa årsvinster skola därvid korrigeras genom uppskrivningar i olika avseenden. Enahanda uppskrivningar förekomma i stort sett vid taxeringen. Enligt utredningens förslag kommer, i motsats till vad som gäller vid taxeringen, influten utdelning från svenska aktiebolag att ingå i vinstbeloppen. Verkan härav neutraliseras dock i stort sett av de regler utredningen kommer att förorda i syfte att undvika dubbelsterilisering av inkomst från aktieutdelning. Taxeringssiffrorna kunna sålunda, efter avdrag av skatt, tjäna till utgångspunkt för utredningens beräkningar. Antages den sammanlagda skatten till stat och kommun för 1947 års vinster i genomsnitt uppgå till 39 procent, skulle för nämnda år återstå en vinst att beaktas i här förevarande avseende av något mer än 1 100 miljoner kronor.

Vad härefter beträffar frågan huru stor del av vinsten som kan antagas komma att användas för utdelning, framgår av de i bil. 1 lämnade uppgifterna angående vissa representativa företag att för dessa under en följd av år — fram till 1945 — utdelningen i förhållande till den redovisade nettovinsten utgjort ca 65 procent. För sistnämnda år var procenttalet 54 och för 1946 42. Under beaktande av det av utredningen förordade utdelningsstoppet och under förut godtagna antagande att vinstsiffrorna för 1947 äro 10 procent lägre än för 1946, skulle utdelningens andel i årsvinsten för de ifrågavarande undersökta företagen för 1947 kunna förmodas bli något mer än 42 procent. Emellertid är att bemärka att utredningen avser att till de redovisade årsvinsterna skola läggas korrigeringsposter, bl. a. avseende vinstdispositioner, vilka kunna förmodas bli av icke obetydlig storlek. I detta hänseende vill utredningen här endast peka på att, enligt vad som framgår av en inom priskontrollnämnden verkställd analys av bruttovinsten för ett antal företag, vissa vinstdispositioner, som företagits före framräknandet av nettovinsten, skulle uppgått till ett belopp, motsvarande icke mindre än 2/3 av nettovinsten. Utredningen anser sig kunna utgå från att utdelningen för år 1947 i genomsnitt kommer att utgöra omkring 40 procent av den i enlighet med utredningens förslag beräknade vinsten.

Då det gäller att bestämma hur stort belopp som sammanlagt bör steriliseras är frågan om aktiebolagens likviditetsutveckling av särskilt intresse. En i det föregående redovisad undersökning om likviditetsförhållandena hos vissa börsnoterade bolag utvisar en fortlöpande likviditetsförbättring för dessa bolag fram till 1947. En av industriens utredningsinstitut gjord undersökning angående likviditeten hos ett antal företag per den 1 oktober 1946 och den 1 oktober 1947 ger däremot vid handen att mellan dessa dagar en viss likviditetsförsämring ägt rum. I icke ringa omfattning kan emellertid denna antagas sammanhänga med den livliga investeringsverksamheten under denna period. Allteftersom de omfattande

varulager, vilka importerats under den senaste tiden, utförsäljas eller eljest komma till användning, kan det förväntas att de däri nedlagda medlen, i den mån de icke motsvaras av erhållna krediter, komma att lösgras.

Utredningen har, under beaktande av dessa och övriga synpunkter som inverka på bedömandet, ansett sig kunna utgå från att för år 1947 ett steriliseringsuttag av ungefär 250 miljoner kronor eller alltså icke fullt en fjärdedel av bolagens efter skatteuttaget återstående vinster skulle innebära ett rimligt tillgodoseende av lagstiftningens syften utan att lägga en alltför stor börda på bolagen.

Med utgångspunkt härifrån och från de i det föregående gjorda antagandena för år 1947 — alltså en vinst uppgående efter frånräkning av skatten till 1 100 miljoner kronor och en genomsnittlig utdelning om 40 procent härav — bör, om såsom förut förordats steriliseringsprocenten på utdelningsbeloppet sättes ungefär $\frac{1}{3}$ lägre än på det fonderade beloppet, procentsatsen bestämmas till 17 procent i vad avser utdelningsbeloppet och 27 procent i fråga om fonderingsbeloppet. Utredningen föreslår alltså, att aktiebolagen för räkenskapsåret 1947 på spärrkonto i riksbanken insätta ett belopp, motsvarande summan av dels 17 procent av vinstutdelningen och dels 27 procent av årsvinsten, i den mån denna överstiger vinstutdelningen.

Utredningen vill i detta sammanhang omnämna att utredningen kommer att föreslå att vissa bolag — genom en bestämmelse omedelbart i lagen eller efter dispens av Kungl. Maj:t — undantagas från skyldigheten att verkställa spärrkontoinbetalning. Detta kommer givetvis att medföra en motsvarande minskning i steriliseringsbeloppet. En del av undantagen kan komma att kompenseras av andra åtgärder i enahanda syfte som den nu ifrågavarande lagstiftningen. Utredningens beräkningar framstå alltså även av nu anförda skäl såsom approximativa.

Det synes ur olika synpunkter vara fördelaktigt att procenttalen för sterilisering å 1948 års vinster bestämmas redan nu. Utredningen förordar att procentsatserna för 1947 års vinster tillämpas även för 1948 års. Vad som kan komma att insättas på spärrkonto för 1948 års vinster enligt nu förordade grunder blir sannolikt ett något mindre belopp än för 1947 års. Såsom förut nämnts antager riksräkenskapsverket att vinstutvecklingen för år 1948 skall bli mindre gynnsam än för år 1947. Härtill kommer att skatetrycket blir något större för 1948 års vinster på grund av den skärpta bolagsbeskattningen. Att steriliseringsuttaget av dessa anledningar skulle komma att motsvara ett mindre belopp synes utredningen icke vara oförenligt med lagstiftningens syften. Sammanlagt torde man för åren 1947 och 1948 kunna räkna med en spärrning av bolagsmedel som uppgår till 400 à 500 miljoner kronor.

I direktiven för utredningen hade framförts tanken att medel, som insättas på spärrkonto, borde vara avdragsgilla i taxeringshänseende men att de, vid ett återförande till bolaget, skulle upptagas som intäkt för det beskattningsår medlen kommit bolaget till godo. Vid de ovan gjorda beräkningarna har utredningen emellertid utgått från att någon avvikelse från

de vanliga beskattningsreglerna icke skall ske i fråga om spärrmedlen. Den jämkning i förhållande till direktiven, som kommittén sålunda föreslår, är mera av formell än reell natur. Skälen för avvikelserna äro följande.

Därest spärrkontoinbetalningarna gjordes avdragsgilla, skulle detta medföra betydande komplikationer i lagstiftningstekniken och besvärligheter vid lagtillämpningen. För att en steriliseringseffekt, likvärdig med den av utredningen åsyftade, skulle ernåtts, hade procentsatserna måst sättas betydligt högre; steriliseringen skulle nämligen eljest till en del ha neutraliserats av den minskade skattebelastningen för bolaget. Å andra sidan torde bolagen ha nödgats fondera medel till täckande av den uppskjutna skatteskulden. För bolagen skulle även den olägenheten kunnat inträda att skatten varit högre vid beskattningstillfället än vid avdragstillfället; vid det senare tillfället kan bolagets vinstresultat ha varit sådant att avdragsrätten endast kunnat utnyttjas till en del medan vid återförandet till beskattning skatt skolat utgå för hela beloppet. Den ifrågasatta skattekrediten skulle ha kunnat vålla avsevärd olägenhet för särskilt sådana kommuner vilkas skatteunderlag till stor del är beroende av aktiebolag. Slutligen må påpekas att, då i direktiven en jämförelse i förevarande hänseende göres med avsättningarna enligt 1947 års förordning om investeringsfonder, denna icke är fullt bärande. De i nämnda förordning avsedda avsättningarna äro nämligen — i motsatts till de nu ifrågavarande — verkliga fonder vilka, i den mån de komma till avsedd användning, icke någonsin skola återföras till beskattning.

Beräkningen av årsvinsten.

Den vinst, som framkommer i ett aktiebolags räkenskaper, kan i vissa avseenden sägas avvika från bolagets verkliga årsvinst. Ofta förekommer, att aktiebolag genom avskrivningar nedbringa värdet i räkenskaperna på olika tillgångar i långt hastigare takt än som motsvarar den värdeminskning, som är en följd av tillgångarnas förslitning eller stigande ålder. Det är även vanligt att varulager upptagas till värden, som äro avsevärt lägre än marknadsvärdena. I vissa fall låter ett aktiebolag också som kostnadspost uppföra en utgift, som tänkes bli aktuell först ett kommande år, utan att utgiften avser att ersätta en värdeminskning som inträtt under året. Vid den skattemässiga taxeringen utgår man principiellt från den bokföringsmässiga vinsten men vidtager korrigeringar i åtskilliga hänseenden. Främst syfta dessa korrigeringar till att hindra, att ett aktiebolag under ett år som kostnad avdrager, vad som icke ur ekonomisk synpunkt kan anses belöpa på året i fråga.

Den vid taxering framkomna vinsten är dock i vissa hänseenden lägre än vad som kan betraktas som den verkliga vinsten. Sålunda medgives regelmässigt aktiebolag med bokföring, vilken uppfyller vissa krav, fri avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventa-

rier. Man godtager också i praxis de i räkenskaperna uppförda värdena å varulager och andra för omsättning avsedda tillgångar, så snart värdena icke avvika från god köpmannased, även om värdena äro avsevärt lägre än gällande marknadsvärden.

Det vore i och för sig önskvärt att man till grundval för spärrkontoavsättningarna skulle lägga ett vinstbegrepp, som så nära som möjligt överensstämde med vad som kunde anses som den verkliga årsvinsten. Genom fri avskrivning av inventarier och genom låg värdering av varulager kunna bolagen onekligen i bokföringen i viss utsträckning uppskjuta vinstredovisningen och därigenom begränsa vinsten under det löpande året. Bildandet på detta sätt av dolda reserver kan öppna en möjlighet att kringgå en lagstiftning, vilken är avsedd att gälla endast ett par år. Den synpunkt, som anförts till stöd för att medgiva fri avskrivning, att vinsten framkommer vid ett senare bokföringsår, saknar här tillämpning. Utredningen anser det emellertid praktiskt uteslutet att bygga spärrkontoavsättningarna på ett vinstbegrepp, som är strängare än skattelagstiftningens. En sådan lösning skulle förutsätta en omfattande kontrollapparat och medföra samma svårigheter i administrativt hänseende som krigskonjunkturskatten.

Det kunde under dessa omständigheter synas ligga närmast till hands att direkt utgå från den taxeringsmässiga vinsten, vilken ju enligt vad ovan antytts i vissa hänseenden ger ett mer rättvisande uttryck för den verkliga vinsten än bokföringsvinsten. Icke heller en sådan metod vill utredningen rekommendera. Av praktiska skäl är det nödvändigt att använda ett mera summariskt vinstbegrepp. Frågan om spärrkontobeloppens storlek kan icke få bli beroende på prövning av beskattningsnämnder och skattedomstolar bland annat därför att dessa arbeta så långsamt. Med den nuvarande arbetsbalansen kan man icke på flera år nå ett avgörande i sista instans. En uppkommande tvistefråga, som skulle kunna vara av betydelse för lagstiftningens tillämpning, skulle således kanske inte kunna väntas bli löst, förrän lagstiftningen redan upphört att gälla.

Av vad ovan anförts framgår, att det är nödvändigt att i den nya lagstiftningen uppbygga ett speciellt, mycket summariskt vinstbegrepp. Utredningen förordar, att man utgår från den bokföringsmässiga årsvinsten men att man låter korrigera denna i vissa väsentliga hänseenden i överensstämmelse med vad som sker vid taxering av inkomst. Vid uppställandet av de olika korrigeringsreglerna ansluter sig således lagförslaget till de i skattelagstiftningen bildade rättsliga begreppen, men bedömandet av frågan, om ett visst avdrag skall godtagas eller icke, sker summariskt. Den göres icke beroende av, hur utgången skulle ha blivit av en skatteprocess rörande en liknande fråga. Det avgörande blir vad som från bolagets synpunkt kan beräknas bli godkänt vid taxering enligt kommunalskattelagen. Detta innebär, att man godkänner ett bolags deklaration rörande den vinst, som skall läggas till grund för spärrkontoavsättningen, så snart denna icke avsevärt avviker från den praxis i taxeringshänseende, som gäller vid deklarationens avgivande.

Som förut understrukits bygger lagförslagets vinstbegrepp på den bokföringsmässiga årsvinsten. De korrigeringar, som vidtagits i anslutning till skattelagstiftningen innebära i stort, att avdrag icke medges för onormala kostnader eller för vinstdispositioner. Förslaget upptager däremot icke skattelagstiftningens princip, att vissa verkliga utgifter skola bestridas av beskattade medel. Sålunda betraktar förslaget som omkostnad t. ex. gåvor och föreningsavgifter. Å andra sidan innebär förslaget, att som inkomst behandlas vissa inkomster, vilka av skattetekniska skäl icke äro skattepliktiga. Detta gäller främst inkomst i form av utdelning å aktier i svenska aktiebolag och å andelar i svenska ekonomiska föreningar samt skattefria realisationsvinster. Att utdelning å aktier likväl i visst hänseende särbehandlas, när det gäller bestämmandet av spärrkontokvoten, kommer att framgå av det följande. Lagförslagets vinstbegrepp upptages i 9 §, som i huvudsak innehåller, att avdrag för skatter icke godtagas utöver vad som kan anses som en normal belastning för räkenskapsåret, att avskrivningar på tillgångar avsedda för stadigvarande bruk icke få ske i vidare hänseende än som kan beräknas bliva godkänt vid taxering samt att bolaget vid värdering av omsättningstillgångar också har att följa de principer som godtagas vid taxering. Vidare innehåller stadgandet en bestämmelse, som siktar till en korrigering, när som kostnad upptagits avsättning till nybyggnadsfond, rationaliseringsfond eller annat som enligt utredningens mening bör jämföras med vinstdisposition vid beräkning av den årsvinst, som skall läggas till grund för spärrkontoinsättning. Förslaget tillåter dock, att som kostnad betraktas avsättning till investeringsfonder och till pensions- och personalstiftelser, för vilken avdrag medges vid taxering enligt kommunalskattelagen.

Förräntningen av spärrkontomedlen.

I direktiven är angivet att för spärrkontomedel bör utgå skälig ränta. Olika synpunkter kunna läggas på frågan, hur räntan bör bestämmas. För att räntan bör vara relativt låg skulle kunna anföras, att de spärrade medlen skola dragas ur marknaden och ligga oanvända hos riksbanken och att således kostnaden för räntan slutligen kommer att bestridas av skattemedel. Å andra sidan kunna även vissa skäl anföras för att räntan bör vara högre än normalt på ett tvångslån av ifrågavarande art.

Utredningen har för sin del funnit lämpligast, att räntan bestämmas efter affärsmässiga grunder. Efter vad man nu kan överblicka kunna de spärrade medlen icke väntas bli inestående i riksbanken mer än några år och avgörande skulle således vara ränteläget vid två eller tre års kredit. Det riktigaste vore, att ge något högre ränta för spärrkontoinsättningar som ske tidigare än för insättningar vid en tidpunkt som ligger närmare spärrens hävande. Av praktiska grunder är dock en enhetlig ränta bestämt att förordas.

Ränteläget för kortfristiga statslån kommer till uttryck i räntan för skattkammarväxlar. På skattkammarväxlar avseende 25 månader, som emitterades den 15 augusti 1947, var räntan 2 procent. En samtidig emission å skattkammarväxlar på 15 månader gav köparen 1,5 procent. Omnämns må även den förräntning som erhålles efter nuvarande kursläge vid inköp av kortfristiga statsobligationer. Inköp av 1943 års 3 procents obligationer, som avser en bindning för 16 månader, ger f. n. (december 1947) en effektiv avkastning av 1,95 procent och inköp av 1944 års 3 procents obligationer, som avse en bindning för 33 månader, en avkastning av 2,34 procent. Ett jämförelsematerial är även de överenskommelser som träffats angående räntan å de medel som utlånats till staten för stiftelsen cellulosaindustriens konjunkturutjämningsfond och stiftelsen trämasseindustriens konjunkturutjämningsfond. Enligt dessa överenskommelser, för vilka redogörelse lämnats i det föregående, skall t. ex. medel som beräknas innestå 3—4 år tillgodoföras en ränta av 1,90 procent och medel som beräknas innestå 4—5 år en ränta av 2,20 procent.

Utredningen förordar att på de å spärrkontot insatta medlen skall utgå en enhetlig ränta av 2 procent att årsvis läggas till kapitalet. Räntan skall alltså även omfattas av spärran. Skulle de spärrade medlen komma att innestå en väsentligt längre tid än man nu har anledning att antaga eller skulle ränteläget avsevärt förändras, bör frågan om räntans storlek upptagas till förnyad prövning.

Förfarandet vid insättning på spärrkonto, kontroll m. m.

Utredningen övergår nu till att i stora drag redogöra för de regler om deklarationsskyldighet, sättet för inbetalning till spärrkonto och den kontrollapparat som blir nödvändig. En ledande princip för utredningens förslag i dessa hänseenden har varit att eftersträva en anordning som förenar effektivitet med ett minimum av omgång och besvär och som undviker inrättandet av en vidlyftig administrativ apparat.

Det har såsom framgår av det tidigare anförda icke kunnat undvikas att i viss utsträckning utrymme lämnas för subjektiva avgöranden vid beräkningen av den vinst som skall läggas till grund för inbetalningarna. Med hänsyn till att föreslagna korrigeringar av den redovisade vinsten i huvudsak ansluta sig till skattelagarna och bolagen därför i stor utsträckning redan ha erfarenhet av tolkningen av stadgandena, torde man kunna antaga att tvister skola uppkomma allenast i undantagsfall. Emellertid måste man räkna med risk för tvister i en del fall. Utredningen har därför i första hand övervägt att föreslå att tvisterna skola avgöras av allmän domstol. Denna utväg är emellertid förbunden med vissa olägenheter. För att syftet med lagstiftningen skall kunna nås är det nödvändigt, att relativt snabba avgöranden fattas sedan tvist yppats. Detta ändamål torde icke helt kunna

tillgodoses vid domstolarna, särskilt med hänsyn till instanssystemet. Vidare komma tvisterna att i de flesta fall röra frågor om vilka domstolarna sakna erfarenhet. Förläggandet av tvisterna till domstolarna skulle därför säkerligen medföra krav på förebringande av bevisning som skulle vara obehövligen om annan ordning valdes. Därtill kommer att utredningen ifrågasätter lämpligheten av att nu, då de allmänna domstolarna skola börja tillämpa den nya rättegångsbalken, öka deras svårigheter genom att pålägga dem den börda en ny art av mål skulle innebära.

Särskilt med hänsyn till att uppkommande tvister i huvudsak torde avse frågor som beskattningsnämnder och beskattningsdomstolar regelmässigt ha att pröva vore det naturligt att även prövningen av nu förevarande tvister handhades av dem. I än högre grad än beträffande de allmänna domstolarna skulle emellertid slutliga avgöranden fördröjas därest denna utväg valdes.

Varken domstolarna eller beskattningsnämnderna skulle lämpligen kunna utöva tillsyn över lagstiftningens efterlevnad. Ej heller gör deras sammanfattning dem ägnade att fatta beslut i andra frågor, såsom meddelande av dispens från lagstiftningen eller frigörelse från spärren m. m.

Vid övervägandet av hithörande spörsmål har utredningen funnit att syftet med lagstiftningen bäst främjas om en särskild nämnd — förslagsvis kallad spärrkontonämnden — inrättas icke blott för tillsyn över lagstiftningens efterlevnad utan även för fastställandet av spärrkontobeloppen i tvistiga fall m. m. Utredningen förbiser icke de principiella invändningar som kunna resas mot inrättandet av en särskild myndighet för fastställandet av spärrkontobeloppen. Utredningen vill dock erinra om att fastställande av spärrkontobelopp icke innebär annat än en föreskrift om placering av vissa medel på särskilt sätt. Invändningarna torde även förlora i betydelse om, såsom utredningen föreslår, framstående sakkunskap å hithörande områden blir företrädd i nämnden.

Utredningen föreslår att deklarationsskyldighet stadgas rörande de omständigheter som påverka beräkningen av spärrkontobeloppen. Deklarationen skall avlämnas till spärrkontonämnden, i regel inom en månad efter den ordinarie bolagsstämman. Inom samma tid skall till riksbanken inbetalas hälften av det spärrkontobelopp som framgår av deklarationen. Återstoden av detta belopp skall inbetalas inom ytterligare tre månader. Nämnden kan när särskilda skäl föreligga medgiva anstånd med inbetalningen.

Finner nämnden att för högt belopp inbetalats, skall nämnden förordna om återbetalning. Har spärrkontobeloppet upptagits för lågt, t. ex. på grund av felaktiga uppgifter i deklarationen, äger nämnden fastställa det ytterligare belopp som skall inbetalas och ge närmare föreskrifter om betalningstiden. Motsvarande skall gälla om deklaration ej avgivits. Vid försummelse att i behörig tid inbetala spärrkontobelopp bör en procentuellt bestämd särskild avgift utgå, varjämte nämnden bör äga förelägga lämpligt vite.

Spärrkontonämnden bör vid sin granskning av deklarationerna äga utnyttja den speciella kunskap om bolagens vinstförhållanden som skatte-

myndigheterna besitta. I anslutning till den vanliga granskningen av bolagens självdeklarationer böra taxeringsintendenterna resp. det allmänna ombudet hos den mellankommunala prövningsnämnden kunna biträda med en granskning av spärrkontodeklarationerna. Genom att inhämta uppgifter från taxeringsmyndigheterna bör spärrkontonämnden även kunna vinna en viss kontroll över att deklarationsskyldigheten fullgöres. Föreskrifter i nu nämnda hänseenden böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Frigörande från spärr, överlåtbarheten av spärrkontomedel, m. m.

De på spärrkonto insatta medlen skola dragas ur marknaden för en tid framåt. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma den kommande utvecklingen har utredningen icke tagit ställning till frågan, hur länge spärren skall bestå, utan begränsat sig till att föreslå, att spärrade medel skola frigöras efter förordnande av Konungen i den ordning som må komma att bestämmas i en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Enligt utredningsdirektiven bör frågan om spärren alltjämt skall bestå underkastas prövning senast vid 1950 års riksdag. Sker ej detta, synes rimligen spärren böra automatiskt upphävas. I anslutning härtill har utredningen i förslagets avslutningsbestämmelser upptagit ett stadgande, att på spärrkonto insatta medel skola vara fria från spärr från och med den 1 januari 1951, såvitt ej lagbestämmelser i annan riktning då tillkommit.

För att undgå, att lagstiftningen i enskilda fall skall leda till obilliga konsekvenser, torde det vara nödvändigt att hålla möjligheten öppen, att medel under särskilda omständigheter må frigöras även under spärrtiden. Ett bolag, som ett år redovisat en avsevärd vinst och därför belastats med skyldighet att göra en spärrkontoavsättning, kan följande år gå med stor förlust. Har ett bolag försatts i konkurs eller trätt i likvidation, böra medel återbetalas, i den mån de erfordras för att förnöja bolagets borgenärer. I viss utsträckning synes man också böra taga hänsyn till att bolag genom tvånget att avsätta medel till spärrkonto kan komma i likviditetssvårigheter, vilka, om medlen icke återbetalas, skulle kunna tvinga bolaget till konkurs eller likvidation. En sådan situation kan föreligga även om värdet av bolagets tillgångar avsevärt överstiger skulderna. Särskilt kan detta inträffa i fall, då krediter, som lämnats bolaget, oförmodat uppsägas. Det lämpligaste synes vara att medlen frigöras för att senare, när likviditetskrisen övervunnits, åter inbetalas på spärrkonto. Det synes också vara rimligt att i viss utsträckning taga hänsyn till, att ett bolag på grund av kravet på spärrkontoinsättning kan komma att hindras att utföra en ur allmän synpunkt önskvärd investering eller att tvingas att inskränka sin rörelse och avskeda arbetare.

Det bör givetvis icke komma i fråga, att ett bolag tillåtes att sälja eller

belåna sina spärrkontomedel. Lagstiftningen skulle då lätt förfela hela sin effekt. Spärrkontomedel skulle ju under sådana omständigheter faktiskt komma att vara ett slags kortfristiga obligationer, som skulle kunna användas som säkerhet vid mobilisering av medel till nya investeringar. Utredningen föreslår därför ett stadgande, att varje avtal eller utfästelse under spärrtiden avseende spärrade medel skall vara ogiltigt.

Utredningen vill framhålla, att förbudet mot överlåtelse och pantsättning icke utesluter, att spärrade medel redan nu tagas i beaktande vid uppgörelser mellan arbetsmarknadens parter. Förbudet innebär visserligen, att en part under spärrtiden icke kan erhålla en rätt till de spärrade medlen såsom sådana, även om avtalet skulle avse att bli tillämpligt först sedan medlen frigjorts från spärren. Detta hindrar emellertid icke, att ett bolag nu åtager sig en förpliktelse att betala en fordran den dag medlen frigöras och att förbindelsens belopp göres beroende av storleken av bolagets spärrkonto. Skuldförbindelser av denna art kunna givetvis gälla skiftande ändamål. De kunna t. ex. lämnas till en stiftelse för de anställdas välfärd eller avse intjänad lön, vars utbetalande skjutits på framtiden.

Undantag från steriliseringsföreskrifterna.

Bankerna intaga en särställning i vad avser åtgärder i penningsteriliserande syfte. Bankernas årsvinster utgöra endast en ringa del av bankernas likvida medel. Bankernas samlade årsvinst (nettobehållning) utgjorde enligt balansräkningen per den 31 december 1945 ett belopp av 60 milj. kr. och per den 31 december 1946 99 milj. kr. Enbart de medel, vilka bankerna enligt banklagen 49 § 2 och 3 styckena äro skyldiga att som kassareserv hålla i tillgångar vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, uppgå till belopp av en helt annan storleksordning. Den lagstadgade kassareserven utgjorde enligt en av bank- och fondinspektionen verkställd beräkning per den 31 december 1945 ett belopp av 666 milj. kr. och per den 31 december 1946 ett belopp av 708 milj. kr. Vid bedömande av frågan om bankernas ställning har utredningen också tagit hänsyn till det förhållandet att vi sedan 1937 ha en beredskapslagstiftning som ger Kungl. Maj:t fullmakt till vittgående ingripanden när sådant prövas nödigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. F. n. gäller lagen den 15 december 1939 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Enligt denna lag, som dock ännu icke vid något tillfälle satts i tillämpning, har Kungl. Maj:t möjlighet bl. a. att skärpa banklagens krav på kassareserv och att bestämma, att viss kvotdel av kassareserven skall redovisas i tillgodohavanden i riksbanken. De belopp, som på detta sätt kunna dragas ur marknaden för att sålunda bli steriliserade, äro av avsevärd storlek. Ett ingripande med hjälp av beredskapslagstiftningen skulle således ur inflationshämmande synpunkt kunna få en helt annan effekt än en före-

skrift att bankaktiebolag liksom andra aktiebolag skola göra spärrkontoavsättningar till ett belopp motsvarande en viss del av vinsten.

Utredningen vill vidare påpeka, att bankaktiebolag på grund av banklagens bestämmelser icke äga att själva taga aktiv del i produktionslivet. Bankaktiebolag får sålunda icke annat än under vissa villkor förvärva fastigheter, inventarier eller aktier i andra bolag.

Utredningen anser sig med hänsyn till vad nu anförts böra föreslå att bestämmelserna om insättning av medel å spärrkonto icke skola äga tillämpning å bankaktiebolag.

Försäkringsbolagen intaga i viss mån en med bankaktiebolagen likartad ställning. Särskilt gäller detta livförsäkringsaktiebolagen som för försäkringstagarnas räkning förvalta avsevärda fonder. Beträffande livförsäkringsbolagens försäkringsfonder, som utgöra över 75 procent av livbolagens samlade fonder, gälla enligt 215 § lagen om försäkringsrörelse noggranna bestämmelser om placeringen, enligt vilka fonderna skola redovisas i vissa typer av säkra värdehandlingar. Beträffande premiereserven gäller också, att grunderna för dess beräkning skola fastställas av Kungl. Maj:t.

Sakförsäkringsbolagen äro icke underkastade lika sträng kontroll från det allmännas sida som livbolagen utan äga i stort sett att fritt bestämma om placeringen av sina försäkringsfonder. I sakens natur ligger emellertid att sakförsäkringsbolagen faktiskt placera sina fonder på ett likartat sätt som livbolagen dock med den skillnaden att sakbolagen måste hålla en förhållandevis större del av sina fonder i kortfristiga placeringar för att kunna möta risken för katastrofskador.

Livförsäkringsaktiebolagens vinster ha under senare år fluktuerat avsevärt. Vid mitten av 1930-talet inträdde en stark nedgång av årsöverskotten beroende på det vikande ränteläget, vilket tvingade bolagen att förstärka sina försäkringsfonder. Senare har utvecklingen vänt och 1945 uppnådde livförsäkringsbolagens årsöverskott åter 1934 års nivå eller något mer än 10 milj. kr. Detsamma gäller i huvudsak även de tre bolag som driva både liv- och sakförsäkring. Årsöverskotten för dessa bolag utgjorde både år 1934 och år 1945 omkring 10 milj. kr. Sakförsäkringen åter karakteriseras av en mycket jämn vinstutveckling. Under krigsåren inträdde någon minskning, vilken sedan återtagits. De rena sakförsäkringsbolagens årsöverskott utgjorde sålunda år 1938 6,7 milj. kr., 1940 4,7 milj. kr., 1942 5,7 milj. kr., 1944 6,1 milj. kr. och 1945 7,4 milj. kr.

Aktieägarnas rätt att delta i vinsten är för livförsäkringsbolagen begränsad genom bestämmelser, att utdelningen icke får överstiga visst belopp i kronor eller viss procent av aktiekapitalet. Den maximala utdelningen från de fyra svenska bolag, som driva enbart livförsäkringsrörelse, uppgår endast till 305 000 kronor. Den övriga delen av överskottet som 1945 utgjorde 10 milj. kr. användes till förstärkning av fonderna eller kommer försäkringstagarna till godo i form av vinståterbäring. Beträffande de försäkringsbolag som driva både liv- och sakförsäkring är enligt de av Kungl. Maj:t fastställda

grunderna aktieägarintresset i livförsäkringsrörelsen begränsat. Sammanlagt utgjorde år 1947 den del av utdelningarna för dessa bolag som härrör från livförsäkringsrörelsen ett belopp av 246 000 kronor.

Ett försäkringsbolag äger enligt 1 § lagen om försäkringsrörelse icke driva annan rörelse än försäkringsrörelse. Detta stadgande, som gäller såväl livbolag som sakbolag, innebär att försäkringsbolagen icke kunna använda sina medel till direkta investeringar i andra företag. Att försäkringsbolagen icke gå utanför den i lagen stadgade ramen för deras verksamhet, kontrolleras av försäkringsinspektionen. Vid ett tillfälle då försäkringsbolag planerat uppförande av byggnader för uthyrning till allmänheten har sålunda inspektionen ingripit och förklarat, att vare sig direkt eller indirekt bedriven byggnadsverksamhet icke fölle inom försäkringsbolags verksamhetsområde. Försäkringsbolagen ha att placera sina fonder främst i obligationer, inteckningar och andra värdehandlingar. Skillnaden mellan livförsäkringsbolagen och sakförsäkringsbolagen är i detta hänseende att livförsäkringsbolagens fondplacering bestämmes i lag såvitt angår försäkringsfonderna, medan däremot sakförsäkringsbolagen ha fritt val beträffande placeringsobjekten. Sakförsäkringsaktiebolagens kapitalplaceringar år 1945, i tusental kronor, framgå av följande tablå.

Fastigheter	11 778
Obligationer	88 229
Sv. kommunlån	1 876
Inteckningslån	100 890
Förlagsbevis, aktier, andra värdehandlingar	52 977

Enligt utredningens åsikt bör det icke råda någon tvekan om, att livförsäkringsrörelse bör undantagas från den nya lagstiftningens bestämmelser om insättningar av medel å spärrkonto. Aktieägarintresset är starkt begränsat och lagen om försäkringsrörelse ger noggranna bestämmelser om försäkringsfondernas placering. Sakförsäkringsbolagens rörelse är av en annan karaktär. Dess syfte är att ge aktieägarna vinst. Man skulle utan lagtekniska hinder kunna genomföra en lösning, enligt vilken man från kravet på spärrkontoavsättning undantog icke bara de rena livbolagen utan även de blandade liv- och sakbolagen i den mån det för dessa är fråga om vinster som härröra från livförsäkringsrörelsen.

Utredningen har emellertid stannat vid att förorda, att även sakförsäkringsbolagen uteslutas från bestämmelserna om spärrkontoavsättning. Ett steriliseringstvång, som avsåg en viss del av årsvinsten eller utdelningen för sakförsäkringsbolagen, skulle ur inflationsbekämpande synpunkt ha mycket liten betydelse. Anser man, att lagstiftningsåtgärder böra vidtagas på detta område, böra de innehålla allmänna föreskrifter om bolagens fondplaceringar. Det är emellertid icke utredningens uppgift att bedöma, i vad mån en sådan lagstiftning kan vara påkallad.

Från skyldigheten att göra avsättning till spärrkonto har enligt förslaget jämväl undantagits systembolagen på grund av dessa bolags särskilda karaktär.

Av praktiska skäl har det inte heller ansetts lämpligt att under lagstiftningen inbegripa de allra minsta bolagen.

Utredningen har funnit nödvändigt att vid sidan av de speciella undantag som taga sikte på vissa typer av aktiebolag uppställa en allmän dispensregel. Med hänsyn till svårigheterna att överblicka de mångskiftande förhållandena inom bolagsvärlden har dispensregeln fått en relativt vidsträckt formulering.

Det må understrykas, att det förhållandet att ett bolag undantagits från skyldigheten att göra spärrkontoinsättningar icke innebär att bolaget också undantages från bestämmelserna om begränsning av vinstutdelning.

Skattereserverna.

Enligt direktiven har utredningen att behandla skattereservernas ställning. Frågan gäller, om särskilda bestämmelser skola vara påkallade rörande de fonder som upplagts hos bolagen för att bestrida utgifter för kommande skatter, men som icke längre äro erforderliga för detta ändamål efter uppbördsreformens genomförande. År 1946 infördes i 3 § lagen med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag en bestämmelse, vilken innebar en fortsatt bindning av skattereserverna. Att skattereserv bibehålles oförändrad, är ett villkor för att bolaget skall äga rätt att fullt utnyttja de i lagen eljest medgivna möjligheterna till vinstutdelning. För ett bolag, som nedsatt sin skattereserv, må vinstutdelning icke överstiga vare sig det procenttal i förhållande till bolagets behållna förmögenhet som vinstutdelningen utgjort för räkenskapsåret 1944 (motsvarande räkenskapsår) eller 6 procent av bolagets behållna förmögenhet. För åtskilliga bolag innebär denna regel, att de tvingas att behålla sina skattereserver, om de vilja höja sina utdelningar. Regeln utgör icke något hinder för en avveckling av skattereserven med bibehållen utdelning, om utdelningen tidigare icke uppgått till mer än 6 procent av den behållna förmögenheten.

Uppläggande av skattereserv har enligt 1910 års aktiebolagslag icke varit obligatoriskt. Skattereservernas storlek växlar avsevärt hos olika aktiebolag. De största bolagen ha i de allra flesta fall avsevärda skattereserver. Särskilt bland mindre bolag förekommer det emellertid, att skattereserv överhuvud taget icke redovisats. Någon gång ha bolag i stället för att öppet redovisa skatteskulden använt metoden att uppföra ett belopp motsvarande skatteskulden under rubriken »Diverse kreditorer». I samband med tillkomsten av 1946 års lagstiftning företogs en undersökning angående skattereservernas storlek, som utvisade, att 97 börsnoterade bolag enligt balansräkningen den 31 december 1944 (eller motsvarande balansdag) hade en sammanlagd skattereserv av 315 miljoner kronor. Med utgångspunkt härifrån uppskattades de svenska aktiebolagens skattereserver till ett sammanlagt belopp mellan 600 och 700 miljoner kronor.

Utredningen har undersökt skattereserverna enligt balansräkningarna 1945 och 1946 för huvudparten av de bolag, som avsågos i nämnda undersökning, och därvid funnit, att flertalet bolag behållit sina skattereserver oförändrade men att åtskilliga bolag, särskilt år 1946, gjort avsevärda ned-

sättningar. 74 bolag, som den 31 december 1944 (motsvarande balansdag) hade skattereserver om 302 miljoner kronor, redovisade den 31 december 1945 (motsvarande balansdag) skattereserver om 311 miljoner kronor och den 31 december 1946 (motsvarande balansdag) 245 miljoner kronor. Aktiebolagens samlade skattereserver få således nu antagas vara lägre än vid genomförandet av 1946 års lagstiftning.

Huvudmotivet med 1946 års lagstiftning var, att de av uppboresreformen frigjorda skattereserverna icke skulle få utnyttjas till höjda utdelningar, vilket förklarar att frågan om skattereservernas bibehållande sammankopplats med en utdelningsbegränsning. Skattereserverna betraktades som bolagens egendom, och tanken att genom beskattning indraga dem till det allmänna avvisades av föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss.

Bestämmelserna om skattereserverna betraktades vid deras tillkomst som ett provisorium. Som en mera långsiktig lösning diskuterades utvägen att föreskriva, att den del av skattereserverna som med hänsyn till skatteomläggningen icke längre var erforderlig skulle överföras till reservfond eller till skuldregleringsfond eller användas till nedskrivning av bolagens anläggningstillgångar. Medlen skulle härigenom bindas hos bolagen, vilka skulle ytterligare konsolideras samtidigt som de hindrades att använda skattereserverna som grundval för utdelningar.

Utredningen har icke ansett sig böra förorda, att en sådan anordning genomföres tvångsvis. Synpunkten av bolagens konsolidering får anses tillräckligt tillgodosedd genom den nya aktiebolagslagens skärpta krav på avsättning till reservfond och dess nya bestämmelser om uppläggande av skuldregleringsfond för bolag som arbeta med stort främmande kapital. Synpunkten att förhindra, att skattereserverna användas till utdelningshöjningar, har förlorat sin betydelse med det stränga utdelningsstopp, som utredningen förordar.

Utredningen har därför stannat vid att föreslå att skattereserverna helt frigöras och att de sålunda få användas på samma sätt som andra disponibla vinstmedel. Det ankommer då på varje bolag att fritt avgöra om bolaget vill avsätta skattereserv till reservfond eller skuldregleringsfond. En sådan avsättning kan för bolaget ha fördelen, att bolaget på en gång tillgodoser det skärpta krav på fondering, som följer av nya aktiebolagslagens genomförande den 1 januari 1948. Förslaget innehåller i anslutning till nyss angivna ståndpunkt icke någon bestämmelse om skattereserverna, avsedd att ersätta den nuvarande regeln i 3 § av 1946 års lag.

Vid ett genomförande av utredningens förslag finnas icke tillräckliga skäl att bibehålla förordningen den 22 mars 1946 med vissa bestämmelser angående aktiebolags rätt att vid taxering njuta avdrag för överföring av medel till pensionsstiftelse m. m., enligt vilken förordning aktiebolag icke må njuta avdrag vid taxering för överföring till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse, varom stadgas i punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen, med mindre skattereserven redovisas oförminskad. Utredningen har icke velat förorda fortsatt giltighet av en lagstiftning som

i viss mån kan vara ägnad att minska eller försvaga viljan att göra de ur de anställdas synpunkt mycket betydelsefulla avsättningarna till dylika stiftelser. Utredningen föreslår därför förordningens upphävande. Skulle det med hänsyn till det statliga och kommunala skatteunderlaget anses nödvändigt att begränsa de årliga avsättningarna till sådana stiftelser, som här avses, synas bestämmelserna böra gälla alla avsättningar och icke enbart avsättningar från skattereserverna. Utredningen finner sig emellertid icke böra taga ståndpunkt till denna fråga.

Specialmotivering.

1 KAP.

Om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag.

Beträffande tillämpningen av de i förevarande kapitel föreslagna bestämmelserna märkes, att såsom *vinstutdelning* skall räknas varje fördelning av vinst till aktieägarna i denna deras egenskap oavsett benämningen (t. ex. »bonus»).

Såsom påpekades vid förarbetena till 1943 års utdelningsbegränsningslag, kan utdelning även ske i *förtäckt form* t. ex. genom att belopp tillerkännes aktieägare, vilket betecknas såsom arvode eller tantiem för arbete i bolagets tjänst men väsentligt överstiger en rimlig ersättning för det nedlagda arbetet och i verkligheten innefattar förtäckt utdelning. Vad sålunda överstiger en skälig ersättning för arbetet bör betraktas såsom utdelning. En sådan ståndpunkt intar svensk rättspraxis, icke blott i skatterettsligt avseende (jfr Reg.R:ns årsbok 1933 Fi nr 776 och 777) utan även beträffande aktiebolagsrättsliga (civilrättsliga) förhållanden. I sistnämnda avseende hänvisas till NJA 1920 s. 231. I detta rättsfall förklarade högsta domstolen enhälligt, att en beslutad utbetalning till bolagets verkställande direktör, med hänsyn såväl därtill att han själv innehade övervägande antalet av aktierna i bolaget som ock till storleken av de honom tillerkända beloppen och sättet för dessas beräkning, måste, ehuru betecknad såsom arvode åt honom i hans egenskap av verkställande direktör i bolaget, anses till sin väsentliga del utgöra utdelning av bolagets tillgångar åt aktieägare i annan ordning än med lag och bolagsordningens bestämmelser därutinnan vore förenligt.

Vinstutdelning kan även tillföras aktieägarna under sken av köp eller andra affärstransaktioner t. ex. genom lån av aktieägare till bolaget mot onormalt hög ränta. Om bolaget av sina aktieägare köper till uppenbart överpris eller till dem säljer för uppenbart underpris, kan den däri liggande förmögenhetsförskjutningen vara att bedöma såsom en förtäckt vinstutdelning. Ehuru i detta avseende inga prejudikat veterligen finnas, kan det knappast vara tvivelaktigt, att rättspraxis skulle intaga samma principiella ståndpunkt som i fråga om arvoden.

1 §.

Första stycket. Av skäl som utvecklats i utredningens allmänna uttalanden föreslår utredningen att i lagstiftningen såsom huvudregel upptages en bestämmelse om utdelningsstopp i förhållande till tidigare år. Ett sådant utdelningsstopp kan utformas på olika sätt. Sålunda kunde man med bibehållande av den teknik som tillämpats i de tidigare utdelningsbegränsningslagarna stadga, att utdelning finge ske med belopp motsvarande högst den procent av den behållna förmögenheten vartill vinstutdelningen under visst jämförelseår uppginge. En sådan regel lämnar emellertid utrymme för faktisk utdelningsökning, i den mån förmögenheten hos ett bolag ökar under de räkenskapsår lagen avser. Utredningen, som velat förebygga sådan tänjbarhet, har stannat vid att föreslå en regel att det *belopp* som utdelats tidigare icke får överskridas.

Vid tillämpningen av lagen föreligger, såvitt rör jämförelsebeloppet, valrätt mellan två alternativ, nämligen antingen det belopp som utdelades för det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1947 eller medeltalet av de belopp som utdelades för de tre sista räkenskapsåren som utgått före den 1 oktober 1946.

Vid bestämmandet av räkenskapsåret enligt det första alternativet har utredningen velat tillgodose önskemålet att utdelningar av redan beslutad höjd i regel skola kunna bibehållas. Därvidlag är då att märka att en del bolags räkenskapsår icke sammanfalla med kalenderåret. För dessa bolag skulle ett bestämmande av jämförelseåret till det sista räkenskapsåret som utgått före den 1 januari 1947 innebära att nämnda syfte icke kunde helt uppfyllas. En under 1947 beslutad utdelningshöjning skulle nämligen icke kunna bibehållas för dessa bolag, även om den skett inom ramen för då gällande lagstiftning. Emellertid bör vid jämförelseårets bestämmande också såvitt möjligt förhindras att utdelningshöjning, som skett med vetskap om den nya lagstiftningen, kan läggas till grund för utdelningar för kommande år. För detta ändamål borde såsom dag för räkenskapsårets utgång väljas t. ex. den 1 maj 1947. Vad beträffar de fondbörsnoterade bolag, vilka ha räkenskapsår som icke sammanfalla med kalenderåret, lära enligt vad utredningen inhämtat deras utdelningar för det sista räkenskapsåret, i den mån de icke redan fastställts, komma att bestämmas på sådant sätt att några farhågor för kringgående av lagstiftningen icke torde behöva hysas. De övriga bolag vilkas räkenskapsår ej sammanfalla med kalenderåret och vilka icke fastställt sina utdelningar före utgången av 1947, torde vara endast ett fåtal. Efter övervägande av de anförda synpunkterna har utredningen funnit skäligt föreslå att såsom jämförelseår enligt det första alternativet väljes det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1947.

Det alternativ, enligt vilket utdelningen för räkenskapsår som omfattas av lagen må uppgå till högst ett belopp, motsvarande medeltalet av utdelningarna för de tre sista räkenskapsår som utgått före den 1 oktober 1946,

innebär för aktiebolag, vilkas räkenskapsår sammanfaller med kalenderår, att jämförelseåren bli åren 1943, 1944 och 1945. Beträffande denna bestämmelse hänvisas vidare till den allmänna motiveringen.

Andra stycket. Såsom huvudregeln utformats i första stycket erfordras kompletterande bestämmelser för de fall att *aktiekapitalet under de tre jämförelseåren ökats eller nedsatts*. Vid sådan ökning av aktiekapitalet, som icke skett genom överföring av besparade vinstmedel, skulle eljest en med lagstiftningen icke avsedd minskning av förräntningen inträda. Vid nedsättning skulle däremot en högre utdelning än som avsetts bli tillåten. Innebörden av stadgandet åskådliggöres genom följande exempel:

Exempel 1.

första jämförelseåret: aktiekapital 100 000:—, utdelning 6 000:—, procent 6,
andra jämförelseåret: aktiekapital 150 000:—, utdelning 9 000:—, procent 6,
tredje jämförelseåret: aktiekapital 150 000:—, utdelning 6 000:—, procent 4.

Enligt 1 § första stycket skulle utdelning få ske med $\frac{6\,000 + 9\,000 + 6\,000}{3} =$

7 000 kronor eller $4\frac{2}{3}$ procent. Enligt andra stycket tillåtes i stället utdelning med $\frac{6 + 6 + 4}{3} = 5\frac{1}{3}$ procent eller 8 000 kronor. Aktiekapitalets ökning förutsät-

tes ha skett genom ny aktieteckning och ej genom överföring av besparade vinstmedel.

Exempel 2.

första jämförelseåret: aktiekapital 100 000:—, utdelning 6 000:—, procent 6,
andra jämförelseåret: aktiekapital 50 000:—, utdelning 3 000:—, procent 6,
tredje jämförelseåret: aktiekapital 50 000:—, utdelning 2 000:—, procent 4.

Enligt 1 § första stycket skulle utdelning få ske med $\frac{6\,000 + 3\,000 + 2\,000}{3} =$

3 666 kronor eller $7\frac{1}{3}$ procent. Enligt andra stycket tillåtes $\frac{6 + 6 + 4}{3} = 5\frac{1}{3}$ procent eller 2 666 kronor.

Tredje stycket. I detta stycke lämnas kompletterande bestämmelser för vissa fall då *aktiekapitalets storlek förändrats under räkenskapsår som utgått den 1 oktober 1947 eller senare*. Vid ökning av aktiekapitalet genom ny aktieteckning skall det enligt tidigare stadganden tillåtna utdelningsbeloppet få höjas med fem procent av det belopp, som tillförts bolaget på grund av aktieteckningen. Denna regel står i överensstämmelse med den i utredningens allmänna uttalanden anförda synpunkten att nystartade aktiebolag alltid böra få utdela 5 procent av aktiekapitalet. En nyteckning av aktiekapital i äldre bolag bör medföra möjlighet till motsvarande utdelningsökning. Genom att rätten till sådan ökning är knuten till nyteckning kan förmånen icke vinnas genom att aktiekapitalet ökas genom överföring av vinstmedel eller på grund av uppskrivning av anläggningstillgångar enligt 100 § 2 mom. nya aktiebolagslagen. Med belopp som på grund av aktieteckningen tillförts bolaget avses ej endast kontanta inbetalningar utan även annan egendom som genom nyteckningen tillföres bolaget, t. ex. apport-

egendom. Enligt den föreslagna bestämmelsen inträder möjligheten till utdelningshöjning redan för det räkenskapsår varunder ökningen av aktiekapital verkställes.

Nedsättning av aktiekapitalet genom återbäring till aktieägarna medför enligt andra punkten att det eljest tillåtna vinstutdelningsbeloppet skall minskas i den proportion vari återbäringen står till aktiekapitalet före nedsättningen. Vinstutdelningsbeloppet behöver dock aldrig minskas med mer än 5 procent av det återbetalade beloppet. Sistnämnda regel har införts med tanke på bolag, som på grund av stora fonder eller dolda tillgångar ha hållit en i förhållande till aktiekapitalet hög utdelning. En i förhållande till bolagets verkliga förmögenhet relativt obetydlig nedsättning av aktiekapitalet skulle för sådana bolag eljest kunna föranleda en alltför stark minskning av utdelningen.

2 §.

Genom denna paragraf tillförsäkras alla bolag rätt att utdela 5 procent av aktiekapitalet. Denna bestämmelse har, såsom av den allmänna motiveringen framgår, tillkommit för att säkerställa en skälig utdelning åt nystartade bolag eller äldre bolag som de senare åren haft en relativt låg utdelning. För att lagens ändamål — åstadkommande av effektivt utdelningsstopp — icke skall kunna kringgåas genom att aktiekapitalet ökas genom överföring av besparade vinstmedel eller på grund av uppskrivning av anläggningstillgångar, har stadgats att belopp varmed aktiekapitalet sålunda ökats icke må inräknas i aktiekapitalet, såframt ökningsbeslutet fattats den 1 november 1947 eller senare. Dagen, den 1 november 1947, har valts med hänsyn till att de för utredningen meddelade direktiven då publicerades i Post- och Inrikes tidningar.

3 §.

Vid utdelningens bestämmande enligt 1 och 2 §§ kan stundom erhållas ett procenttal i förhållande till aktiekapitalet som innehåller bråktal. Av praktiska skäl bör utdelning i sådana fall få utgå med ett belopp som motsvarar närmast högre fjärdedels, halva, tre fjärdedels eller hela procent av aktiekapitalet.

4 §.

Utredningen föreslår på skäl, som anfördes vid förarbetena till 1943 års lag om vinstutdelningsbegränsning (SOU 1942: 2 s. 19), en undantagsregel om i aktiebolag finnas aktier med företrädesrätt till ackumulativ utdelning. Den uteblivna utdelningen för tidigare räkenskapsår skall i regel icke inräknas i den enligt 1—3 §§ tillåtna utdelningen. Undantag har dock ansetts böra göras för preferensaktier som utgivits på grund av beslut den 1 november 1947 eller senare.

5 §.

Utredningen föreslår att utdelningsbegränsning ej skall gälla om vinstutdelningen ej överstiger 8 000 kronor. I förhållande till tidigare lagar om utdelningsbegränsning innebär förslaget att tillämplighetsområdet något vidgas, då gränsen tidigare varit 10 000 kronor. Utredningen har, såsom framgår av specialmotiveringen till 11 §, vid bedömandet av vilka mindre bolag som borde undantagas från steriliseringsplikt stannat för att undantaga bolag för vilka varken utdelningen eller årsvinsten överstiger 8 000 kronor. Det har syntts lämpligt att i 1 kap. anknyta härtil.

Liksom fallet varit enligt de tidigare lagarna om utdelningsbegränsning föreslås att den nya lagen icke skall äga tillämpning å vinstutdelning från vissa dotterbolag och dotterdotterbolag.

6 §.

Konungen bör äga medgiva aktiebolag med avseende å dess särskilda förhållanden undantag från bestämmelserna i detta kapitel. En sådan dispens bör kunna göras beroende av villkor.

Några exempel på fall, då dispens bör kunna meddelas, må anföras. Ett aktiebolag har av någon speciell anledning kraftigt sänkt utdelningen för något eller några av jämförelseåren enligt 1 §. Särskilt om en sådan sänkning ter sig som ett allenast tillfälligt avbrott i förd utdelningspolitik, kan begränsningen av utdelningen enligt 1 och 2 §§ framstå som obillig. Att icke tillåta höjning av utdelning för bolag, som under de senaste åren på grund av de utav kriget föranledda förhållandena hållit låga utdelningar, kan jämväl i en del fall vara obilligt. Skäl för dispens kan också vara ändring av räkenskapsår ävensom att staten har direkta ekonomiska intressen av utdelningens höjd.

Att göra en uttömmande exemplifiering av tänkbara dispensfall är icke möjligt. Enligt utredningens mening bör dispensrätten tillämpas med varsamhet men dock användas som korrektiv mot obilliga följder som skulle kunna uppkomma av en tillämpning av ifrågavarande bestämmelser.

2 kap.

Om insättning av medel på spärrkonto.

7 §.

Första stycket. Förevarande paragraf första stycket innehåller den grundläggande regeln rörande aktiebolagens skyldighet att för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949, insätta medel å spärrkonto i riksbanken. Steriliseringen bör, såsom utredningen tidigare framhållit, uppgå till 17 procent av bolagens för ifrågavarande räkenskapsår beslutade vinstutdelning (första stycket punkt a) samt

ytterligare 10 procent eller 27 procent av årsvinsterna, i den mån desamma överstiga vinstutdelningarna (första stycket punkt b).

De spärrade medlen skola insättas å vederbörande bolags konto i riksbanken. Bolaget äger alltså en fordran på riksbanken för det insatta beloppet och på denna fordran tillgodoföres bolaget ränta på sätt stadgas i lagförslagets 15 §. Innebörden av spärran framgår närmare av 17—19 §§.

Vissa grupper av aktiebolag föreslås skola vara helt undantagna från steriliseringsplikten, likaså aktiebolag beträffande räkenskapsår för vilket varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger 8 000 kr. Härom stadgas i 11 § första stycket. Nämda paragraf innehåller vidare i andra stycket en bestämmelse som gör det möjligt att lämna dispens från steriliseringsreglerna. Specialregler beträffande aktiebolags inkomst genom utdelning å aktier i andra bolag samt i fråga om s. k. helägda dotterbolag finnas i förevarande paragraf andra och tredje styckena.

Att årsvinstbegreppet i den föreslagna lagen ej är detsamma som enligt aktiebolagslagen framgår av lagförslaget 8 och 9 §§.

Det må i detta sammanhang erinras, att spärrkontoinsättning beräknad på den beslutade vinstutdelningen skall ske oberoende av om årsvinst föreligger. Även om årsredovisningen utvisar förlust, skall insättning ske för den vinstutdelning som verkställles med anlåtande av andra för utdelning tillgängliga medel, exempelvis en dispositionsfond.

Enligt aktiebolagslagen må aktiebolags årsvinst icke användas för utdelning, i den mån vinsten åtgår för täckande av förlust från föregående år. Det kan sålunda tänkas fall där aktiebolag är nödsakat att helt fondera en uppkommen årsvinst. Enligt förevarande paragraf blir bolaget även i dessa fall pliktigt att verkställa spärrkontoinsättning efter den i paragrafen angivna högre procentsatsen. Berörda förhållande kan i vissa fall verka hårt men står i överensstämmelse med de allmänna grundsatserna för den föreslagna lagstiftningen. Någon generell undantagsbestämmelse i angivna hänseende lärer förty ej böra uppställas. Svårare olägenheter av steriliseringsreglernas tillämpning i avsedda fall torde kunna undvikas genom ett dispensförfarande enligt 11 § andra stycket.

Andra stycket av förevarande paragraf innefattar vissa undantag från den aktiebolagen enligt första stycket ålagda steriliseringsplikten, nämligen för de fall att aktiebolag tillföres inkomst genom utdelning å aktier i andra svenska bolag. Undantagsbestämmelsen utgår från principen att ett aktiebolags vinstutdelning och årsvinst endast en gång skall drabbas av steriliseringsplikt och intill de procentsatser som förut angivits. En liknande grundsats gäller inom skattelagstiftningen, såtillvida att aktiebolag åtnjuta skattefrihet för utdelning från annat aktiebolag (kommunalskattelagen 54 § första stycket under a).

Innebörden av undantagsbestämmelsen är i korthet följande. Då ifrågavarande aktieinkomst hos det utdelande bolaget (A) redan blivit föremål för sterilisering med 17 procent (17 procent av A:s beslutade vinstutdelning enligt första st. a), skall inkomsten hos det andra bolaget (B) icke ånyo

bli föremål för sterilisering, i den mån den användes för utdelning från bolaget B. Steriliseringsprocenten för den årsvinst som fonderas är emellertid enligt 7 § högre än för den som utdelas, och därför bör full steriliseringsfrihet icke gälla beträffande sådan i bolaget B:s årsvinst ingående inkomst från bolaget A, som ej åtgår för B:s egen utdelning. Skulle en del av aktieinkomsten fonderas i bolaget B, bör sålunda den delen föranleda en sterilisering så att de båda bolagens sammanlagda steriliseringssumma för det fonderade beloppet motsvarar den procent som gäller för fondering av årsvinst. Detta uppnås genom att bolaget B å sagda del av aktieinkomsten steriliserar så många procent, som steriliseringsprocenten vid fondering är högre än steriliseringsprocenten vid utdelning, eller 10 procent (27 procent — 17 procent).

I den mån årsvinsten i bolaget B överstiger såväl vinstutdelningen som aktieinkomsten inträder steriliseringsplikt enligt första stycket b), d. v. s. med 27 procent.

Av praktiska skäl har det förevarande undantagsstadgandet utformats så att bolaget B:s vinstutdelning i första hand skall anses vara tagen från aktieinkomsten från bolaget A.

Till klarläggande av tillämpningen av bestämmelserna i förevarande paragraf andra stycket må följande exempel anföras.

Ex. 1. Årsvinsten utgör 100 000 kr. och vinstutdelningen 50 000 kr. Aktieinkomst föreligger å 25 000 kr. Spärrkontoinsättning skall ske med 17 procent å 25 000 (50 000 — 25 000) kr. och 27 procent å 50 000 kr.

Ex. 2. Årsvinsten utgör 100 000 kr. och vinstutdelningen 25 000 kr. Aktieinkomst föreligger å 50 000 kr. Spärrkontoinsättning skall ske med 10 procent å 25 000 (50 000 — 25 000) kr. och 27 procent å 50 000 kr.

Ex. 3. Årsvinsten utgör 100 000 kr. och vinstutdelningen 25 000 kr. Aktieinkomst föreligger å 100 000 kr. Spärrkontoinsättning skall ske med 10 procent å 75 000 kr.

Ex. 4. Årsvinsten utgör 100 000 kr. och vinstutdelningen 50 000 kr. Aktieinkomst föreligger å 150 000 kr. Spärrkontoinsättning skall ske med 10 procent å 50 000 kr.

Tredje stycket innehåller en speciell reglering av steriliseringsplikten i egentliga koncerner eller det förhållande som föreligger då aktierna i ett aktiebolag (dotterbolag) till mer än nittiofem procent ägas av annat aktiebolag (moderbolag). Praktiskt taget åsyftas alltså allenast s. k. helägda dotterbolag. I sådana koncerner skall enligt den föreslagna regeln dotterbolagen drabbas av steriliseringsplikt endast i den mån deras vinster fonderas hos dem själva. I den mån vinsterna genom utdelning överföras till moderbolaget, gripas de av steriliseringsreglerna icke hos dotterbolaget utan hos moderbolaget, och steriliseringsbeloppets storlek blir beroende av i vad mån moderbolaget utdelar eller fonderar medlen. Koncerner av den ifrågavarande typen komma sålunda att även i steriliseringsavseende behandlas såsom enhetliga företag; dotterbolagen äro blott osjälvständiga led i detta företag och vinsternas storlek hos ett dotterbolag är ofta icke ett riktigt uttryck för räntabiliteten av dess rörelse. Endast moderbolagets vinstförhållanden motsvara koncernens verkliga ekonomiska ställning och

rörelseresultat på ett sådant sätt som är jämförligt med förhållandet i ett självständigt företag.

En förutsättning för tillämpning av stadgandet i tredje stycket är att moderbolaget för ett belopp av sin årsvinst som motsvarar aktieinkomsten icke tillämpar bestämmelserna i andra stycket. På grund av den utformning som givits åt sistnämnda bestämmelser torde några särregler för andra koncernbolag än de helägda dotterbolagen icke vara påkallade.

Det kan anmärkas att det föreslagna stadgandet hänför sig till svenska dotterbolag, enär steriliseringsplikten enligt lagförslaget givetvis endast kan omfatta svenska aktiebolag.

Med hänsyn till grunden för undantagsbestämmelserna i andra och tredje styckena kunna desamma endast gälla vinster för räkenskapsår som omfattas av lagstiftningen.

8 §.

Första stycket av förevarande paragraf innehåller föreskrift därom att med årsvinst enligt lagens 2 kap. förstås årsvinst enligt fastställd balansräkning med de avvikelser som stadgas i 9 §.

Balansräkningen fastställs å ordinarie bolagsstämma och sådan skall enligt nya aktiebolagslagen 121 § hållas inom sex månader efter utgången av varje räkenskapsår. För den händelse att balansräkning för bolaget ej fastställts i vederbörlig ordning erfordras en kompletterande föreskrift, huru årsvinsten skall bestämmas. I 8 § andra stycket stadgas sålunda, att om balansräkning ej fastställts inom sju månader efter räkenskapsårets utgång, årsvinsten skall beräknas på grundval av styrelsens redovisning för året eller, där sådan redovisning ej föreligger, uppskattas av spärkkontonämnden. Till ledning för nämndens uppskattning tjänar dels den deklaration, som enligt 12 § alltid skall föreligga inom sju månader efter räkenskapsårets utgång, dels ock de uppgifter som nämnden inhämtar enligt 13 och 20 §§. Att nämnden vid sin uppskattning skall beakta reglerna i 9 § rörande årsvinstens bestämmande är uppenbart.

9 §.

Detta stadgande innehåller den allmänna principen rörande bestämmandet av den vinst som skall läggas till grund för spärkontoavsättningarna. Principen innebär som närmare utvecklats ovan att till grund lägges det bokföringsmässiga vinstbegreppet med vissa justeringar vilka så nära som möjligt ansluta till i skattelagstiftningen använda begrepp. Tekniskt har regeln utformats så att ett aktiebolag till den bokföringsmässiga vinsten är skyldigt att göra vissa tillägg.

1 mom. Det har ansetts skäligt att vid vinstens bestämmande avdrag medges för skatter till ett belopp som enligt bokföringsmässiga grunder anses böra uppföras som kostnad under året. För den händelse den av bolaget erlagda preliminära skatten kan antagas komma att väsentligt understiga den slutliga skatten bör i enlighet härmed en avsättning vara motiverad.

Om bolaget har en skattetvist oavgjord kan det vidare inträffa att det ifrågavarande året belastas med en extraordinär skatteutgift som belöper på ett tidigare år. Avdrag bör medgivas för en sådan skatteutgift i den mån den affärsmässigt bör belasta räkenskapsåret i fråga.

2 mom. Den i förslaget upptagna regeln innebär att vid vinstberäkningen godkännas samma avdrag som vid taxering. Förslaget garderar således mot att bolaget i böckerna gör dolda fonderingar i den utsträckning sådana fonderingar icke accepteras vid taxering. Ett bolag har sålunda fri avskrivning å inventarier när så är förhållandet enligt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen. Däremot äger bolaget vid beräkningen av vinsten icke upptaga mera än en normal avskrivning å fastigheter. Avdrag för värdeminskning å aktier och obligationer är endast undantagsvis medgivet.

Med tillgångar för stadigvarande bruk avses enligt detta mom. även sådana tillgångar som omnämns i punkt 5 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

Det har i en av taxeringsrevisorn Ernst Annell på offentligt uppdrag den 10 november 1947 upprättad promemoria ifrågasatts att genom särskild lagstiftning reglera rätten till avdrag vid taxering för avskrivning å rättighet till leverans av vissa tillgångar för stadigvarande bruk. Vad som i detta hänseende kan komma att bli gällande vid taxering kommer med den formulering lagstadgandet erhållit även att avse beräkning av den vinst som lägges till grund för spärkontoavsättning.

I ett hänseende är lagförslaget liberalare än skattereglerna. Förslaget medger avdrag för varje avskrivning som betingas av att tillgångar avsevärt förlorat i värde trots att sådana avskrivningar icke alltid godtagas vid taxering.

Beträffande fordringar gäller att bolaget vid den ifrågavarande vinstberäkningen äger tillgodonjuta avdrag så snart avskrivningen är betingad av att fordringen blivit osäker eller värdelös. Det har förutsatts att denna regel har tillämpning å samtliga fordringar vare sig det är fråga om varufordringar eller icke.

3 mom. Enligt stadgad praxis godkännes av beskattningsmyndigheterna den i räkenskaperna verkställda värdesättningen av omsättningstillgångar och förbrukningsartiklar såsom lager av råvaror, halv- och helfabrikat, handelslager m. m., därest denna överensstämmer med god köpmannased inom det slag av rörelse varom fråga är. Rätten att vid taxering njuta avdrag för nedskrivning å leveranskontrakt å dylika tillgångar är däremot mera inskränkt.

4 mom. Utredningen har ansett önskvärt att ange i vilken omfattning vid vinstberäkning enligt lagförslaget en bokföringsåtgärd bör jämföras med en vinstdisposition. Genom exemplifieringen anges att som vinstdisposition i princip skall betraktas varje fondavsättning eller reservering, som avser framtida utgifter, oavsett om åtgärden föranledes av ett aktuellt behov. Som vinstdispositioner betraktas således, då fråga är om beräkning av vinsten enligt detta förslag, upplägget av nybyggnadsfond, rationaliseringsfond

eller avsättning för framtida underhåll av tillgångar t. ex. för reparation av byggnader. Utredningen har dock ansett lämpligt att meddela en särskild undantagsbestämmelse beträffande investeringsfonder och pensionsstiftelser med hänsyn till det särskilda intresse, som är knutet till att bolagen verkställa avsättningar för sådana ändamål.

10 §.

Såsom tidigare nämnts i den allmänna motiveringen har utredningen funnit det ändamålsenligt att för tillsynen över lagstiftningens efterlevnad samt för handläggning av ärenden rörande spärrkontoinsättning inrättas en särskild nämnd, spärrkontonämnden, vilken skall tillsättas av Kungl. Maj:t. Härom givas regler i förevarande paragraf. Det föreslås att nämnden skall bestå av fem ledamöter — jämte personliga suppleanter — och att av dessa en skall vara eller hava varit innehavare av domarämbete samt att de övriga fyra ledamöterna skola utses så att i nämnden kommer att företrädas insikt och erfarenhet i bolagsförvaltning samt i anställdas arbetsförhållanden och därmed förbundna avtalsfrågor.

Beslut i nämnden föreslås skola fattas med enkel majoritet. Någon särskild regel angående beslutförhållande synes icke påkallad; nämnden måste sålunda vara fulltalig vid beslutsfattande.

Ehuru något starkare behov att införa möjlighet till klagan över spärrkontonämndens beslut knappast torde föreligga, har utredningen dock ansett sådan möjlighet böra finnas, och i förevarande paragraf sista stycket har upptagits en bestämmelse av innebörd att klagan över nämndens beslut må föras hos Kungl. Maj:t i statsrådet (finansdepartementet). Det har ifrågasatts, att den slutliga rättsliga prövningen av vissa ärenden rörande spärrkontoinsättning lämpligen borde ankomma på regeringsrätten. Med hänsyn bl. a. till önskvärdheten att i förevarande avseende uppställa en enhetlig regel och till att fråga här är om ett summariskt förfarande med krav på ett snabbt avgörande har utredningen funnit övervägande skäl tala för den nyss angivna bestämmelsen.

Det föreslås att beslut av nämnden skall kunna verkställas utan hinder av förd talan.

11 §.

Paragrafen innehåller dels i första stycket bestämmelser rörande undantag från tillämpningen av steriliseringsföreskrifterna för vissa grupper av bolag och för bolag av ringa storleksgrad dels i andra stycket en dispensregel.

Bland de grupper av *bolag* som *generellt* föreslås skola vara *fritagna från steriliseringsskyldigheten* märkas främst bankaktiebolagen och försäkringsaktiebolagen. Skälen härför hava närmare utvecklats i den allmänna motiveringen. Generellt undantag förordas vidare för de aktiebolag som avses i rusdrycksförsäljningsförordningen,¹ d. v. s. partihandelsbolaget (Aktie-

¹ Dessa bolag hava undantagits från tillämpningen av nya aktiebolagslagens bestämmelser rörande avsättning av medel till skuldregleringsfond.

bolaget Vin- & Spritcentralen), systembolagen (för närvarande omkring 40) samt restaurangbolag med dess i förordningen omtalade dotterbolag, genom vilka restaurangbolaget driver sin restaurangrörelse. Utmärkande för dessa bolag är bl. a. att det allmänna har avgörande inflytande å bolagens ledning samt att detaljerade föreskrifter gälla beträffande utdelningen till aktieägare och dispositionen över bolagens årsvinster. Till övervägande del skola vinsterna inlevereras till statsverket. De i rusdrycksförsäljningsförordningen omförmälda aktiebolagen torde böra helt undantagas från tillämpningen av steriliseringsbestämmelserna.

Vad angår andra aktiebolag, däri staten har ett övervägande eller väsentligt inflytande (exempelvis Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet), lärer jämväl stundom anledning föreligga att de icke böra inbegripas under steriliseringsplikten.

Sådana fall få behandlas dispensvägen enligt förevarande paragraf andra stycket.

I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas järnvägsaktiebolagen, för vilka vissa speciella föreskrifter meddelas i lagen den 22 juni 1911 om järnvägsaktiebolag samt i lagen den 3 juli 1930 om bokföring vid enskild järnväg. Enligt sistnämnda lag regleras i detalj järnvägsbolagens bokföring, avskrivningsskyldighet och därmed sammanhängande fondbildning. I lagen om järnvägsaktiebolag stadgas restriktioner med avseende å järnvägsaktiebolags rätt att utdela vinst. Antalet bestående järnvägsbolag utgör omkring 45. Därav äro en del, efter genomfört förstatligande av företagen, i likvidation. Några bolag ägas av staten.

Det torde kunna antagas att en tillämpning av steriliseringsreglerna på järnvägsaktiebolagen stundom kan leda till olägenheter. Något skäl att medgiva direkt undantag i lagen från dessa regler för järnvägsbolagen synes emellertid icke föreligga. Bolagen bli sålunda enligt förslaget hänvisade att, om så finnes påkallat, söka dispens från samma regler enligt stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf.¹

Undantaget från steriliseringsplikten för aktiebolag av ringa storleksordning har i 11 § första stycket andra punkten utformats så att från denna plikt fritages aktiebolag beträffande räkenskapsår för vilket varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger 8 000 kr. Ett undantag i denna riktning lär vara nödvändigt redan på den grund att det administrativa förfarandet i anslutning till steriliseringsreglerna skulle bli alltför tungrott därest även de minsta bolagen inbegripas under reglerna. Därjämte skulle effekten av reglernas tillämpning på de minsta bolagen bli tämligen ringa.

Inom utredningen har det varit föremål för tvekan, huru den övre gränsen för de mindre bolag, som undantagas från steriliseringsreglerna, borde fastställas. Skäl ha ansetts tala för att denna gräns borde sättas ganska lågt, exempelvis till att varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstege 5 000

¹ Lagen om järnvägsaktiebolag innehåller i 5 § en bestämmelse som möjliggör för järnvägsbolag att erhålla dispens från nya aktiebolagslagens föreskrifter om avsättning av medel till skuldregleringsfond.

kr. Utredningen har enat sig om att föreslå att gränsen fastställes till 8 000 kr. Godtages detta förslag, vinnes utan tvivel frihet från steriliseringsplikt för ett mycket stort antal bolag. Huru stort kan emellertid med tillgängligt statistiskt material icke utredas. Anmärkas må att därest ifrågavarande gräns kunnat bestämmas efter aktiekapitalets storlek, man med ledning av den statistiska undersökning som år 1933 gjordes rörande aktiebolagens förhållanden kunnat fastslå det antal aktiebolag som fallit utanför bestämmelsernas tillämpning. Av de aktiebolag som omfattades av undersökningen hade sålunda omkring 70 procent ett aktiekapital å högst 100 000 kr. Aktiekapitalets storlek är emellertid icke någon tillförlitlig mätare å bolagens storlek eller omslutning och man kan ej heller av statistiken över bolagens aktiekapital dra några säkra slutsatser rörande bolagens årsvinster.

I det föregående har något berörts den i förevarande paragraf andra stycket föreslagna möjligheten att medgiva *dispens från steriliseringsskyldigheten*. Sådan dispens föreslås skola komma i fråga dels där så ur allmän synpunkt finnes påkallat dels ock såframt ett fullgörande av skyldigheten kan väntas medföra att avsevärda betalningssvårigheter skulle inträda för bolaget eller särskilda skäl eljest föreligga som böra föranleda undantag. Såsom exempel å fall som torde kunna falla under stadgandets första led må nämnas bolag, där ett statligt intresse kräver att årsvinstens utbetalande från bolaget ej hindras av steriliseringsbestämmelserna eller där dessa bestämmelser tillämpning skulle förhindra eller försvåra möjligheten för en ur allmän synpunkt angelägen investering. Stadgandets senare led tar mera sikte på förhållandena hos det ifrågavarande bolaget självt. Detsamma kompletteras i viss mån av regeln i 18 § första stycket första punkten angående medels frigörande från spärr.

Befogenheten att lämna dispens föreslås skola tillkomma Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, spärkkontonämnden. I de fall Kungl. Maj:t prövar dispensfrågor läser regelmässigt nämndens yttrande komma att inhämtas.

Utredningen har tidigare redogjort för vissa *branschstiftelser* vilka inrättats i anslutning till överenskommelser mellan statens bränslekommission, å ena, samt svenska trävaruexportföreningen, svenska cellulosa-föreningen och svenska trämasseföreningen, å andra sidan. I en till statsrådet och chefen för finansdepartementet den 4 december 1947 ingiven skrivelse ha nämnda tre sammanslutningar framhållit, att enligt sagda överenskommelser en sterilisering av penningmedel redan genomförts för företag som tillverka cellulosa och slipmassa för avsalu m. fl., att denna sterilisering beräknats uppgå till cirka 105 milj. kr. samt att det icke syntes rimligt att de av sammanslutningarna företrädde industriföretagen skulle åläggas att härutöver, jämte övriga industriföretag som icke betungats med motsvarande bestämmelser, sterilisera viss del av bolagens vinster. Sammanslutningarna ha därför hemställt att vederbörlig hänsyn måtte tagas till de sålunda ge-

nomförda steriliseringsåtgärderna vid utformningen av den nu förevarande lagstiftningen om dispositionen av bolagens vinstmedel.

I anledning av den av de tre sammanslutningarna väckta frågan, till vilken utredningen icke kunnat taga närmare ställning, må framhållas att den fondering av medel som sker genom inbetalning till de nämnda branschstiftelserna icke är helt jämförlig med den sterilisering som åsyftas med denna lagstiftning. Utredningen förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t, med stöd av dispensregeln i förevarande paragraf, kommer att pröva, huruvida och i vad mån undantag i berört hänseende bör medgivnas från steriliseringsplikten enligt lagförslaget.

Det kan slutligen påpekas att ett dispensmedgivande ej nödvändigt synes böra gå ut på ett fullständigt undantag från steriliseringsplikten; ett undantag till viss del lär även kunna ifrågakomma.

12 §.

Såsom anförts i den allmänna motiveringen föreslår utredningen att aktiebolagen skola åläggas avgiva deklARATIONER till ledning för bedömandet av skyldigheten att verkställa insättningar till spärrkonto. Deklarationerna skola enligt förevarande paragraf avfattas å blankett, som fastställas av Kungl. Maj:t, samt avgivas av bolagets styrelse eller, där verkställande direktör finnes, av denne. Tiden för avgivande av deklARATIONER har fastställts på enahanda sätt som enligt 126 § 1 mom. aktiebolagslagen gäller för insändande till registreringsmyndigheten av årsredovisningar för aktiebolagen. Bestämmelsen härom innebär att deklARATIONER skall avgivas senast inom 7 månader efter räkenskapsårets utgång. För det fall att när lagen träder i kraft balansräkning för räkenskapsår som avses i lagen redan blivit fastställd eller ordinarie bolagsstämma, som i 121 § första stycket aktiebolagslagen sägs, hållits utan att balansräkningen fastställts, har i övergångsbestämmelserna till lagen upptagits föreskrift att deklARATIONER skall avgivas sist en månad efter det lagen träder i kraft.

Enligt förevarande paragraf andra stycket föreslås att deklARATIONSPLIKTEN skall gälla icke endast, i överensstämmelse med 11 § första stycket andra punkten, för räkenskapsår för vilket vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger 8 000 kr., utan i allmänhet för aktiebolag vars aktiekapital vid räkenskapsårets utgång uppgår till mer än 50 000 kr. Med denna utsträckning av deklARATIONSPLIKTEN åsyftas att bereda större möjligheter till kontroll över lagstiftningens efterlevnad.

13 §.

Denna paragraf innehåller i första stycket en bestämmelse som gör det möjligt för spärrkontonämnden att låta granska bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar.

Enligt andra stycket åligger det styrelseledamot och verkställande direktör att på spärrkontonämndens begäran lämna de uppgifter som erfordras för tillämpning av bestämmelserna rörande spärrkontoinsättning.

14 §.

I denna paragraf fastställles tiden inom vilken det åligger aktiebolag att å spärrkonto insätta spärrkontobeloppen. Hälften av spärrkontobeloppet skall insättas inom den tid, som gäller för avlämnande av deklaration, och den andra hälften sist tre månader härefter.

Spärrkontonämnden äger enligt förevarande paragraf sista stycket att, när synnerliga skäl därtill föranleda, medgiva anstånd med insättningar å spärrkonto.

15 §.

Under den allmänna motiveringen har anmärkts att enligt direktiven för utredningen ränta bör utgå på spärrkontomedel. Denna ränta har, på skäl som förut anförts, ansetts böra fastställas till 2 procent för år. Röntan skall vid varje kalenderårs slut läggas till kapitalet och blir sålunda föremål för spärr enligt lagen. Bestämmelser i dessa hänseenden ha intagits i förevarande paragraf.

16 §.

I förevarande paragraf 1 mom. stadgas att om bolag inbetalat högre belopp än vederbort, spärrkontonämnden skall förordna om återbetalning av överskjutande belopp.

Har i deklaration beräknat spärrkontobelopp upptagits till för lågt belopp, skall nämnden fastställa det belopp som därutöver skall insättas å spärrkonto. Detta behöver dock ske endast, där så finnes påkallat, d. v. s. när beloppet är av nämnvärd betydelse eller eljest skäl tala för att ytterligare belopp bör insättas. Stadgande härom återfinnes i förevarande paragraf 2 mom., som tillika innehåller bestämmelse att nämnden skall meddela erforderliga föreskrifter rörande tiden för insättningen.

Spärrkontonämnden skall fastställa spärrkontobeloppet och meddela föreskrifter om insättningen, därest vederbörlig deklaration för aktiebolag icke avlämnats. Bestämmelse härom har upptagits i 16 § 3 mom.

17 och 18 §§.

17 § innehåller huvudregeln, att medel på spärrkonto ej må av riksbanken utbetalas före den dag medlen enligt särskilt förordnande frigjorts från spärren. Emellertid äger nämnden, på sätt framgår av 18 § första stycket, i vissa fall frigöra medlen från spärr. Rörande dessa ämnen hänvisas till vad förut anförts i den allmänna motiveringen.

Medel, som icke frigjorts eller återbetalats enligt vad tidigare nämnts, skola enligt 18 § andra stycket frigöras efter förordnande av Kungl. Maj:t i den ordning som må komma att bestämmas i av Kungl. Maj:t och riksdagen stiftad lag.

I avslutningsbestämmelserna till den föreslagna lagstiftningen har, i anslutning till uttalande i direktiven för utredningen, upptagits en bestämmelse av innebörd att på spärrkonto insätta medel skola vara fria från spärr från och med den 1 januari 1951, såvitt ej annorledes förordnas i av Kungl.

Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag. Bestämmelsen medför att frågan om dispositionen över de spärrade medlen måste prövas senast vid 1950 års riksdag, därest spärren skall förlängas eller eljest föreskrifter skola givas avvikande från den nu ifrågasatta bestämmelsen.

19 §.

Bestämmelserna i denna paragraf innebära att avtal eller annan utfästelse som under spärrtiden sker om överlåtelse, pantsättning eller annan rätt till spärrade medel ej är gällande, dock med vissa undantag som främst hänföra sig till det förhållandet att ett aktiebolags tillgångar och skulder genom fusion övertagas av ett annat aktiebolag.

3 kap.

Särskilda bestämmelser.

20 §.

Enligt denna paragraf äger spärrkontonämnden i den utsträckning Kungl. Maj:t bestämmer från taxeringsmyndigheter inhämta uppgifter angående förhållanden som kunna tjäna till ledning för fastställande av spärrkontobelopp.

21 §.

Paragrafen innehåller stadgande rörande tystnadsplikt.

22 §.

Vid försummelse av aktiebolag att inom föreskriven tid insätta spärrkontobelopp skall enligt förevarande paragraf den påföljden inträda att bolaget åläggas att till statsverket gälda en avgift å det felande beloppet efter 8 procent för år. Denna skyldighet avses icke att vara oefftergivlig. Spärrkontonämnden har enligt paragrafen tillagts befogenhet att befria bolaget från att erlægga avgiften, helt eller delvis.

23 §.

I paragrafen har upptagits den i 1946 års utdelningsbegränsningslag 7 § införda bestämmelsen rörande återbäring av uppuren vinstutdelning och ansvarighet för brist, som kan uppkomma vid återbäringen, såframt vinstutdelning sker i strid mot bestämmelserna om utdelningsbegränsning.

24 §.

Vid underlåtenhet att iakttaga vissa bestämmelser i lagförslaget äger spärrkontonämnden enligt förevarande paragraf meddela vitesföreläggande. Utdömmande av förelagt vite ankommer på domstol.

25 och 26 §§.

25 § innehåller straffbestämmelser. 1 mom. motsvarar 1946 års lag 8 §. Straffbestämmelserna i 2 och 3 mom. hänföra sig till den deklarations- eller uppgiftsplikt som föreskrives i lagförslagets 2 kap.

27 §.

I denna paragraf stadgas att Kungl. Maj:t äger meddela de närmare föreskrifter som må finnas erforderliga beträffande tillämpningen av här ifrågavarande lag.

Den föreslagna lagen förutsättes skola träda i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i svensk författningssamling.

Då de föreslagna bestämmelserna om utdelningsbegränsning skola avse utdelning för räkenskapsår, som utgår den 31 december 1947 eller senare, men utfärdandet av lagen icke kan ske förrän en tid in på år 1948, är det icke uteslutet att före ikraftträdandet beslut hinna fattas om utdelning med högre belopp än som skulle varit möjligt enligt samma bestämmelser. För att minska olägenheten av detta förhållande föreslår utredningen en bestämmelse, att skillnaden mellan sålunda beslutat belopp och det belopp som enligt lagförslaget må utdelas skall avdragas från belopp som för följande räkenskapsår skulle kunnat utdelas.

Beträffande de föreslagna slutbestämmelserna i övrigt hänvisas till vad ovan anförts under 12 och 18 §§.

Anslagsfrågor.

För ett genomförande av utredningens förslag om sterilisering av aktiebolags vinstmedel erfordras att anslag anvisas dels för gäldande av ränta på de å spärrkonto insatta medlen och dels för att täcka kostnaderna för den av utredningen föreslagna särskilda nämnden för övervakning av steriliseringsinsättningarna, spärrkontonämnden.

R ä n t a n.

Under ett år, då det av utredningen förordade totala steriliseringsbeloppet som kan komma att uppgå till uppemot 500 miljoner kronor inestår i riksbanken från årets början till dess slut, skulle erfordras ett belopp till täckande av den därå belöpande räntan — enligt vad utredningen föreslagit utgörande 2 procent — om 10 miljoner kronor. För budgetåret 1948/49 torde — under antagande, för enkelhets skull, att under 1948 spärrkontoinbetalningar komma att verkställas med 125 miljoner kronor omkring den 1 maj och med ett lika stort belopp omkring den 1 augusti — för täckande av räntegottgörelsen komma att erfordras $[0,02 \times (\frac{8}{12} \times 125 + \frac{5}{12} \times 125) =]$ 2,7 miljoner kronor. Utredningen får därför föreslå att för nämnda budgetår äskas ett förslagsanslag om, i runt tal, 2,5 miljoner kronor.

S p ä r r k o n t o n ä m n d e n.

Spärrkontonämnden måste förses med ett kansli. Chefen för detta bör vara en person med utmärkta kvalifikationer i såväl juridiskt som ekonomiskt avseende. För spärrkontonämndens verksamhet under nästkommande budgetår torde överslagsvis erfordras följande belopp:

Arvode åt ordföranden	6 000
Arvode åt fyra ledamöter	8 000
Arvode åt suppleanter	1 000
Arvode åt kanslichef	20 000
Arvode åt 2 sekreterare	20 000
Arvode åt skrivpersonal	15 000
Omkostnader	10 000

Kronor 80 000.

Ett förslagsanslag om 80 000 kronor torde alltså böra äskas för budgetåret 1948/49. Vidare torde, då spärrkontonämnden bör träda i funktion snarast möjligt efter utfärdandet av den nya lagen, å tilläggsstat för innevarande budgetår böra äskas ett förslagsanslag om 30 000 kronor.

Särskilt yttrande av herr Hermansson.

1. I diskussionen om sterilisering för viss tid av en del av aktiebolagens vinster har vanligen endast den synpunkten framkommit, att de påtänkta åtgärderna skulle innebära en betydande ekonomisk belastning för bolagen. Ordet »offer» har t. o. m. använts. Mera sällan har däremot den synpunkten framförts, som jag finner vara av väsentlig betydelse i detta sammanhang, nämligen att sådan sterilisering av en del av bolagsvinsterna kan innebära en väsentlig nackdel för arbetarna och övriga anställda vid resp. företag. I utredningens betänkande har utsagts, att en höjning av lönenivån »i och för sig skulle ha varit möjlig med hänsyn till vinstutvecklingen hos aktiebolagen under de senare åren». Genom den föreslagna steriliseringen av en del av vinstsumman minskas marginalen för löneförhöjningar. Arbetarna skulle alltså avstå från en med hänsyn till vinstutvecklingen möjlig lönestegring mot att sterilisering av ett visst vinstbelopp äger rum. För min del kan jag icke acceptera denna tankegång, särskilt med hänsyn till de betydande stegringar av levnadskostnaderna som ägt rum under den senaste tiden och som verkat i reallönesänkande riktning.

I utredningens betänkande har hela tiden förutsatts att de steriliserade beloppen, när de om viss tid bli fria, skulle återföras till resp. aktiebolag. De skulle alltså i princip vara att betrakta som aktiebolagets medel. Förutsättningen för att jag för min del kunnat acceptera de synnerligen låga procenttal för steriliseringsuttaget, som blivit utredningens beslut, är att de steriliserade beloppen vid frigörandet icke återföras till resp. aktiebolag. De böra i stället i princip vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel.

Hur dessa medel vid frigörandet skall fördelas mellan olika grupper av arbetare och anställda bör bli föremål för ytterligare överväganden i samråd med de fackliga organisationerna. Olika vägar kan tänkas. Medlen kan fonderas och användas för sociala ändamål av olika slag eller omedelbart fördelas på visst sätt. Den part som förvaltar och disponerar medlen kan vara de fackliga huvudorganisationerna, förbunden inom olika produktionsgrenar eller arbetare och övriga anställda vid varje aktiebolag. Det väsentliga har för mig varit, icke att framkomma med en i hast gjord detaljerad lösning, utan att ställa den principfråga som här är den väsentliga, nämligen: Vems skall de steriliserade beloppen anses vara? Aktiebolagens eller arbetarnas? Som redan anförts är min åsikt att de i princip bör vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel.

Mot denna principuppfattning kan möjligen resas invändningen, att frågan om fördelningen av produktionens avkastning mellan företagare och anställda liksom hittills bör lösas genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Statsmakterna bör icke lägga sig i denna fråga. Härtill skall i detta sammanhang endast anmärkas, att statsmakterna genom steriliseringen av viss del av bolagsvinsterna redan intervenerat i frågan om fördelningen av produktionens avkastning. Det synes då lämpligt att detta ingripande blir till arbetarnas och de anställdas fördel. Några hållbara argument för att ingripandet icke skall göras på detta sätt kan jag för min del icke finna.

2. Såsom anföres i utredningens betänkande kan bolagen genom fri avskrivning av inventarier och genom låg värdering av varulager i bokföringen begränsa årets vinst. Genom bildandet på detta sätt av dolda reserver kan de kringgå den föreslagna lagstiftningen. Utredningen anser det emellertid praktiskt uteslutet att bygga spärrkontoavsättningarna på ett vinstbegrepp, som är strängare än skattelagstiftningens. En sådan lösning säges förutsätta en omfattande kontrollapparat och medföra samma svårigheter i administrativt hänseende som krigskonjunkturskatten.

Jag anser det uppenbart otillfredsställande, att bolagen lämnas så stora kryphål vid bestämningen av vinsten, som här skett. Lagstiftningens syfte kan komma att härigenom väsentligen förfelas. De av utredningen anförda praktiska skälen mot tillämpningen av ett strängare vinstbegrepp kan jag icke utan vidare acceptera. Tillräcklig bevisning har icke åvägabragts på denna punkt. Enligt min åsikt bör hithörande problem bli föremål för en mera omfattande utredning under ärendets fortsatta behandling. Särskilt bör undersökas möjligheten att vid bestämningen av steriliseringslagens vinstbegrepp i så mån korrigera skattelagstiftningens vinstbegrepp, att fri avskrivning å inventarier icke medges. En sådan korrigerings underlättas av att de flesta större företag t. o. m. beskattningsåret 1945 i samband med taxeringen till krigskonjunkturskatt torde ha upprättat planer för normal avskrivning å inventarier.

3. I bestämmelserna om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag har räkenskapsåret 1946 valts som basår för utdelningsspärren. Enligt min åsikt borde räkenskapsåret 1945 i stället ha tagits till basår, särskilt med hänsyn till den höjning av utdelningarna som ägt rum mellan 1945 och 1946. Jag kan icke dela den i utredningens betänkande framförda åsikten att valet av år 1945 som basår måste anses innebära »en viss retroaktivitet i lagstiftningen». Begreppet retroaktivitet synes mig här använt på ett oegentligt sätt. Som basår för en lag om utdelningsspärr kan, såvitt jag kan se, i princip tagas vilket år som helst, utan att detta kan sägas innebära att lagstiftningen får en retroaktiv karaktär.

Uppgift om eget kapital, nettovinst och utdelning för i pris- kontrollnämndens industriundersökning ingående 333 företag.

Beloppen avse 1 000-tal kronor.

	1938	1942	1943	1944	1945	1946
<i>Samtliga företag.</i>						
Eget kapital	1 828 088	1 978 181	2 024 024	2 072 773	2 160 344	2 312 020
Nettovinst	139 233	141 332	147 942	154 703	195 929	274 851
Nettovinst i % av eget kapital .	7.6	7.1	7.3	7.5	9.1	11.9
Utdelning	91 112	93 972	96 862	98 355	106 452	115 093
Utdelning i % av eget kapital..	4.98	4.75	4.79	4.75	4.93	4.98
Utdelning i % av nettovinst . . .	65	66	65	64	54	42
<i>Järn- o. metallindustri.</i>						
Eget kapital	773 952	848 222	865 546	894 354	933 668	989 085
Nettovinst	69 336	64 256	65 908	67 724	69 628	112 721
Nettovinst i % av eget kapital .	9.0	7.6	7.6	7.6	7.5	11.4
Utdelning	42 604	41 744	42 348	42 854	46 904	51 815
Utdelning i % av eget kapital..	5.50	4.92	4.89	4.79	5.02	5.24
Utdelning i % av nettovinst . . .	61	65	64	63	67	46
<i>Jord- o. stenindustri.</i>						
Eget kapital	72 521	85 570	92 559	93 618	112 295	125 685
Nettovinst	6 956	6 049	5 764	5 882	7 848	11 488
Nettovinst i % av eget kapital .	9.6	7.1	6.2	6.3	7.0	9.1
Utdelning	3 021	3 328	3 718	3 724	4 770	4 861
Utdelning i % av eget kapital..	4.17	3.89	4.02	3.98	4.25	3.87
Utdelning i % av nettovinst . . .	43	55	65	63	61	42
<i>Skogsindustri.</i>						
Eget kapital	278 914	284 087	288 036	288 848	296 259	337 531
Nettovinst	14 832	18 077	15 548	16 128	35 374	46 975
Nettovinst i % av eget kapital .	5.3	6.4	5.4	5.6	11.9	13.9
Utdelning	12 984	12 788	12 814	13 034	14 659	15 989
Utdelning i % av eget kapital..	4.66	4.50	4.45	4.51	4.95	4.74
Utdelning i % av nettovinst . . .	88	71	82	81	41	34
<i>Pappersbruk.</i>						
Eget kapital	95 106	97 098	99 601	100 066	101 786	113 404
Nettovinst	3 059	5 971	5 970	5 360	9 001	12 688
Nettovinst i % av eget kapital .	3.2	6.1	6.0	5.4	8.8	11.2
Utdelning	2 399	3 399	4 048	4 182	4 820	4 890
Utdelning i % av eget kapital..	2.52	3.50	4.06	4.18	4.74	4.31
Utdelning i % av nettovinst . . .	78	57	68	78	54	39
<i>Livsmedelsindustri.</i>						
Eget kapital	156 645	168 049	171 297	174 738	177 922	179 097
Nettovinst	15 169	13 232	14 810	15 685	17 668	19 092
Nettovinst i % av eget kapital .	9.7	7.9	8.6	9.0	9.9	10.7
Utdelning	10 438	10 265	10 782	10 796	10 918	10 981
Utdelning i % av eget kapital..	6.66	6.11	6.29	6.18	6.14	6.13
Utdelning i % av nettovinst . . .	69	78	73	69	62	58
<i>Textil- o. beklädnadsindustri.</i>						
Eget kapital	177 552	195 220	198 444	205 433	210 879	229 313
Nettovinst	11 983	15 415	16 519	18 118	26 030	31 235
Nettovinst i % av eget kapital .	6.7	7.9	8.3	8.8	12.3	13.6
Utdelning	6 124	7 825	8 372	8 595	9 059	10 462
Utdelning i % av eget kapital..	3.45	4.01	4.22	4.18	4.30	4.56
Utdelning i % av nettovinst . . .	51	51	51	47	35	33

	1938	1942	1943	1944	1945	1946
<i>Läder-, sko- och gummivaru- industri.</i>						
Eget kapital	80 684	82 922	85 027	88 958	92 298	99 262
Nettovinst	4 762	7 480	6 735	8 972	10 205	14 829
Nettovinst i % av eget kapital.	5·9	9·0	7·9	10·1	11·1	14·9
Utdelning	3 494	3 374	3 349	3 604	3 758	3 758
Utdelning i % av eget kapital..	4·33	4·07	3·94	4·05	4·07	3·79
Utdelning i % av nettovinst ...	73	45	50	40	37	25
<i>Kemisk-teknisk industri.</i>						
Eget kapital	57 837	73 256	77 615	79 193	81 624	90 562
Nettovinst	5 204	6 684	6 369	6 745	9 114	10 686
Nettovinst i % av eget kapital .	9·0	9·1	8·2	8·5	11·2	11·8
Utdelning	3 307	3 603	3 880	4 015	4 013	4 440
Utdelning i % av eget kapital..	5·72	4·92	5·00	5·07	4·92	4·90
Utdelning i % av nettovinst ...	64	54	61	60	44	42
<i>Särskilda gruppen.</i>						
Eget kapital	134 697	143 757	145 900	147 565	153 613	147 881
Nettovinst	7 659	9 852	9 853	9 714	10 940	14 693
Nettovinst i % av eget kapital.	5·7	6·9	6·8	6·6	7·1	9·9
Utdelning	6 741	7 646	7 551	7 551	7 551	7 897
Utdelning i % av eget kapital..	5·00	5·32	5·18	5·12	4·92	5·34
Utdelning i % av nettovinst ...	88	78	77	78	69	54

**Uppgifter om eget kapital, vinster, utdelningar, brutto-
intäkter och lönesummor för i industriens utrednings-
instituts undersökning ingående 188 företag.**

Beloppen avse miljoner kronor.

År	Eget kapital	Redovisad vinst	Vinst före skatt	Vinst efter skatt	Utdelning	Taxerat belopp	Brutto-intäkter	Utbe- tald löne- summa
1937	1 601·3	123·5	159·9	118·6	76·7	145·1	1 927·3	443·0
1938	1 630·5	108·0	148·6	104·7	74·4	132·0	1 839·8	460·1
1939	1 676·6	111·9	170·7	98·6	74·0	157·9	2 098·2	492·3
1940	1 689·8	95·4	185·0	105·9	70·0	163·4	2 208·9	520·3
1941	1 725·5	109·2	199·3	117·8	75·8	170·1	2 414·2	560·1
1942	1 773·9	120·6	215·1	120·9	78·9	187·1	2 747·0	638·4
1943	1 822·9	124·0	227·8	125·7	81·4	206·4	2 868·6	679·9
1944	1 845·2	125·5	238·1	129·3	82·6	219·1	2 943·5	704·7
1945	1 948·7	167·0	261·0		87·3	271·8	3 196·0	744·9
1946	2 150·4	226·2	323·1		101·9	457·7	3 945·6	916·9
År	I procent av eget kapital			I procent av vinst före skatt			I procent av vinst efter skatt	
	vinst före skatt	vinst efter skatt	utdelning	skatter	utdelning	fondering	utdelning	
1937	10·0	7·4	4·8	25·8	48·0	26·2	64·7	
1938	9·1	6·4	4·6	29·6	50·1	20·4	71·1	
1939	10·2	5·9	4·4	42·2	43·4	14·4	75·1	
1940	10·9	6·3	4·1	42·8	37·8	19·4	66·1	
1941	11·6	6·8	4·4	40·9	38·0	21·1	64·3	
1942	12·1	6·8	4·4	43·8	36·7	19·5	65·2	
1943	12·5	6·9	4·5	44·8	35·8	19·4	64·8	
1944	12·9	7·0	4·5	45·7	34·7	19·6	63·9	
1945	13·4		4·5		33·5	30·5		
1946	15·0		4·7		31·5	38·5		

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet</i>	3
<i>Förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m.</i>	5
<i>Utredningens uppdrag</i>	12
<i>Gällande lagstiftning</i>	14
<i>Aktiebolagslagens bestämmelser</i>	14
<i>Särskild lagstiftning om vinstutdelningsbegränsning</i>	15
<i>Skatterättsliga m. fl. bestämmelser</i>	18
<i>Utländsk lagstiftning</i>	21
<i>Vissa ekonomiska uppgifter om aktiebolagen</i>	23
<i>Aktiebolagens vinster</i>	23
<i>Aktiebolagens vinstutdelningar</i>	26
<i>Investeringskontrollen</i>	27
<i>Aktiebolagens likviditet</i>	29
<i>Allmänt uttalande av utredningen</i>	31
<i>Begränsningen av aktiebolagens vinstutdelningar</i>	32
<i>Avsättning av medel till spärrkonto</i>	37
<i>Syftet med steriliseringen</i>	37
<i>Fondering av spärrbeloppet eller ej</i>	39
<i>Metoder för bestämmande av spärrkontoavsättningarnas storlek</i>	40
<i>Den av utredningen förordade metoden</i>	44
<i>Beräkningen av årsvinsten</i>	48
<i>Förräntningen av spärrkontomedel</i>	50
<i>Förfarandet vid insättning på spärrkonto, kontroll m. m.</i>	51
<i>Frigörande från spärr, överlåtbarheten av spärrkontomedel, m. m.</i>	53
<i>Undantag från steriliseringsföreskrifterna</i>	54
<i>Skattereserverna</i>	58
<i>Specialmotivering</i>	61
<i>Anslagsfrågor</i>	77
<i>Särskilt yttrande av herr Hermansson</i>	78
<i>Bilaga 1. Uppgift om eget kapital, nettovinst och utdelning för i priskontrollnämndens industriundersökning ingående 333 företag</i>	80
<i>Bilaga 2. Uppgifter om eget kapital, vinster, utdelningar, bruttointäkter och lönesummor för i industriens utredningsinstituts undersökning ingående 188 företag</i>	82

Handwritten title or header at the top of the page.

1. Einleitung

2. Die Bedeutung der ...

3. Die ...

4. Die ...

5. Die ...

6. Die ...

7. Die ...

8. Die ...

9. Die ...

10. Die ...

11. Die ...

12. Die ...

13. Die ...

14. Die ...

15. Die ...

16. Die ...

17. Die ...

18. Die ...

19. Die ...

20. Die ...

21. Die ...

22. Die ...

23. Die ...

24. Die ...

25. Die ...

26. Die ...

27. Die ...

28. Die ...

29. Die ...

30. Die ...

31. Die ...

32. Die ...

33. Die ...

34. Die ...

35. Die ...

36. Die ...

37. Die ...

38. Die ...

39. Die ...

40. Die ...

41. Die ...

42. Die ...

43. Die ...

44. Die ...

45. Die ...

46. Die ...

47. Die ...

48. Die ...

49. Die ...

50. Die ...

51. Die ...

52. Die ...

53. Die ...

54. Die ...

55. Die ...

56. Die ...

57. Die ...

58. Die ...

59. Die ...

60. Die ...

61. Die ...

62. Die ...

63. Die ...

64. Die ...

65. Die ...

66. Die ...

67. Die ...

68. Die ...

69. Die ...

70. Die ...

71. Die ...

72. Die ...

73. Die ...

74. Die ...

75. Die ...

76. Die ...

77. Die ...

78. Die ...

79. Die ...

80. Die ...

81. Die ...

82. Die ...

83. Die ...

84. Die ...

85. Die ...

86. Die ...

87. Die ...

88. Die ...

89. Die ...

90. Die ...

91. Die ...

92. Die ...

93. Die ...

94. Die ...

95. Die ...

96. Die ...

97. Die ...

98. Die ...

99. Die ...

100. Die ...

56. Utredning angående organisationen av den finska församlingen i Stockholm samt de tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg m. m. Av E. Schalling. Idun. 143 s. E.
57. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 13—14. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Hallands län samt Göteborgs och Bohus län. Beckman. 67 s. K.
58. Betänkande angående reglering av anställningsförhållandena för viss civil personal inom statsförvaltningen. Del 2. Personal med teknisk utbildning m. fl. Beckman. 82 s. F1.
59. Betänkande med förslag angående forsknings- och försöksverksamheten samt undervisningen på mejerinäringens område m. m. Beckman. (2) 205 s. Jo.
60. Förslag till tryckfrihetsförordning. Norstedt. iv. 314 s. Ju.
61. Statens sjukhusutredning av år 1943. Betänkande 2 angående den lasarettanslutna B-sjukvården jämte anstaltsvården av kroniskt sjuka. Beckman. 120 s. I.
62. Fiskredskapsförsäkring. Betänkande avgivet av fiskeredskapsförsäkringsutredningen. Am. Lundquist. 69 s. Jo.
63. Betänkande med förslag till byggande av fiskerhamnar. Beckman. 276 s. K.
64. Betänkande och förslag rörande dövtumsundervisningen. Idun. 340 s. E.
65. Arbetstidsutredningens betänkande. Del 1. Arbetare under jord i gruva och stenbrott. Idun. 60 s. S.
66. De medicinska högskolornas organisationskommitté. 2. Organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning. Idun. 126 s. E.
67. Betänkande med förslag angående utbyggnad av lantbruks-, skogs- och veterinärhögskolorna. Idun. 324 s. Jo.
68. Betänkande med utredning och förslag angående utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer. Beckman. 243 s. E.
69. 1946 års hjälp- och särklassläroretredning. Utbildning av lärare för utvecklingshämmande och svår-

- fostrade barn jämte förslag till inrättande av ett statens specialläroinstitut. Katalog och Tidskriftstryck. 130 s. I.
70. Betänkande angående ett rikssjukhus i Norrland (»Norrlandssjukhuset»). Katalog och Tidskriftstryck. 233 s. I.
71. Återfall i brott åren 1921—1940. En statistisk undersökning av S. Groth. Norstedt. 45 s. Ju.
72. Betänkande med förslag angående försvarets organisation. Del 1. Beckman. 823 s. F6.
73. Betänkande med förslag angående försvarets organisation. Del 2. Särskilda yttranden. Beckman. 108 s. F6.
74. Råd och anvisningar rörande utformning av ålderdomshem, hem för kroniskt sjuka, vårdhem för lättskötta sinnessjuka samt folktandvårdspolikliniker. Idun. 56 s. 9 pl. S.
75. 1945 års universitetsberedning. 3. Universitetsbiblioteken, universitetsadministrationen m. m. Hæggström. 226 s. E.
76. Betänkande angående kommunal upplysningsverksamhet. V. Pettersson. 145 s. I.
77. Rekommendationer för konstruktiv beräkning av jordbruksbyggnader. V. Peterson. 38 s. S.
78. Betänkande angående klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar. V. Peterson. 41 s. K.
79. Betänkande med förslag angående riksdagens arbetsformer och därmed sammanhängande frågor. Katalog och Tidskriftstryck. 150 s. Ju.
80. Redogörelse för arbetsformerna i främmande länders parlament. Bilaga till statens offentliga utredningar 1947:79. Katalog och Tidskriftstryck. 277 s. Ju.
81. Betänkande angående åtgärder mot spekulation i vattenkraft m. m. Idun. 129 s. Ju.
82. Sociala jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till ordnandet av den sociala jordbrukskreditgivningens m. m. V. Peterson. 160 s. Jo.
83. Jordbruks maskinhållning. Beckman. 157 s. Jo.
84. Betänkande med förslag om utdelningsstopp och spärrkontoavsättning för aktiebolagen. Norstedt. 83 s. F1.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet Jo. = jordbruksdepartementet.

Statens offentliga utredningar 1947

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark och Norge om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m. [16]

Lagberedningens förslag till jordabalk. 1. [38]

Betänkande med förslag om upphävande av äldre giftermålsbalken. [43]

Förslag till tryckfrihetsförordning. [60]

Återfall i brott åren 1921—1940. [71]

Betänkande med förslag om utdelningsstopp och spärrkontoavsättning för aktiebolagen. [84]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande med utredning rörande riksräkenskapsverkets organisation. [13]

1945 års lönekommitté. 2. Betänkande med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente m. m. [23]

Betänkande ang. reglering av anställningsförhållandena för viss civil personal inom statsförvaltningen. Del 2. Personal med teknisk utbildning m. fl. [58]

Betänkande ang. klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar. [78]

Betänkande med förslag ang. riksdagens arbetsformer och därmed sammanhängande frågor. [79]

Redogörelse för arbetsformerna i främmande länders parlament. Bilaga till statens offentliga utredningar 1947:79. [80]

Kommunalförvaltning.

Betänkande med förslag till lag om regionkommuner m. m. [30]

Kommunallagskommitténs betänkande 1 med förslag ang. ändringar i kommunallagarnas bestämmelser om borgerlig primärkommuns kompetens och om kvalificerad majoritet. [53]

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Polisen och allmänheten. Betänkande med förslag till tjänstereglemente för polisväsendet. [45]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Kollektiv tvätt. Betänkande med förslag att underlätta hushållens tvättarbete. [1]

Kommitténs för partiell arbetsföra betänkande. 2. Förslag ang. yrkesvägledning och yrkesutbildning för partiell arbetsföra m. m. [18] 3. Utredningar och förslag ang. sysselsättnings- och arbetsterapi vid vissa sjukhus och vårdanstalter m. m. [44]

Kompetensfordringar för statliga, vissa halvstatliga och kommunala tjänster samt sådana yrken och befattningar, för vilkas utövande kräves av statlig mynd.

(Forts. å omslagets 4:e sida.)

dighet utfärdad behörighetsförklaring eller legitimation. [19]

Socialvårdskommitténs betänkande. 15. Utredning och förslag ang. särskilda barnbidrag och bidragsförskott m. m. [21]

Betänkande rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan. [24]

Slutbetänkande avgivet av bostadsociala utredningen. Del 2. Saneringen av stadssamhällets bebyggelse. Organisationen av låne- och bidragsverksamheten för bostadsändamål. [26]

Stuveriverksamheten i svenska hamnar. [28]

Välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn. [29]

1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. Del 1. Utredning rörande bostads- och levnadsförhållandena på hemmansskogarna med förslag till åtgärder för bostadsbeståndets komplettering och förbättrande. [37]

Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 7. Tiden juli 1945—juni 1946. [41]

Betänkande ang. familjeliv och hemarbete. [46]

Arbetsutredningens betänkande. Del 1. Arbetare under jord i gruva och stenbrott. [65]

Råd och anvisningar rörande utformning av ålderdomshem, hem för kroniskt sjuka, vårdhem för lätt-skötta sinnessjuka samt folktandvårdspolikliniker. [74]

Hälsa- och sjukvård.

Statens sjukhusutrednings av år 1943 betänkande. 2. Den lasarettensanslutna B-sjukvården jämte anstaltsvården av kroniskt sjuka. [61] 3. Utredningar och förslag ang. sysselsättnings- och arbetsterapi vid vissa sjukhus och vårdanstalter m. m. [44]

Betänkande ang. ett rikssjukhus i Norrland (Norrlands-sjukhuset). [70]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 1. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Inledande översikt. [3]

Betänkande med förslag till standardtariffer för detaljdistribution av elektrisk kraft. [4]

Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 15. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Älvsborgs län [20] 2: 12. Malmöhus län. [35] 2: 11. Kristianstads län. [40] 2: 8—10. Kalmar län, Gotlands län och Blekinge län. [48] 2: 25. Norrbottens län. [54] 2: 13—14. Hallands län samt Göteborgs och Bohus län. [57]

Möbler. Betänkande avgivet av 1946 års möbelutredning. [52]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande ang. fiskerinäringens efterkrigsproblem samt den prisreglerande verksamheten på fiskets område. [2]

Betänkande med förslag ang. lantmänterpersonalens organisation samt avlöningsförhållanden m. m. [7]

Betänkande med förslag ang. fiskets administration m. m. [8]

Utredning med synpunkter på sågverksdriften i Norrland och förslag angående inrättande av en central sågverksskola. [32]

Redogörelse i sammandrag för utredning rörande planering av jordbruket och skogsbruket i Nedertorneå kommun. [33]

Vid andra riksskogstaxeringen av Norrland åren 1938—42 använd metodik och härom vunna erfarenheter. Redogörelse avgiven av 1937 års riksskogstaxeringsvämnad. [36]

Betänkande ang. organisationen av försöksverksamheten på jordbrukets område. [42]

Fiskerättskommitténs förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar. [47]

Fiskeredskapsförsäkring. Betänkande avgivet av fiskeredskapsförsäkringsutredningen. [62]

Betänkande med förslag till byggande av fiskehamnar. [63]

Rekommendationer för konstruktiv beräkning av jordbruksbyggnader. [77]

Sociala jordbrukskreditutredningen. Betänkande med

förslag till ordnandet av den sociala jordbrukskreditgivningen m. m. [82]

Jordbrukets maskinhållning. [83]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. åtgärder mot spekulation i vattenkraft m. m. [81]

Industri.

Handel och sjöfart.

Handeln med olja. Betänkande med förslag avgivet av oljeutredningen 1945. [14]

Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning ang. handel med skrot, lump och begagnat gods. [22]

Sysselsättningsförhållandena inom varuhandeln. [50]

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med förslag till geofysiskt observatorium i Kiruna m. m. [6]

Betänkande om tandläkarutbildningens ordnande m. m. Del 3. Tandläkarinstitutens organisation m. m. [9]

1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 8. Utredning och förslag rörande vissa socialpedagogiska anordningar inom skolväsendet. [11] 9. Gymnasiet. [34] 10. Flickskolan. [49]

Ungdomens fritidsverksamhet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 4. [12]

1941 års lärarlöneseckunliga. Betänkande med förslag till lönerreglering för övrigslärare. [15]

Stöd åt utvecklingshämmande ungdom. Ungdomsvårds-kommitténs betänkande del 5. [17]

1945 års akademikerutredning. [25]

Betänkande med förslag till ändrad ordning beträffande vissa helgdagar. [27]

Betänkande med förslag ang. utbildning av befäl för handelsflottan m. m. [31]

Supplement nr 7 till Sveriges familjenamn 1920. [39]

Betänkande om granskning och antagning av läroböcker. [51]

Utredning med förslag ang. utbildning av lärare för industri och hantverk vid anstalter för yrkesundervisning m. m. [55]

Utredning ang. organisationen av den finska församlingen i Stockholm samt de tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg m. m. [56]

Betänkande med förslag ang. forsknings- och försöksverksamheten samt undervisningen på mejerinäringens område m. m. [59]

Betänkande och förslag rörande dövtumsundervisningen. [64]

De medicinska högskolornas organisationskommitté. 2. Organisatoriska åtgärder till främjande av medicinsk forskning. [66]

Betänkande med förslag ang. utbyggnad av lantbruks-, skogs- och veterinärhögskolorna. [67]

Betänkande med utredning och förslag ang. utbildningen av lantmätare och lantbruksingenjörer. [68]

1946 års hjälp- och särklasslärarutredning. Utbildning av lärare för utvecklingshämmande och svårfostrade barn jämte förslag till inrättande av ett statens speciallärarinstitut. [69]

1945 års universitetsberedning. 3. Universitetsbiblioteken, universitetsadministrationen m. m. [75]

Betänkande ang. kommunal upplysningsverksamhet. [76]

Försvarsväsen.

1944 års militärsjukvårdskommittés betänkande. Del 2. [5]

Betänkande med förslag rörande civilförsvarets organisation m. m. [10]

Betänkande med förslag ang. försvarets organisation. Del 1. [72] Del 2. Särskilda yttranden. [73]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.